

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

neruda

ŞİİR
BOŞUNA
YAZILMIŞ
OLMAYACAK

BROV

çeviren
NESRİN ARMAN

*ŞİİR BOŞUNA
YAZILMIŞ OLMAYACAK*

PABLO NERUDA

BROY YAYINLARI: 113
birinci basım: Kasım '84
ikinci basım: mart '85
üçüncü basım: ağustos '93
dördüncü basım: şubat '94

kapak tasarımı
HOY AJANS

PABLO NERÜDA

Şiir

*Yazılan
Dilde*

Boşuna Yazılmış Olmayacak

– YAZI VE KONUŞMALAR –
çeviren
NESRİN ARMAN

BROY YAYINLARI

2000'İN EŞİĞİNDE KÖR BİR OZAN...

Pablo Neruda 1968'de yazmış:

"Şiir 2000 yılında nereye varmış olacak diye bir soru yöneltebilirsiniz. Bu, çok kapsamlı bir sorudur. Eğer bu soruya karanlık bir sokakta rastlasaydım, korkudan ödüm patlardı.

"Çünkü 2000 yılı hakkında ne biliyorum? Ve dabası, şiir hakkında ne biliyorum?"

"Bildiğim, şiirin cenaze töreninin gelecek yüzyılda yapılmayacağı.

"Şiir her çağda ölüme terk edilmiştir, ama o, savunucu ve dayanıklı olduğunu göstermiştir sağlıklı toparlanmanın her işaretini sergileyerek; canlılığını kanıtlamıştır o, sonsuza dek yaşayacak görünüyor." (Şiir Bđşuna Yazılmış Olmayacak, Broy Yayınları, çeviren: Nesrin Arman)

1968 ilginç bir yıl, gebe gibiydi, doğum yapamadı; daha doğrusu bebek ölü doğdu. Ama 68 yılı 2000'e ne kadar uzak değil mi?..

Oysa biz daha şimdiden 21'inci yüzyıla ulaşmış sayılırız. 68'den bu yana bilimsel - teknolojik devrimi yaşadık, bilgi toplumunun oluşmasını izledik, Ay'a ayak bastık, Sovyetler'in dağılmasını seyrettik, Pablo Neruda bunların hiçbirini görmedi.

Şair soruyor:

"- 2000 yılı hakkında ne biliyorum?.."

*

Kutsal Kitap'a giriş gibi denebilir ki:

Başlangıçta şiir vardı...

Ya roman?..

Reform'u, Rönesans'ı, Aydınlanma çağını beklemek zorundaydı roman, insanın ruhundaki kör inanç çatlamalı, akıl boy atmalıydı. Osmanlı, roman yazmak için neden 19'uncu yüzyılın sonuna kadar bekledi?.. Roman yazmayı denediği gün, Osmanlı Osmanlılıktan kopmak, dünyaya bir başka gözle bakmak zorundaydı.

Şiirde bu zorunluluk var mı?

Tarih Baba diyor ki: - Yok!..

Pablo Neruda 2000 yılını görmedi, Sovyetler'in yıkılışını seyretmedi; ama, insanlığın 3'üncü Binyıla girerken hangi şairi okuyacağını biliyor:

"2000 yılında herhalde en büyük itibarı görecekt en son şair, bugün kimsenin okumadığı bir Yunan şairi olacak büyük olasılıkla, adı Homeros..."

"Buna inanıyorum ve onu yeniden okumaya başlıyorum. Onun etkinliğini, tatlılığını ve kahramanlığını, beddualarını ve kehanetlerini, mitolojisinin mermerden damarlarını, kör adamının esasını araştıracağım."

"Yeni Yüzyıla yaklaşırken yazılarında Homer'le yarışmayı deneyeceğim."

*

Homeros, yaşayıp yaşamadığı bile bilinmeyen bir şair; ama, yaşadığı bilinen çoğu insandan daha gerçek...

Anadolu ozanı... Ve Anadolu'ya saldırının öyküsünü kaç bin yıl önce yazmış!..

Pablo Neruda gibi ben de inanıyorum ki gelecek yüzyılda da okunacak, bilimsel teknolojik devrim çağında şiire ve şaire yer var; Homeros'a da...

1968'de bu gerçeği nasıl görebilmiş Neruda? Şair sezgisi mi diyelim? 21'inci Yüzyıla 7 kala her yanımız Troya değil mi?.. Savaşlar Balkanlar'da, Kafkasya'da, Ortadoğu'da ve Anadolu'da sürüyor...

Ya *"tahta atı?..*

Troya savaşının ünlü tahta atı, Anadolu'da yine gebe kaldı; içindekiler *"baskın basanıdır"* diye ortalığın biraz daha kararmasını bekliyorlar...

2000 yılı elimizi uzatsak tutacağımız kadar yakın...

Pablo Neruda diyor ki:

– 2000 yılında Homeros okunacak...

Homeros'u okuyup çözümseyen, Anadolu'yu Troya savaşına dönüştürmek hırslının ne kadar anlamsız olduğunu anlar; kör bir ozan binlerce yıl öncesinden bunu bize duyurmaya çalışmış...

Gözleri görmeyen, yazıyı bilmeyen bir anadolu ozanını bilgisayar çağında okuyarak önümüzü görebiliriz.

İLHAN SELÇUK
(*Cumburiyet*, 10 Ekim 1993)

SUNU

Uzun yıllar önce, Ranco Gölü boyunca uzanan kırlarda yürürken, tüm doğa tarafından saldırılan ve sakınılan bu bana ait toprakların ya da şiirin ormansı beşiğinin kaynağını keşfettiğimi düşünmüştüm.

Gökyüzü, selvilerin yükselen uçlarına karşı durarak keskin bir hat çiziyordu; hava; ormanın derinliklerinden kopup gelen huzur verici güzel kokuyu her yana dağıtıyordu, Her şeyin bir sesi vardı — gizlenen kuşların fısıltısı, yaprakları altüst ederek düşen meyveler ve dallar. Ama bir an için her şey gizlice yapılan dinsel bir tören sessizliğine gömüldü, ormandaki her şey bir beklentiye girmiş gibiydi. Birden, bir doğum olayı başladı. Doğan, bir nehirdi.

Bin yıllık yapraklar düşmüştü kaynağına, tüm geçmiş geri çekmeye çalıştı onu, ama yalnızca akışını güzel kokularla bezeyebildi. Yeni nehir eskimiş ölü yaprakları yok etti; onu besleyen, kararlılıkla izleyeceği yol boyunca genişleyip yayılabilirdi artık.

Ve düşündüm: İşte bu, şiirin doğuşudur. O, gözle görülmeyen doruklardan gelir. O, kaynağında karanlık ve gizlidir,

yalnız ve hoş kokuludur; ve nehir gibi o da akışına ne düşerse düşsün emecektir. O, dağlar arasında bir yol araştırarak ve onun billursu şarkısı çayırlar boyunca dalgalanacaktır.

Şiir, tarlaları sulayacak ve açlara ekmek verecektir. O, olgun başaklar boyunca dolanacaktır. Seyyahlar susuzluklarını onda gidereceklerdir ve o, insanlar ne zaman çalışsalar ve ne zaman dinlenseler şarkısını söyleyecektir. Onları birleştirecek, halklar arasında akacaktır. O, yaşamın üremesini köklere taşıyarak vadiler açacaktır.

Şiir; şarkı ve berekettir.

Şiir, gizlenmiş dolyatağından çıkar ve bereket saçarak, şarkılar söyleyerek akar. O, kabaran sularııyla enerji yaratır, öğütülen unda, tabaklanan hayvan derisinde, kesilen odunda, kentlere verilen ışıktaki işlevini sürdürür. Yararlıdır ve yatağı boyunca akarken bayraklar bulmak için uyanıktır: festivaller şarkı söyleyen suyun kenarında kutlanır.

Düşünüyorum da, bu törenlere katılmak üzere gelen yurttaşlarımı ve diğer ülkelerden ünlü kadın ve erkek konuklar, kişiliğimde şairin sorumluluğunu ve şiirin evrensel gelişimini kutlamak için geldiler.

*Eylenlerinin ve yazdıklarının bizi birbirimize daha bir yaklaştırdığını düşünmek beni hoşnut ediyor. Bu bir hümanistin ilk görevidir ve aklın temel ödevi, insanlar arasında bilgi ve anlayışı sağlamaktır. Verilen mücadeleye, söylenen şarkıya değer, yaşamış olmaya değer, çünkü onu sevdim.**

PABLO NERUDA

* 12 Temmuz 1954'te 50. yaş gününde Şili Üniversitesindeki konuşmasından.

FEDERICO GARCIA LORCA*

Ölülerimizin koskoca ormanı ortasında tüm diğerleri arasından göze çarpan bir isim seçmeye çalışmak ne küstahlık! Anıdan daha eski düşmanlarca katledilen, Andalusia'nın alçakgönüllü çiftçileri, Asturias'taki ölü madenciler, doğramacılar, duvarcılar, köyde ve kentte çalışan ücretli işçiler, katledilen binlerce kadın ve kesilen çocukların her biri gibi, bu atılğan gölgelerin her biri, önünüzde görünmeye hak kazandı: büyük mutsuz bir ülkenin kanıtları olarak; ve her biri, inanıyorum ki, kalplerinizde yer eder, eğer insafsızlık ve kötülükten arınmışsanız. Bu müthiş gölgelerin anılarınızda isimleri vardır, ateşin ve sadakatin isimleri, alışlagelmiş gibi, eski ve soylu gibi saf isimler, "tuz" ve "su" gibi isimler. Tıpkı tuz ve su gibi onlar da toprakla, toprağın sonsuz ismiyle yeniden bir bütün oldular. Fedakârlıklar, acılar, İspanya insanının saflığı ve gücü, bu aklanan mücadelenin kalbinde — diğer mücadelelerden daha fazla — ovalardaki bir kış panoramasında ve buğdayda ve karla kanın çektiği acımasız bir gezegenin gerisinde yücelen dağlarda.

* Paris'te 1937'de yaptığı konuşma.

Evet sessizliğe gömülmüş buncası arasından bir isim, yalnızca bir isim seçmeye nasıl cüret edilebilir? Böylesi bir ölümcül zenginliğin karanlık hecelerinde tuttuklarınız arasından söyleyeceğim isim öylesine hacimli ve öylesine anlam yüklü ki, onun ismini söylemek, İspanya'nın yüreğinin gürleyen savunucusu olduğu için, şiirlerinin asıl özünü savunarak, ölenlerin tümünün isimlerini söylemek demektir. Federico Garcia Lorca! O, insanların bir parçasıydı, bir gitar kadar mutlu ve hüzünlü, bir çocuk kadar, insanları kadar berrak ve derin. Biri çıkıp da, yılmadan, ülkenin her karış toprağını adım adım dolaşarak, bir kurban, sembolik bir kurban bulmak için araştırmalar yaptıysa, o kişi, İspanya'nın özü, onun canlılığı ve derinliği olarak seçilen bu adamın mertebesine erişen hiçbir kimse ve hiçbir şey bulamamıştır.

Evet, iyi seçim yaptılar, onu vururken insan soyunun yüreğini hedeflemişlerdi. Onu, İspanya'ya boyun eğdirmek ve şehit etmek için seçtiler, onu en derin soluğunu tıkmak için seçtiler, onu özünü kurutmak için seçtiler, en solmaz kahkahasını susturmak için seçtiler. Bu ölümün yargılanmasında birbiriyle uzlaştırılamaz iki İspanya vardı; korkunç, melun, çatal tırnaklı yeraltı İspanyası, lanetli İspanya; büyük hanedanın ve kiliseye ait cinayetlerin çarmıha gerilesi, zehirli İspanya'sı; ve karşısındaki İspanya, yaşama onuruyla ve ruhuyla gülen, sezginin, geleneğin ve keşfin parıltılı İspanya'sı, Federico Garcia Lorca'nın İspanya'sı!

O sunulan bir portakal çiçeği gibi, yabancı bir gitar gibi hareketsiz yatıyor, yaralı bedenini tekmeleyen katillerinin çirkefi altında; ama şiiri gibi, kendilerini savunan insanları gibi, ruhlarından kan sel gibi akarken dimdik

ve şarkılar söyleyerek insanoğlunun anısında sonsuzluğa dek yaşamak için.

Garcia Lorca'nın anısını bir yerlere oturtmak güç iş tir. Yüzünü yalnızca bir an için aydınlattı o göz alıcı yaşam ışığı; yaralandı artık, yok oldu. Ama yaşanının bu uzun âni boyunca bedeni güneş ışınlarıyla parıldadı. Gongora ve Lope'nin zamanından beri, İspanya böylesine yaratıcı bir ateş, dilde ve şekilde böylesine bir esneklik görmedi; ve küçük köylerdeki İspanyolların Lope de Vega'nın elbisesinin eteklerini öptükleri zamandan beri, İspanyol dili insanları baştan ayağa büyüleyen böylesi bir şaire sahip olmadı. Onun dokunduğu her şey, hatta estetiğin gizlerinin düzeyinde de olsa —kendinden bir şeyleri açığa vurmaksızın reddedemeyen bilgin bir şair gibi — dokunduğu her şey, insanlar arasındaki temel değerlere ulaşarak sesin en derin tınılarıyla çınladı. Estetik dediğim zaman, bir başka şeyi anlamamıza izin verin: Garcia Lorca, şiirini ve oyunlarını insan öyküleri ve kalp fırtınaları ile doldurduğu için bir anlamda estetiğe karşıydı, ama bu, şiirin gizeminin en eski sırlarını reddettiği anlamına gelmiyordu. İnsanlar olağanüstü sezgileriyle onun şiirini benimsediler ve bugün Andalusia'nın köylerinde halk şiiri olarak hâlâ söyleniyor. Ama o, bu eğilimi nedeniyle ne kendini övdü, ne de onu kendi yararına kullandı; bundan kaçındı; o, hem iç dünyasını, hem de dış dünyayı hevesle araştırdı.

Garcia Lorca'nın Amerika'da aşırı derecede tutulmasının kökeninde estetiğe karşı oluşu yatmaktadır belki de. Alberti, Aleixandre, Altolaguirre, Cernuda ve diğerleri gibi çok parlak şairler kuşağının, İspanya'nın büyük genç şairlerinin, yazdıklarını estetik olarak kısırlaştıran

Gongora'nın gölgesinin buzdan etkisini taşımayan tek kişisiydi. Dilin klasikleşmiş babalarından yüzyıllar ve bir okyanus tarafından ayrılan Amerika, karşı konulmaz biçimde insanlara ve kana çekilen bu genç şairin büyüklüğünü fark etti. Üç yıl önce Buenos Aires'te, hep bizden olduğunu kabul eden bir şaire yöneltilen en büyük saygı gösterisine tanık oldum; inanılmaz ölçülerdeki kalabalıklar büyük bir duygusallık ve gözyaşlarıyla, onun şaşırtıcı söz zenginliğinde dile gelen acıklı öyküleri dinlediler. Onun dilinde İspanya'nın ezeli öyküsü yepyeni ve fosforlu bir parlaklığa bürünerek yeniden can buldu: Coşkulu aşk ve ölüm, bir tempoyla dans eden aşk ve ölüm; maskeli ya da çıplak.

Onun anısını, onun fotoğrafını, zaman içindeki bu uzaklıkta kısaca tanımlamak olanaksızdır. Fiziksel olarak o, bir ışık parlaması, sürekli bir enerji, hızlı hareket, mutluluk, parlaklık, tepeden tırnağa insan sevgisine açık tam bir şefkatti. Kişiliği sihirli ve karanlıktı, ve o, mutluluğu beraberinde taşıdı.

Garip ve ısrarlı bir rastlantıyla, biri diğerini büyük ölçüde andıran İspanya'nın en tanınmış iki büyük genç şairi Alberti ve Lorca, çekışmenin kıyısındaaydılar. İkisi de Dionysian Andalusialıydı, ahenkli, taşkın, gizemli ve insanlara dönük.

Yine ikisiydi: İspanyol şiirinin kaynağını, Andalusia ve Kastilya'nın bin yıllık folklorunu inceden inceye araştırıp, yazılarını, dilin başlangıcındaki göksel ve pastoral incelikten, inceliğin üstünlüğüne azar azar döken ve İspanya'nın öykülerini sık çalılıklar içinde başlatan.

Sonra ayrıldılar. Biri, Alberti, esirgemez bir cömertlikle kendini ezilenin davasına adar ve yalnızca o büyüle-

yici devrimci kaderinin doğrultusunda yaşar; diğeri ise, şiirinde gittikçe artan bir eğilimle, ülkesine, Granada'ya doğru yönelir, tüm kalbiyle oraya geri dönmek ve orada ölmek için. Onların arasındaki, gerçek bir çekişme değildi; onlar iyi ve parlak iki kardeştiler ve bunun örneğini son kez, Alberti, Rusya ve Meksika'dan döndükten sonra, onuruna Madrid'te verilen büyük kutlama töreninde onun hakkında Federico'nun her birimiz adına söylediği o büyüleyici sözcüklerde gördük. Birkaç ay sonra, Garcia Lorca, Granada'ya doğru yola çıktı. Ve orada, kade-rin garip bir cilvesi olarak, ölüm bekliyordu onu, insanlık düşmanlarının Alberti için sakladıkları ölüm. Ölen büyük yazarımızı unutmaksızın, izin verin, şu anda Madrid'te Serrano Plaja, Miguel Hernandez, Emilio Prados, Antonia Aparicio gibi diğer şairlerle birlikte, insanlarını ve şiirin davalarını savunan, yaşayan büyük yoldaşımız Alberti'yi ikinci kez anımsayalım. Ancak Federico'da başka biçimler alan sosyal sabırsızlık, onun Mağribi ozan ruhuyla daha yakından ilintilidir. Grubu, La Barraca ile diğer yüzyılların unutulmuş büyük tiyatrolarını — Lope de Rueda, Lope de Vega, Cervantes — sergileyerek İspanya'nın karışık yollarında dolandılar. Oyunlaştırılan eski baladlar ve şövalyelik öyküleri, yeniden can bulup onun aracılığıyla saf yüreklere geri döndüler. Kastilya'nın en uzak köşelerinde bile biliniyordu onun gösterileri. Onun aracılığıyla, Andalusialılar, Asturiaslılar, Extramaduralılar, kalplerinde yalnızca kısa bir süre uyu-yan usta şairlerle bir kez daha söyleştiler, böylesi bir manzara karşısında büyülenerek, ama şaşırmayarak. Ne tarihi kostümler, ne de eski dil, sık sık rastladığımız, bir otomobil görmemiş, bir fonograf duymamış köylüleri şa-

şırtabildi. Çünkü İspanyol köylüsünün o heybetli, hayal gibi görünen yoksulluğunu baştan başa kat ederek — o insanlar ki, ben, hatta ben bile yaşamın kısıtlanmasını gördüm mağaralarda ve otla sürünge yiyerek— geçti bu sihirli şiir kasırgası; onların yaşam biçimleriyle ateş alan doyumsuzluk zerrecikleri taşıyarak, eski şairlerin düşleriyle birlikte.

O, can çekişmekte olan bu taşra köylerinin insanına bir ayrıcalık gibi sunulan o inanılmaz yoksulluğu gördü. Köylülerle birlikte açık alanlarda ve yeşili kurumuş tepelerde tam bir yıl dayandı ve bu facia onun güneyli yüreğinin büyük bir kederle titremesine yol açtı.

Şimdi onunla ilgili bir öyküyü tekrarlayacağım. Ay-lar önce küçük kasabalara doğru yeniden yola koyuldu. Lope de Vega'nın Feribanez'ini sergilemeyi tasarlıyorlar-dı ve Federico, eski köylü ailelerinin sandıklarında sakla-mış olabilecekleri otantik onyedinci yüzyıl giysilerinden bulabilmeyi umarak, araştırma yapmak üzere önden Ex-tramadura'nın en uzak yörelerine gitti, mavi ve altın ren-gi elbiseler, ayakkabılar, tesbihler (kolyeler), yüzyıllar-dan beri ilk kez gün ışığına çıkan eski giysilerden oluşan garip bir yığınla çıkageldi. Karşı konmaz çekiciliğiyle ele geçirmişti bunları.

Extramadura'da bir köyde bir gece, bir türlü uyku tutmamıştı ve neredeyse şafak sökmek üzereydi. Acıma-sız Extramadura kırları, hâlâ sisle kaplıydı. Federico, gün doğumunu seyretmek için, devrilmiş heykellerden birinin üzerine oturdu. Bunlar onsekizinci yüzyıldan kal-ma mermer şekillerdi ve büyük İspanyol beyzadelerinin mülklerinin pek çoğunda görüldüğü gibi terk edilmiş bir malikânenin girişinde uzanmışlardı. Federico, gözünü

dikmiş heykel gövdelerine, onların yükselen günle öfkelenen beyazlıklarına bakıyordu, minicik bir kuzu yakınlarında otlamaya başlayan sürüsünden ayrıldığı sırada. Birden, yarım düzine kara domuz, yolu geçip kuzuya saldırdı ve Federico'nun şaşkınlığı ve dehşetiyle geçen dakikalar içinde onu parçalayıp hırsıyla yedi. Anlatılmaz bir korkuyla kımıldanamaz hale gelen Federico, kuzucuk o yapayalnız şafağın aydınlığında ve yıkılmış heykeller arasında kara bir domuz tarafından öldürülüp yutulurken seyirci kaldı.

Madrid'e döndüğünde bunu bana anlattığı zaman sesi hâlâ titriyordu; çocuksu duyarlılığı nedeniyle bu ölümcül facia onu çılgınlık derecesinde huzursuz etmişti. Şimdi onun ölümü, onun anılarımızdan silinmeyen dehşet verici ölümü, o kanlı şafağı anımsatıyor. Belki de, bu büyük, nazik, peygamber benzeri şaire kendi ölümünün görüntüsü önceden korkunç bir sembolle sunuldu yaşam tarafından.

Yiten büyük yoldaşımızın anısını huzurlarınıza getirmeye çabaladım. Çok kişi benden toprak ve savaştan uzak, oturaklı, şairce sözcükler bekliyor olabilirdi. Kimilerine göre en uygun söz, İspanya'nın ağırbaşlı bir umutla karışan inanılmaz elemelere dayanıklı olduğudur. Ben bu elemi çoğaltmayı ya da umutlarınızı yıkmayı arzu etmedim, ama daha geçenlerde İspanya'dan gelen ben, bir Latin Amerikalı, kökte ve dilde İspanyol olan ben, onların uğradıkları felaketler dışında herhangi bir şeyden söz edecek gücü bulamıyorum kendimde. Ben ne bir politikacıyım, ne de isteyerek politik çekişmelere girdim, ama çoğu kişinin yansızlık taşımasını istediği sözlerim elemle, öfkeyle boyanmıştır. Anlamalısınız, anlamalısı-

nız ki, biz İspanyol Amerikası şairleri ve İspanya şairleri, dilimizde şu anın anlamına ışık tutan, içimizde en büyük bildiğimiz birinin katilini asla unutamayız ve asla bağışlayamayız. Size yalnızca bir şairin yaşamını ve ölümünü anımsattığım İspanya'nın tüm acıları içinde bağışlananlar olsa da, bu cinayeti asla unutamayız. Bunu asla unutmayacağız ve asla bağışlamayacağız. Asla!

CESAR VALLEJO ÖLDÜ*

Avrupa'da bahar, ölümün kollarına bıraktığımız bir başka unutulmaz dostun üzerine tomurcuklanıp filiz veriyor: büyük hayranlık duyulan, çok aziz Cesar Vallejo-muz'un. Şimdilerde, Paris'te penceresini açmış olacaktı, Peru taşından yontulmuş dalgın yüzü seslerini emecekti Fransa'nın, dünyanın, İspanya'nın... Umudun yıllanmış savaşçısı, eski dost. Bu olası mı? Ve biz, bu dünyada ne yapabiliriz senin sessiz, sabırlı çalışmana, senin özgün, özlü gelişimine layık olmak için? Yakın yıllarda, kardeş, senin gövden, senin ruhun Amerikan topraklarının özlemini çekti, ama İspanya'nın alevleri seni Fransa'ya mahkûm etti ki, hiç kimse orada senden daha fazla yabancılık çekemezdi. Çünkü sen bir Amerikalı — Yerli Amerikalı denmesini yeğledin —, hayalettin, şehit edilmiş Amerikamızın hayaletiydin; onun özgürlüğü ve tutkusunda olgunlaşmış bir hayalet. Sende maden ocağı gibi bir şey

* 1 Ağustos 1983'te Santiago'da *Auora*'da yayınlanmıştır.

vardı, gümüşlü bir çukurdan, dünyaya özgü çok derin bir şey.

«Uzun süren açlığına, sadık kaldı» diye yazdı Juan Larrea bana. Uzun süren açlık demek doğru görünmüyor. İnsanoğlunun sorusunu, bu yeryüzünü kaplayan haksızlığı, insanoğlunun yarısının korkaklığını düşünüp taşındığın yolculuğunun uzun açlığı, uzun yalnızlığı, uzun birleşmeleri. İspanya'nın trajedisi senin ruhunu eziyordu. O ruh ki, zaten senin kendi canınla aşınmıştı, senin kendi çileciliğinle öylesine yaralı, öylesine soyulmuş. İspanya'nın trajedisi, senin sınırsız erdeminde oyuklar açtı. Sen büyük bir adamdın Vallejo. Özeldin, büyüktün; büyük, mineral sessizliği ve zaman ve madde-nin bereketli varlığıyla dolu yeraltı taşından ısıltılı bir saray gibi. Ve derinliklerinde, senin ruhunun amansız ateşi, kömür ve küller...

Bir selam, büyük şair; bir selam, kardeşim.

EDEBİYAT DOSTLUKLARI VE DÜŞMANLIKLARI*

Yalnızca yıldızlarla değil...

Dünyanın bu yöresinde, edebiyat alanındaki tanınmışlığım gösterilen böylesi bir kıskançlıktan, büyük bir olasılıkla, başka hiçbir yazar payını almamıştır. Yaşamını, bu konuyu uğraş edinerek, yani beni kıskanarak, hakkımda saptırılmış, inatçı broşürler ve hayli renkli makaleler yazarak kazananlar var. Yolculuk ettiğim yerlerden birinde bu eşsiz koleksiyonu yitirdim. Küçük broşürleri yabancı diyarlardaki değişik odalarda, ardımda bıraktım. Şili'de bavulumu yeniden bu hep görülen ve fosfor saçan miskin hastalığıyla dolduruyorum, beni yok etmeye çalışan kötücül sıfatları hâlâ anlamazlıktan gelecek. Başka ülkelerde böyle şeyler yapılmıyor bana. Ama yine de geri dönüyorum. Gerçek şu ki, ülkeni gözüm başka şeyi görmezcesine seviyorum, gökyüzünün ve çamurunun tüm acı kokusuna ve yeşiline vurgun olarak.

* 20 Nisan 1940'ta Santiago, *Qué Hubo*'da yayınlanmıştır.

Ve benimki ne aşktır ki, burada olmama anlam katıyor, beni kuşatan bu abartılı ve mistik kin, sahip olduğum her şeyi, gerekli ve verimli gıdayla besliyor. İnsan yalnız yıldızlarla yaşamaz.

İspanya, topraklarına adım attığım an, beni şairlerinin, vefalı şairlerinin ellerine sundu; ve ben onlarla, yaşamının ortalarında eksiksiz bir dostluğu, şarabımı ve ekmeğimi bölüştüm. İspanya'da o ilk saatlerin ve yılların anıları belleğimde hâlâ canlıdır ve ben, sık sık yoldaşlarımin sevgisini özlerim.

VICENTE ALEIXANDRE

Çiçeklerle dolu bir semtte, Cuatro Caminos ve gelişen üniversite sitesi arasındaki Wellingtonia Cadde'sinde yaşar Vicente Aleixandre.

İri yarı, sarı saçlı, pembe-beyaz bir adamdır o. Yıllardan beri hastadır. Evinden hiç çıkmaz. Hemen hemen bir münzevidir.

Onun çok derin ve olağanüstü şiiri, gizil güçlerle yönetilen bir dünyanın açığa vurulmasıdır. O, İspanya'nın en gizemli şairidir; mısralarının örtülü parlaklığı bizim Rosamel del Valle'mizi anımsatır bir bakıma.

Beni her hafta bekler, onun için kararlaştırılmış bir günde, yalnızlığında bir tatildir bu. Yalnızca şiirden konuşuruz. Aleixandre sinemaya gidemez. Politik konuları bilmez.

Dostluğunun sonsuz saflığı nedeniyle, onu tüm diğer dostlarımdan ayrı bir yere koyuyorum. Evinin soyutlanmış atmosferinde, şiir ve yaşam, kutsal bir saydamlık kazanır.

Ona Madrid'in yaşamını getiriyorum: Atocha'nın sayısız kitapçı dükkânlarında keşfettiğim huşu uyandıran şairleri, Levant yağıyla sıvanmış Manchegan peyniri kalıplarını ya da iri kereviz demetlerini gördüğüm pazarlar boyunca yaptığım turları. Gezintilerim onu şevkle doldurur, dar, serin Cava Baja Caddé'sinde bana eşlik edemediği gezintilerim, fıçıcuların ve halatçıların caddesi, tahta ve halatların: tümü altın.

Ya da uzun süreler boyunca Pedro de Espinosa, Soto de Rojas, Villamediana okuruz. Azametli bir çağda, saflığın ve gizemin sürekli ve hayati akıntısında İspanyol şiirini kuran sihirli ve fiziksel öğeleri araştırırız onlarda.

MIGUEL HERNANDEZ

Miguel Hernandez'e ne oldu? Şimdi papazlar ve sivil muhafızlar "yönetiyor" İspanya'nın kültürünü. Eugenio Montes ve Peman artık büyük kişiler ve döneş Mil-lan Astray'ın yanına çok yaklaşıyorlar, İspanya'nın yeni edebiyat toplumuna başkanlık etmek için ondan iyisi bulunamaz.

Bu sıralarda, Miguel Hernandez, büyük, genç, köylü şair, eğer vurulup gömülmediyse, büyük bir olasılıkla ya hapisanededir, ya da dağlarda dolaşıyordur.

Miguel, Madrid'e gelmeden önce, onun *autos sacramentales*'ini okumuştum, o şaşırtıcı sözcük yapısını. Orihuela'da, Miguel, bir keçi çobanıydı ve papaz ona, adamakıllı sindirerek okuduğu, Katolikliğe dair kitaplar verdi.

Böylece, İspanyol Katolikliğinin en büyük yeni şairi,

politik şiirin yeni yaratıcılarının en büyüğü ortaya çıkar. Madrid'e yaptığı ikinci gezi sonunda evine dönme hazırlıkları içindeyken, onu kalmaya ikna ettim. Böylece kaldı, Madrid'te halis bir köylü çocuğu, halis bir taşralı, patates gibi yüzü ve parlayan gözleriyle.

Büyük dostum Miguel, seni nasıl severim ve nasıl saygı duyarım ve güçlü, gençlik dolu şiirine nasıl hayranım. Şu anda nerede olursan ol, hapisanede, yolda, ölü, hiç önemi yok; ne gardiyan, ne Sivil Muhafız, ne de kâtiler susturabilir duyulan sesini — halkının sesi olan sesini.

RAFAEL ALBERTI

Rafael Alberti'yi İspanya'ya gelmeden önce tanıdım. İlk mektubunu on yıldan fazla bir süre önce Seylan'da almıştım. Kitabım *Residencia en la tierra*'yı basmak istiyordu. Onu Moskova'dan Liguria'ya kadar pek çok yolculuğunda yanında taşıdı ve özellikle tüm Madrid'e tanıttı. Gerardo Diega, Rafael'deki aslından, üç kopya yaptı. Rafael, usanmaz bir adamdı. Madrid'teki tüm şairler Urgu-ijo Sokağı'ndaki terasında, mısralarımı onun ağzından dinlediler.

Herkes; Bergamin, Serrano Plaja, Petere ve pek çok, pek çok dostum, ben gelmezden önce tanımışlardı beni. Teşekkürler Rafael Alberti'ye; tanışmadan güvenilir dostlara sahip olmuştum.

O zamandan beri, Rafael ve ben, basitçe belirtmek gerekirse, kardeş gibiyiz. Yaşamlarımız, şiirimiz ve kaderimizin birlikteliğini canlandırırçasına birbirine örülüdür.

Çağdaş İspanyol edebiyatının bu genç ustası, bu şiirin ve politikanın kusur bulunamaz devrimcisi, Şili'ye gelmeli, gücünü, mutluluğunu ve cömertliğini getirmeli ülkemize. Gelsin ki, hep birlikte şarkı söyleyebilelim. Burada söylenecek pek çok şarkı var. Rafael ve Rocés'le birlikte görkemli bir koro meydana getirebiliriz. Alberti *tamborileiro*'yu, *Ebro Geçidi*'ni mutlu günlerin ve savaşın diğer şarkılarını, bildiğim herkesten daha iyi söyler.

Rafael Alberti, tanıdığım en kabına sığmaz şairdir. Paul Eluard gibi, o ve şiiri asla ayrılamaz. Gongora'nın *Primera Soledad*'ını ve ek olarak, Garcilaso'nun, Ruben Dario'nun, Apollinaire'in, Mayakovsky'nin uzun parçalarını ezbere okuyabilir.

Diğer bütün şeylerin yanı sıra Rafael Alberti, yaşamının paylaştığımız sayfalarını da yazacaktır. Onlarda da, yaptığı her şeyde olduğu gibi, görkemli, kardeş yüreği ve onun tam İspanyol melek ruhu, bugünden klasik yazılarının elmadan ve engin yapısının tam ortasında, kusursuz olarak parlayacaktır.

MEKTUP:

ARTURO SERRANO PLAJA
VE VICENTE SALAS VIU İÇİN

Sizler, İspanya'daki edebiyat yaşamımın ülkeme hiç gelmemiş tek dostlarısınız. Onların tümünü buraya getirmek beni çok hoşnut ederdi ve bunun için uğraşmaktan asla vazgeçmedim. Onları getirmeye çalışacağım Meksika'dan, Buenos Aires'ten, Santo Domingo'dan, İspanya'dan.

Bizi birleştiren yalnızca savaş değil, bir o kadar da, şiirdi. Madrid'te size saf Amerikan kalbimi ve sizin alı-koyduğunuz şiirlerimden bir demeti getirdim.

Siz, ne kadarınız! Hepiniz. Düşüncelerimi netleştirmek için öyle çok şey yaptınız ki, öylesine benzersiz ve saydam bir dostluk sundunuz ki. Ve ben, çoğunuzun savaş öncesi, savaş sırası ve sonrasında ortaya çıkan gizli sorunlarınızda sessizce yardımcı olabildim.

Ama siz bana daha fazla yardım ettiniz.

Beni ilkönceleri şaşırtan entelektüel nezaketinize karşın, mutluluk veren, dikkatle bakılıp büyütülen bir dostluğu tanıttınız bana: Ülkemin incelikten yoksun kıskançlığından, azaptan gelmiştim. Beni sizlerden biri olarak kabul ettiğinizde, bana öylesi bir güven duygusuyla, yaşamıma ve şiirime öylesi bir anlam kattınız ki halkın safında mücadeleye huzurla katıldım. Sizin dostluğunuz ve soyluluğunuz bana tüm kitaplardan daha fazla şey verdi. Ve şimdi bile, aydınlar için tek yol olarak, bu basit yolu görüyorum.

Bırakın kıskanç, gücenik, acı duygular uyandıran, şeytan, megalomanyak olanlar halka katılmasın.

Onları kendi taraflarında bırakalım.

Bizimle; benim İspanyol dostlarım ve kardeşlerim, yalnızca saf, kardeşçe, onurlu... bizim olsun.

RAFAEL ALBERTI VE MARIA TERESA LEON*

Bundan yıllar önce, Amerika'nın her kasabasına, her kuytusuna, her çatlağına yaptığım geziler boyunca İspanya hakkında konuşmaya başladım, onun dün harap edilip yaralandığını, bugün ise bir kez daha ihanete uğrayıp unutulduğunu anlatarak.

Bugün sizlere, parlayan alınları Şili toprağına, ülkeleri İspanya'nın ateşten harflerle silinmez biçimde yazılmış acıların ve şafağının yangınını taşıyan bu ikili görkemli, bu İspanyol çifti tanıtmaktan gurur duyuyorum.

Rafael Alberti, İspanya'nın ilk şairi, örnek alınacak asker, kardeşim:

Madrid'te savaşın barutu ve barışın çiçekleri ortasında; Kastilya ovasının çeliksi havasında patlayan mermiler ve kutlanan bayramlar arasında, bir gün gelip de burada durup, karla çevrelenmiş başkentimizin anahtarlarını, size verebileceğim, ve yüzyıllar önce Don Alonso de

* Bu konuşma 1946'da Santiago'da yapıldı.

Ercilla'nın güçlü deniz mavisini şiirinin tohumlarını saçtığı, daha bir bereketli hale getirip parıldattığı bu ülkenin okyanusa ve And Dağları'na bakan kapılarını açabileceğim hiç aklıma gelmezdi.

Maria Teresa, konuksever evinizde sık sık ekmeği ve şarabı paylaştığımız günlerde, şansın bana gülerek sizlerle kendi ülkemde ekmek, şarap ve tüm Şili halkının dostluğunu sunabileceğim hiç aklıma gelmemişti.

Hepimiz sizi bekliyorduk Rafael ve Maria Teresa. Halkım, yalnızca onurlu ve üstünlüğü aşılmaz aydınlar olarak değil, aynı zamanda, kanla ve nefretle yalıtılmış bir ülkeden gelen yolcular olarak görüp saygı duydu size.

İspanya'nın bahtsızlığını bizim halkımız kadar derinden hisseden bir başka halk yoktur Amerika'da ve hiçbiriniz sizin mücadelenize ve umutlarınıza bizim kadar sadık kalmadı. Maria Teresa ve Rafael, alçaklığın evrensel uzlaşmasına kendilerini kolayca bağlayan hükümetleri unutmaya çalışın; çünkü Şili'ye girdiğiniz an her Şilili'nin gönlünü ve kapısını çalabilirsiniz ve Franco'yu tümünden reddeden bir halkın yüreği size hoşgeldin diyecektir.

Ülkedeki her kadın ve erkeğin, genç ve yaşlı her yurttaşın, hatta halkın elleriyle eğri büğrü yazılar yazdığı yollardaki taşların bile size söyleyeceği; lanetlerinin Franco'ya, tutkulu sevgilerinin ise, gezgin çocukları ve parlak elçileri bulunduğunuz halkın Cumhuriyetine yönelik oluşudur.

Bu şiir ve özgürlük ülkesinde, sizlere hoş geldiniz demekten mutluluk duyuyoruz, halkınızın yanında savunduğunuz şiir ve özgürlüğün genç yaratıcıları. Ve işte so-

nunda, başka İspanyol gezginlerince dünyaya armağan edilen, özgürlük çiçekleri dünyaya yayıldığında İspanya için mücadele veren ilk kişiler olduğunuzdan herkesten fazla hak iddia edebileceğiniz ülkenize dönmeniz için bir çıkış noktası olabilecek – gezegenin en geniş anayolu Pasifik'i geçip – kıyılarımıza vardınız.

Sevgili kardeşim ve kızkardeşim; size uzun zamandan beri duyduğumuz sevgi buraya gelmenizi kaçınılmaz kılıyordu. Nerede olursanız olun, şiiriniz ve yürekliliğiniz Amerika'nın pek çok diyarını aydınlattı. Siz, gezegenin en aşılmaz karlarını geçmeyi seçtiniz. Dünya tarihindeki bu baş döndürücü anda, bizim için evrensel düşüncenin değerini temsil eden iki soylu yüze dikkatle bakabiliriz. Siz de, size içtenlikle hoş geldiniz diyen sayısız yüze dikkatle bakmayacak mısınız? Sevdığımız gibi şarkılar söyleniyor, denizin dantellediği ülkemizin baharı geliyor, Şili'nin yumuşak yüreğinin derinliklerindeki her mineral doğruluyor: siz zaten biliyorsunuz, Rafael ve Maria; gitarlar zaten size anlattı, Şili halkının, yüreğini –böylesine kusursuz biçimde şarkı söylemeyi ve mücadele etmeyi bilenlere, sizin gibilere– tam anlamıyla ve sonsuza dek verdiğini.

Onlar buradalar. İspanya onların ağzından konuşacak.

EDUARDO CARRANZA'YA*

Aziz Eduardo, Kolombiya'nın şairi;

Düşüncelerimin Kolombiya'ya yöneldiği yıllar boyunca, senin yeşil ve ormansı ülkeni, Meryem'in gözyaşlarıyla taşan Cauca nehrini ve tıpkı kutsal kadifeden yapılmış mendiller gibi tüm ülkenin üzerinde uçan olağanüstü Amazon kelebeklerini, Muzo kelebeklerini zihnimde canlandırdım hep. Ülkene hep aydınlık bir kelebek mavisinden bakarım, morötesi kanatların dalgalanışı altında. Köylerinizi görürüm, titreyen bir kanat altında; ve Kolombiya tarihini görürüm mavi kelebeklerden bir kuyrukluyıldızı izleyerek: büyük önderlerinizi, Santander ve Bolivar'ı, her bir omzunda ışıltılı birer apolet gibi asılı duran parlak kelebeklerle; ve şairlerinizi görürüm, Juan Asuncion ve Porfiro gibi şanssız da olsa; Valencia gibi gururlu, yaşamlarının sonuna dek bir kelebek tarafından izlenen ve sonra bir şapkada ya da bir sonede unutulmaya bırakılan. Bir kelebek ki, Silva o ro-

* Bu konuşma, 1 Haziran 1946'da Santiago'da yapıldı.

mantik intiharını tamamladığında çırpındı ve sonra belki de senin alnının üzerinde, Eduardo Carranza, aydınlığa çıktı.

Çünkü sen, Kolombiya şiirinin alnısın, o binlerce alnın Kolombiya'sının, bakir ormanların gizli şarkısı ve Kolombiya şiirinin üstün ve soylu ilahisi ile çınlayan o sesli toprağın. Senin ülkenin toprakları altında, zümrütün gizemli kayaları şekillendi, ve şiir, tıpkı bir kristal sütun gibi yükseldi.

İzin ver, bugün şairlerin kardeşliğini sevmeyi bilmenin getirdiği hoşnutlukla yineleyeyim. Sen, çılgın Kolombiya'lı, sen, tüm arkadaşlarının bu toplantıda bizimle olmasını isterdin. Pekâlâ öyleyse, bak; şu kapıdan henüz giren cömert İskandinav centilmenini gör: o, Leon de Grieff'tir, Amerika'nın mağrur, gür sesi. Ve orada, onun biraz ötesinde kahve, yaşam ve kütüphanelerin büyük mirasyedisi, dionisyak ve devrimci Arturo Camacho Ramirez. İşte Carlos Martin ve yurdunun timsah dolu nehrinden yakaladığı egzotik çiçeklerin sağanağına tutulmuş üç şiiri. Bak Ciro Mendino da geliyor, geçenlerde Medellin'den gelmişti; onu soylu denizci tavrından ve kolunun altındaki, ağaçtan liriyle fark edersin. Ve sonunda işte, kardeşin büyük Jorge Rojas, koca bir beden, koca bir yürek, ayazlamış şiirinden zaferlerinin en güç kanıtlanmışının tuzla taçlandırıldığı yerde, epik denizaltısından henüz çıktı.

Ama burada, bu gece, sen bizimle olamayan sevgili dostların her birini temsil ediyorsun.

Bin tane rozet içinde donan şiirinde, senin şiir geleceğinin geometrik çizgileri billurlaşıyor, ve onun gücü boyunca, fazlaca hassas, duygusal bir hava Amerikan

Montparnasse'ının her yaprağına dokunuyor, yaşam-dan ve melankoliden bir hava, veda ve kavuşmadan bir hava, ince sevginin ve tatlı üzümün lezzeti.

Bugün bizim kasırganın kanatlarındaki ülkemize gel-din, şiirimizin okyanusa özgü fırtınasına, tek kuralı ya-şamsal patlayış olan şiire, şairlerimizin en yenisine Gab-riela Mistral'den, Angel Cruchaga'dan kalan bir şiir; kumsallarımızı, ormanlarımızı, uçurumlarımızı ve pati-kalarımızı tıpkı denizlerden esen rüzgârımızın hiddetiyle kırbaçlanan bir Grek harmanisi gibi kaplayan.

Bu görülmemiş kucaklaşma ve bu sevinç dolu kutla-mayla biz seni yüreklerimize alıyoruz ve bunu, Ameri-kan laboratuvarının en onurlu çalışanı olduğunun ve içi-ne saydam ve rüyadan oluşan canlı bir ayna yerleştirdi-ğin için bize de ait olan o kristal kadehinin mutlak bilin-cine vararak yapıyoruz.

Ülken Kolombiya'ya geldiğimde, senin kardeşlerin ve yakınların beni içtenlikle karşıladılar ve bu güçlü bir dostluktan oluşan koronun ortasında, aranızdaki en genç ve en saygıdeğer birini anımsıyorum: insan oğlu-nun geleceğini ve halkın mücadelesini demir bir iradeyle kutsadığım, yaşamımın ve şiirimin en yakın dönemin-den beri eşsiz yüceliğin dilinde beni utandıran.

Ona, karşılık verdim sayılır, ama bunu senin önün-de yapıyorum, çünkü sen benim şiir uğraşımın ve poli-tik yönümün aynı noktaya nasıl doğallıkla yaklaştığını görüyorsun. Onu yanıtlamadım, çünkü ben insanların bana sordukları ve benim kendi kendime sorduğum pek çok soruyu hep şiirlerimde ve eylemlerimde yanıtladım. Ama belki de onları; sürdürdüğümüz bu kanlı savaşı, saf olan diğer şeyler arasında, lekesiz bir şiiri savundu-

ğumuzu anlatarak yanıtlayabilirdim. Şairin gelecekteki özgürlüğü, tabii mutlu bir dünyada – evet, amaç bu –, paçavraların, açların olmadığı bir dünyada, en büyük gizlerini ve o en derinlere gömülü şarkılarını özgürce açığa vurabilmesidir.

İşte böylece, Kolombiya'ya yönelik yolculuğumda, senin estetik kavramlarının tanımlamalarından sapmadım, ama daha çok, sizin sorunlarınızı, sorularınızı ve efsanelerinizi özömsedim. Geniş ve güzel kabul salonlarınıza yürüdüm ve Kolombiya'nın alacakaranlığı pencere-lerden süzülürken, sizin eşsiz mücevherlerinizin ve ısıtılı parlaklığınızın aydınlığında zenginleştiğimi hissettim.

Madem şimdi aramızda yaşayıp şarkı söylemeye geldin, şiirimiz adına rica ediyorum – ufacak, çıplak ayaklı Gabriela'nın şiirinden, daha geçenlerde acı çeken bir halkın kederlerini anlatan Victor Domingo Silva'nın şiirinden gelen şiirimiz adına – bugün, bizim de halkımız olan, insanların için, gözler önüne serilen hazine sandıklarından bir şeyler bırakmanı, kaçınılmaz yazgını inkâr etmemeni rica ediyorum.

Büyük akarsularınızda yüzen gemilerin denizcileri, kıyıların boyunca avlanan kara balıkçılar, tuz ve züm-rüt çıkaran madencileriniz, kahve plantasyonlarındaki viran evlerde yaşayan köylüleriniz, onların her biri, düşüncelerinde, saygınlığında ve şiirinde hak sahibidirler. Tüm Amerikamız kadar güzel ve keder dolu güney bölgemizde kaldığın sürece biz Şilililere vereceğin en büyük armağan, büyük kederlerine gömüldüğün sevdiğimiz halkın özgürlüğü için yarının mücadelesini verecek olan yürekliliğin, verimliliğin ve parlak şiirlerin olacaktır.

Tüm sevgimizi taşısa da kelimeler yetsin artık. Bu-

gün, yüreğinde ve bu salonda bir bayram günüdür. Bugün Santiago'nun bir caddesinde, dört Şili duvarı arasında, senin oğlun doğdu. Lütfen, sevgili eşin Rosita Coronado'ya sevgilerimizi ilet. Ve, kendi yarattığımız kâğıt çiçekler, gitarlar ve sonbahar şarabıyla birlikte bu kutlamayı da sana sunuyoruz, ülkedeki saygı duyduğumuz birkaç isim ve senin ülkenle bizim aramızda yaktığın dostluk aleviyle; ki onu yükseklerde tutmalısın, taş ve gökyüzü arasında. O asla sönmemeli.

CARLO LEVI, BAYKUŞ

Tarih kokan stüdyosunda benim portremi yaparken, Roma'nın o kendine özgü alacakaranlığı çöküyordu. Renkler, sanki zaman onları sabırsızca ve birdenbire tüketivermiş gibi donuklaştı. Kent dışına, sessizliğe, yıldızlı geceye doğru yarış eden arabaların klaksonları duyuluyordu. Ben karanlığa gömüldüm, ama Levi çalışmasını sürdürdü. Sessizlik beni tamamen içine çekti ama o yine çizmeye devam etti, iskeletimi çiziyordu herhalde. Çünkü ya benim kemiklerim fosfor saçıyordu ya da Carlo Levi, geceyi araştıran delici gözleriyle bir baykuştı, ikisinden biri.

Etrafımdaki hiçbir şeyi, hatta onun fırçasındaki bir ısıltıyı bile göremiyordum ve sanki burnumu ve kollarımı seçemeyeceğinden öyle emindim ki, düşüncelerimi düşlerime sarıp sarmalayarak onun üzerinde yoğunlaştırdım. Onun tüylerle kaplı olduğundan ve kanatlarının ucuyla resim yaptığından emindim. Çünkü duyduğularım, tinerli bir fırçanın tuvale dokunurken çıkardığı ses-ten çok, gece uçan kanatların hışırtısıydı; bu karanlığa

gömülü tuvalde benim anahatlarımı çizen kanatlardı mutlaka, boş yere protesto ettim. Stüdyonun karanlığında dondurdu onun kocaman gözleri sözcüklerimi.

Yeniden düşüncelerime çekildim. Hayalimde onu, iri yaprakları tablonun üzerine düşüp canlı ya da kül sarısı bir renk veren dev bir krizanteme dönüştürdüm. Gölgeleğin içinde birden onun bir krizantem gibi gülümsediğini ve tablo bitmedikçe stüdyodan ayrılmama izin vermeyeceğini anladım. Ama düşüncelerim gerçeğe dönünce, Carlo Levi'nin aynı zamanda bir güneş olduğunu, tıpkı bir güneş gibi güçlü ve berrak bir biçimde düşünüp resim yaptığını, onun aydınlatıcı gücünün, gökyüzünden daha fazla parlaklık verdiğini de ayımsadım. Ve bu uzayadamanının beni ışınlarıyla koruduğunu ve bana ait olan okyanusa doğru, yıldızlı gecelere doğru, caddelelere doğru, sinemalara doğru, tarihi sarayın basamaklarına doğru yolumu aydınlatarak, beni korkaklığımdan sıyırdığını algıladım.

Ama bildiğim bir şey daha var. Ben artık hep orada, o tuvalin üzerinde ve onun düşüncesinde olacağım, Carlo Levi'den, onun geleceği görme yeteneğinden, güneşinden, krizanteminden, yaşamın her yönünü, her şeyi araştıran ilgi dolu sakın bakışlı gözlerinden bir daha asla kaçamayacağım.

Bu sihirbazın gücü böyledir işte; ve yıllar sonra, evimde güney denizlerinin dalgalarını dinleyerek, alacakaranlığın çöküşünü izleyerek yazarken, ona, Roma'ya özgü aynı alacakaranlıkla, onun unutulmaz düşünce yeteneğiyle, usta işi sanatıyla, ve uzayı sarsan ama hep bizimle olan büyük gece kuşunun hikmetiyle bağlı olduğumu hissettim.

Roma, 1949

DOSTUM PAUL ELUARD ÖLDÜ

Paul Eluard hakkında yazmak çok güç benim için. Onu hep yanımda, dipdiri mavi gözleri – en uzakları en keskin biçimde görebilen heyecanlarla – ıslıl ıslıl, görecek-
ğim.

Bu sessiz adam, Fransa'nın bir çiçeği, bir kulesiydi. O, defne dallarının ve köklerin birbirine karışan mis kokulu mirasının kol gezdiği topraklardan geldi. O büyüktü; çiçekler, görkem, kuş yuvaları, saydam şarkılar, yüklü muazzam bağları destekleyen dikmeydi, suydu, taşıtı.

Saydamlık; işte kelime bu. Onun şiiri billurdan cevher, sürekli akıntıda dona kesmiş suydu.

Doruk aşkın, öğle vaktinin tutuşan ateşinin şairi: en felaketli günlerinde, yüreğini ülkesinin ortasına ekti ve bu yürek, savaşı desteklemek için gereken ateşi sağladı.

Onun Parti saflarına katılması doğaldı. Çünkü Eluard için Partili olmak insanlık ve insancılık değerlerini şiiri ve yaşamı ile onaylamaktı.

Politik adam olarak Eluard, şair Eluard'dan hiç de

aşağı değildi. Beni, sık sık, açık görüşü ve müthiş politik zekâsıyla şaşkına çevirmiştir. Birlikte, zamanımızın pek çok meselesi, pek çok kişisi, pek çok sorunu üzerinde düştük ve onun sağduyusu bana hep ışık tuttu.

Sürrealist irrasyonalizmde yolunu yitirmedi, çünkü o, daima yaratıcıydı, asla taklitçi değil; sürrealizmin cese-dine zekânın ve berraklığın mermilerini ateşledi*

O, yaşamımın her gününde benim dostumdu ve onun sevecenliğinin yokluğunda, günlük ekmeğimin bir parçasını yitirmiş gibi oluyorum. Artık hiç kimse onun bana verdiklerini veremez. Onun dinamik kardeşliği, yaşamımın en değerli zevklerinden biriydi.

Onun mavi sütunu, barış ve mutluluk güçlerini yükseltiyor. O öldü, çiçeklenen ellerin adamı, bir barış neferi, halkın şairi.

Fransa'nın kulesi! Kardeşim!

Diz çöküp kapalı gözlerine bakıyorum; onlar, yeryüzüne getirdiğin yalınlığın ve dürüstlüğün, doğallığın ve iyiliğin ışığını ve görkemini yaymayı sürdürecekler.

1952

* Eluard'ın şair ve şiir üstüne görüşleri için, bkz.: *Saf Şiir Yoktur*, Broy Yayınları, üçüncü basım, şubat 1994 (editör).

KANIN GÖRKEMİ*

Sürgünde, bizim engebeli ülkemiz ayın rengine bürünür, uzaklık ve günler onun uzun sınırlarını, ovalarını, dağlarını ve adalarını parlatıp yumuşatır.

Elias Lafertte ile pampanın terk edilmiş maden ocaklarından birinin bulunduğu ıssız bir kasabada geçirdiğimiz bir geceyi anımsıyorum.

Her yanımızda kumlu ve sonsuz pampa uzanıyordu; ve gün ışığının incelikle işlenmiş değişimleriyle, donuk kumlar, yabanıl bir güvercinin boğazındaki yanardönerlik benzeri ısıldıyordu; yeşil ve mor; tıpkı çöl boyunca uzanan bir gökkuşağı gibi çıplak kayaların üzerinde oynaşıyor.

Huantajaya'nın yalnızlığında, Kuzey'in aşırı perişanlığındaydı bu. Bu kitap orada başlar, onun sayfaları o kumla yığılmıştır, onun dünyası güçlüdür, geniş ve coşkundur; ve içinde, tıpkı döküntüleri kürüyen gürhün küreklerinin sapları gibi tere ve ateşe batmışlar

* Şilili yazar Volodia Teitelboim'in *Hijo del Salitre* (Tuz Ocağının Çocuğu) kitabına önsöz. Mayıs 1952.

yaşar. Pampanın enginliğine resmedilmiş bir başka renk ise, kanın parlaklığıdır.

Hiç kimse bu kitabı unutmayı başaramayacak.

Birkaç istisna dışında, yönetimde olanlar Şili halkına zulmettiler ve halk hareketlerini vahşice bastırdılar. Bir grubun emrinde ya da yabancı çıkarların egemenliğinde hareket ettiler. Iquique katliamından, Pisagua'da kurulan Gonzalez Vidella ölüm kampına dek uzun ve zorbalıklarla dolu bir tarihe sahibiz. Halka, dolayısıyla ülkemize karşı girişilen savaş kesintisiz sürmektedir. İşkenceler, cop ve süngü, savaş gemileri, uçaklar ve tanklar: Şili'nin liderleri, bu silahları nitratomuzu ve bakırmızı yabancı korsanlara karşı savunmak için değil, hayır, Şili'nin kendisine karşı düzenlenen kanlı saldırılarda kullanıyorlar. Hapisane, sürgün ve ölüm, "düzen"i korumak için kullanılan ölçülerdir; ve kendi yurttaşlarına karşı kanlı eylemleri yürüten liderler, Washington gezileriyle ödüllendiriliyor, Kuzey Amerika Üniversitelerince onurlandırılıyor. Bu, sömürgecilik politikasının ta kendisidir. Savunmasız ülkelerin üzerine çöken Fransız, İngiliz ve Kuzey Amerikalı istilacıların Madagaskar, Tunus, Malezya ve Kore'deki katliamlarıyla, emperyalist çıkarların adamı olan acımasız liderlerin burada, bizim kıtamızda uyguladığı sistematik baskı arasında pek az bir fark vardır.

Ama bu tarihin içinde, Şili halkı, zaferi yarattı.

Onlar, her trajik saldırıdan bir şeyler öğrendiler ve belki de diğer Amerikan halklarından hiçbirinin yapmadığı biçimde, en güçlü silahları olan mücadelelerindeki örgütlülükle karşılık verdiler.

Bu çok yönlü mücadele, ulusal yaşamımızın merkezidir, onun omurgası, onun sinirleri, onun kanıdır. Sayısız acı ve zafer dolu olaylar onu alevlendiriyor, canlı tutuyor. İşte bu yüzden Şili'nin uçsuz bucaksız öyküsünün ébedi kahramanı halkıdır. Bu kitap, bu öykünün bir çeşit uzun önsözüdür ve saflık derinlikle uyanışın şafağını tanımlar.

Ama *Hijo del Salitre*, yalnızca çöl yaşamının nazik bir anlatımı değil, daha çok, insanın etkileyici ve çok yönlü bir portresidir. Sarsıcı ve destansı tanımlamaları, inanılmaz bir şefkat izler. Volodia Teitelboim'in halkına duyduğu sevgi, onu, şarkıların ve gözyaşlarının gizli kaynaklarına, coşkun bir sevincin patlamasına, pampanın ıssız yaşamına ve bu kitapta yaşayan basit insanları tecrit eden ve yazgılarını belirleyen dalgalanmalara götürür.

Kapitalist dünyadaki bir yazar için, gerçekçilik sorunu büyük boyutta önemlidir. *Hijo del Salitre*, beklediğimiz kitaplar için hayati olan yaratıcılık ölçütlerini karşılıyor. Tüm bilgisizlik yandaşlarının saçmalıklarını, gerici bireyciliği, ruhsuz natüralizmi ve kötümser gerçekçiliği reddetmekten daha fazlasını yapıyor. Bu kitap bizi, güzelliği ve görkemiyle coşturarak geleneksel roman anlayışını sona erdiriyor ve ona üstünlüğünü kanıtlıyor. Ama bugünün yaratisından soyutlanamayan hedeflerden birinin daha üstesinden geliyor: bir çağı tarihe kaydediyor. Burjuvaziye hizmet eden görevlilerin, tarihi kendilerine mal etme konusunda nasıl yalan-söylediklerini zaten biliyoruz. Kapitalist bir dünyada, zamanımızın gerçeğini korumakla sorumlu olması gerekenler, yazarlardır: General Silva Renard ya da Başkan Gonzalez Vi-

dela, tarihin doğru yargılamasından kaçamamalıdır. Şili'nin yazarları, kanla yazmak zorunda kalacaklar —evet, Iquique'nin ya da Pisagua'nın kanıyla: böylece edebiyatımız doğmuş olacak.

Böyle destansı bir tarihte, ilk kara taşım Baldomero Lillo koyarken, Volodia Teitelboim ilk ve gerekli ana sütunu yükseltir. Çünkü bir halkın hüznüleri, sevinçleri ve doğruları buraya yalnızca unutulmuş olmak için kazınmamıştır; geniş ve iyi işaretlenmiş bir yolu oluşturmak üzere birleşen birçok patika gibi, halk da özgür kılıcı örgütüne, Parti'ye erişme noktasındadır. Bu kitapta, Recabarren ve Lafertte durağan kahramanlar değildir, onlar tarihin atalarıdır.

Volodia Teitelboim'le ve halkımızla, çok büyük ve güçlü saatler yaşadık. Onun kitabı, nice sürgün yıllarından sonra elime ulaşıyor: şaşırtıcı yaşamlar ve mücadeleler. Üzüm salkımları gibi bir arada ve tohum veriyor. Bu uzaklıktan, sanki Huantajaya'nın terk edilmiş tepelerinde oturuyormuşçasına emin, tuz ocaklarında çalışan adamların korkunç yaşamını algılıyorum bu sayfalarda. Kumları, tepeleri, sefaleti, kanı ve halkımın zaferlerini görüyorum.

Kardeşimin yapıtıyla gururlanıyorum.

ŞAİR YUVARLANAN BİR TAŞ DEĞİLDİR*

Rektör mükemmel konuştu ve ben onun şair ve halkı arasındaki ilişki konusunda söylediklerini az bir değişiklikle tekrarlamak istiyorum.

Ben, bir kez daha o şairim.

Bir kez daha diyorum, çünkü tarih boyunca bu ilişkiyi sağlamak ve onu bağlılıkla, acıyla, coşkuyla doldurmak şairlerin görevi olagelmıştır.

Bir şair yaşamının ilk aşaması, anayurdunun öz değerlerini soğurmaya adanmalıdır, daha sonra karşılığını geri vermelidir. Onları onarmalı, onlardan aldıklarının karşılığını ödemeli. Şiiri ve eylemiyle halkının gelişip olgunlaşmasına katkıda bulunmalı.

Şair, kaba güç dışında, anayurdundan sökülüp atılmaz. Bu koşullarda bile, kökleri okyanusun ötelere uzanmalı, saçtığı tohumlar rüzgârın esişini izlemelidir:

* Bu konuşma, 20 Haziran 1954'te Santiago'daki Şili Üniversitesi'nde şiir araştırmaları için kurulan Pablo Neruda Vakfı törenlerinde yapılmıştır. Neruda tüm kitaplarını üniversiteye bırakmıştı.

anayurdunda tekrar can bulmak için. O, akılcı ve içtenlikli, gerçek bir yurtsever olmalıdır.

Şair, yuvarlanan bir taş değildir. İki kutsal görevi vardır: gitmek ve geri dönmek. Gidip dönmeyen şair, kozmopolit bir insan olur. Böyle bir insan olarak da, güç bela insandır ve yalnızca ölmekte olan bir ışığın yansıması gibidir. Bizim ülkemiz gibi tek başına bırakılmış, gezegenin kıvrımları, bükümleriyle soyutlanmış ülkelerde, halkınızın acil ihtiyaçlarına kaçınılmaz biçimde tanık olarak, hepimizin, en alçakgönüllüsünden en kibirlisine kadar, usunuzun doğuşuna katılmak gibi çok iyi bir şansı var — her birimiz az da olsa onun babasıyız.

Bu kitapları dünya kültürlerinden, bu deniz kabuklarını tüm okyanuslardan topladım ve Yedi Denizlerden şu deniz köpüğünü, insanlarımdan aldığımı pek küçük bir karşılığı, bir vicdan borcu olarak üniversiteye veriyorum. Bu üniversite resmî yasayla değil, insan çabası sonucu doğdu, ve onun, bugün Rektör Gomez Millas tarafından yinelenen ilerici geleneği, tarihimizin başkaldırısından gelir ve bayrağımızın yıldızıdır. Bu gelişim sürecektir. Gelecekte bir gün uzun süredir beklenen değişikliklerin sonucu olarak, o, halkın yayılıp taşan bir üniversitesi olacak. Bu kitapları dünyanın her yerinden topladım. Onlar da benim kadar yolculuk ettiler, ama pek çoğu benim yaşadığım elli yıldan daha uzun bir süre, dört beş asır yaşadılar. Bunların bir kısmı bana Çin’de verildi, diğer bir kısmını Meksika’dan satın aldım. Paris’te yüzlercesini buldum. En değerlilerinden bir bölüm, Sovyetler Birliği’nden geldi. Onların hepsi yaşamımın, kişisel coğrafyamın bir parçasıdır. Onlara sabır isteyen uzun uğraşlar sonucu sahip oldum ve bulduğum za-

man da tanımlanamaz bir haz duydum. Tüm güzellikleri ve aklıcılıklarıyla bana en kusursuz biçimde yardımcı oldular. Bundan sonra da, kitapların verimli doğasını kanıtlayarak, işlevlerini sürdürecekler.

Süreç içinde, daha sonra, bunların başlıklarını okuyacak olan kimse, bu kitapları toplayan kişinin ne düşüncelerini ve ne de bu kadar çok kitabı neden koleksiyonuna kattığını bilecek.

İşte, 1838 tarihli küçük bir *Almanach de Gotha*. Bu Gotha almanakları, eski aristokrasinin ünvanlarını, hanelerini bugüne taşımaktadır. Onlar, Eğlence ve Moda Dünyasının kataloglarıydı. Bu kitaba ince baskı içinde kaybolmuş tek satır için sahibim. O satır diyor ki, "12 Şubat 1837. Rus Şairi Alexander Pushkin, bir düello sonucu öldü." Bu söz, beni tıpkı bir hançer gibi yaralar. Dünya şiiri hâlâ bu yaradan kanamaktadır.

İşte bir başka öldürülen şair tarafından tanıtılan *Romancero gitano*. Federico, yüce gönüllülük ederek bunu ithaf ettiğinde oradaydım ve Paul Eluard, —o da artık yaşamıyor — bu kitabın ilk sayfasını imzaladı.

Onlar bana ölümsüz gibi görünüyorlar. Onlar ölümsüz. Ama hepsi gitti.

Bir gece Paris'te dostlarım tarafından ağrlanıyorum. O büyük Fransız şairi, ellerinde hazinelerle geldi. Bunlardan biri, yaşadığı devirde fikirleri nedeniyle adı bir zorba tarafından eziyet edilen Victor Hugo'nun el altından dağıtılmış bir kitabı idi. Ve o şair, bana, belki de edindiğim en değerli şeyleri, Isabelle Rimbaud'nun Marsilya'daki bir hastaneden annesine yazdığı, erkek kardeşinin ölümünü bildiren iki mektubu da getirdi.

Bunlar o güne değin gördüğüm en yürek parçalayıcı mektuplardı. Paul, mektupları bana verirken; «son ke-

limelerin nasıl yok olduğunu görüyor musun?» diye sordu. «Burada yalnızca, "Arthur'un istediği..." diyor ve geri yok. Ve bu Rimbaud idi. Hiç kimse onun ne istediğini asla bilemeyecek.»

İşte iki mektup.

İşte unutulmaz duygularla beş pesetaya satın aldığım ilk Gacilaso'm. Tarihi 1549. İşte, şairlerin şiir kitaplarının görkemli bir biçimde mukayese edildiği onyedinci yüzyılda Flaman yayıncı Foppens'in yayımladığı Gongora'nın büyüleyici bir baskısı. Garcia Rico'nun Madrid'teki kitapçı dükkânında bunun fiyatı yalnızca yüz peseta iken, ben on pesetalık aylık taksitler halinde ödemiştim. Zamanında, bu kitabı bana satmasını söylediğimde –Kastilyalı bir köylüye benzeyen bu kitapçının– Garcia Rico'nun yüzünde beliren hayret ifadesini hâlâ anımsarım.

Ve işte en sevdiğim Altın Çağ (Golden Age) şairlerinin ilk baskılarından iki adet: Pedro Soto de Rojas'tan, *El desengano de amor en rimas* (Aşkın Şiirde Kaybolan Hayalleri) ve Francisco de Latorre'nin geceye özgülü şiiri:

*Cennetin parlak renkleri, gecenin
korku veren yüzündeki parlak gözler,
parlak taç, parlak Cassiopeia, Perseus
ve Andromeda...*

Pek çok kitap! Pek çok şey! Geçmiş, burada yaşayacak. Paris'in Sen nehri kıyısında Rafael Alberti ile yaşadığımız günleri anımsıyorum. Bir keresinde, bizim devrimizin, yani gerçekçilik çağının, şişman şairlerin çağı olduğunu tartışıyorduk.

«Zaten, zayıf şair var!» dedi Rafael, o hoş Cadiz ak-sanıyla: «Romantizm gereğinden fazla sıksa şair üretti.»

İkimiz de Becquer gibi zayıf değil, Balzac gibi şişman olmak istiyorduk. Evimizin giriş katı bir kitapçı dükkânıydı; ve orada, vitrin camunda, Victor Hugo'nun tüm yapıtları göze çarpıyordu. Evden dışarı her çıkışımızda, vitrin camının önünde durur, kendimizi süzerdik.

«Sen ne kadar şişmansın?»

«Aşağı yukarı, *Les Travailleurs de la mer* kadar. Ya sen?»

«*Notre Dame de Paris*'den daha iri değilim.»

Günün birinde, hayvanlar ve bitkiler üzerine neden bu kadar çok kitap olduğunu soran biri de çıkacaktır. Yanıt şiirlerimdedir.

Ayrıca, zooloji ve botanikle ilgili kitaplar beni her zaman çekmiştir. Beni çocuklukta tuttular: Bana sınırsız dünyayı, doğanın uçsuz bucaksız labirentlerini getirdiler onlar. Dünyamızı keşfeden bu kitaplar benim en sevdiğim kitaplardır ve parlak kuşların tüylerine ya da bir saat mekanizması kadar karmaşık, anlaşılması güç, göz kamaştırıcı böceklerle bir göz atmadan yatağma girdiğim çok enderdir.

Yine de geriye bıraktığım, Rektör'ün ellerine teslim ettiklerim ve onun aracılığı ile ulusun babadan oğula intikal eden mirasına katkım pek az. Bu armağanlar, kısaca, dünya çevresinde yaptığım yolculuklarda edindiğim bilginin kişisel ve evrensel parçalarıdır. Onları size veriyorum. Ben, soyunun onurunu her yanda telkin edip, sonradan geçmişleri haraç mezat satılan ailelerden gelmiyorum.

Bu kitapların görkemini; bu, deniz kabuklarının okyanusa özgü bitki örtüsünü, yoksulluğa ve sürekli zor

çalışma koşullarına karşı yaşamım boyunca toplayıp biriktirdiğim her şeyi üniversiteye, yani herkese bırakıyorum.

Bir söz daha.

Benim neslim, anın çürümüş züppeliğine bir tepki olarak, kitaba ve edebiyata karşıydı. Biz kan emiciliğin, gece dünyasının, ruhsal sersemleticilerin yeminli düşmanlarıydık. Biz doğanın çocuklarıydık.

Yine de, doğa, bilgi'nin birleşimini yansıtır; akıl, eşyalar arasındaki çok uzak ya da asi ilişkileri açıklar, ve sonra birleşme ve ilişki, doğa ve insan, kitaplara aktarılır.

Ben bir entelektüel değilim ve bu kitaplar, incelemeden çok, saygıyı yansıtır. Beni hayran eden güzellikleri ve aydınlığa çıkmak için bana yol gösteren vicdanın içten çalışmasını topladım. Ama ben bu kitapları değerli nesneler, sürecin kutsal köpükleri, insanın temel meyvası olarak da sevdim. Artık onlar, sayısız yeni gözlere ait olacaklar.

Burada, yazgıları olan ışık verme ve ışık alma görevini yerine getirecekler.

VENTURELLI: CANLI VE İYİ

Venturelli, ben ellinin üzerinde, o ise ancak otuzlarında olmasına karşın yıllardır dostumdur. Genç bir devdir o. Pek az konuşur. Gözleriyle ve elleriyle gülümser, ressamların hep yaptığı gibi. Biz şairler ellerimizi nasıl kullanacağımızı bilemeyiz. Ressamlar bir cümleyi tamamlamadan bırakır, sonra onu havadan çeker, şekillenir, duvara doğru fırlatır ve resmederler.

Venturelli akciğerlerinden hastaydı, ve uzun süre Şili sıradağlarının tepelerindeki sanatoryumda kaldı. Bu, esrarla dolu bir süreçti. Ressam ölüyordu... ama onu gömmeye gittiğimizde, cesedi yoktu ortalarda. Düzinelemlerle olağanüstü tablosunu, yalnızca Venturelli'de rastlanan dramatik renklerle sabırsızca ışıklandırmış çizimlerini almaya devam ettik. O kanayan sarılar, koyu sarıya durmuş yeşiller.

O sıralar ben sürekli hareket halindeydim, sokaklarda, madenlerin içinde, akarsu boylarında, bal yapmayan yararsız bir arı gibi ülkemin etrafında vızıldayan kibirli

bir zorbaya karşı kişisel savaşımlı sürdürüyordum. Zamanla Venturelli'nin karlı dağlardan inen çizgileriyle, benim bereketli takımadalardan yükselen şiirlerim çakıştı. Bu çakışmanın parlaklığında şiirlerimin aydınlandığını ve onun tablolarıyla özdeşleştiğini hissettim.

Bu, gezginler arasında, gerillalar arasında bir buluşmaydı. Venturelli ve benim doğduğumuz bu topraklarda bizler hep gezginler ve gerillalarız. Şili, kılıç gibi keskin, karla taçlanmış, kumla kaplanmış, dağlar ve okyanus tarafından ölümcül gediklere uğratılmış; denizin kıyısında uzun, altın bir ilkbaharın, ve gece gündüz yoksulun kapısında uluyan açlığın ülkesi.

Böylece, ortak endişelerimiz, kendi aydınlıklarımız birbirini içine girdi, ve bundan çalışma arkadaşlığımız doğdu.

Sonra ben Venturelli'den daha esrarengiz oldum. İnsanlarımın gönüllerinde kayboldum, polis ısrarla peşimdedeydi. Bunlar, vızıldayan arının polisiydi, ve onun beni bulmasını önlemek için evden eve, sokaktan sokağa, kasabadan kasabaya dolaşım. Yeni bir duman. Yeni bir gölge.

Canto General'imi yazıyordum. Bu sayfaların, peşimdekilerin ellerine geçmesine izin veremezdik, böylece kalemimi sayfalardan kaldırdığım an esrarengiz kanallardan yerlerine ulaşım basılmaya koşturuldular.

Venturelli, canlı ve iyiydi artık, el altından yapılan baskıyı yönlendirdi, ve Jorge Amado'nun tanımladığı gibi "özgürlük mahzenleri"nde kitabı oluşturacak binlerce sayfa yığıldı. Her şeyin vızıldayan arının eline düşmesi tehlikesiyle karşılaştığımız günler de oluyordu. Polis herkesi sorguya çekiyordu ve bunu birkaç kez de bilmeden

kitabımın istif edilmiş sayfaları üzerine oturup yaptılar. Venturelli her yerdeydi; dizilmiş harf teknesi taşıyor, provaları düzeltiyor, kitabın değişik yerlere saklanmış bölümlerini sanki tarih öncesi bir yaratığın iskeletini yeniden kurarcasına bir araya getiriyordu.

Bu gezgin gerilla gidiş gelişleri sırasında bazan, canlı çizgilerini de ekleyiveriyordu şiirlerime. Bunlar haçı ve kılıcıyla Latin Amerika Fatihlerinin resimleriydi, Küçük And yerlisinin, yiğit süvarinin, kurşunlanmış grevcilerin. Şiirimden delice görüntüler de yansıtıyordu; kelebekli şarap testisi, bir geminin ucuna kondurulmuş çıplak oymalı süs gibi.

Venturelli büyük bir adamdır. O, Amerikamız gibi saf ve çarpıcıdır. Onunla her şey dehşete dönüşür bir den. Tüm görebildiği matem ve yağmadır. O, terk edildi. Cehenneme bakıyor: ölecek. İnsanlarımız ölecek; bir yığın zulmün ağırlığı altında batıyoruz; daha fazla dayanamayız. Sonra birden, Venturelli gülümsüyor. Her şey değişti. Onun azap çeken figürleri olgunlukla siliniyor: eylem, umudun anasıdır.

1955

KARDEŞİMİZ BÜYÜK MAYAKOVSKY*

Ben, büyük edebiyat münazaralarının zamanla kökleşmiş bir düşmanı olduğumu söylemeye çalışmıyorum, ama tartışmanın benim özüm olmadığını itiraf ederim. Edebiyat tartışmalarının ateşli bir hayranıyım. Benim özüm şiiirdir.

Bir tartışmaya girmeden Mayakovsky hakkında konuşmak güç olsa da; büyük şair, tüm bunları aşarak, gökyüzünün sonsuzluğuna doğru bir kartal gibi yükselse de [kendi hayal uçuşunda kayarak belki]; ben, ne verimli yaşamının, ne de şanssız ölümünün üzerinde durmak istegindeyim; sevgiyle ve sade bir biçimde söz etmek istiyorum ondan.

Mayakovsky, Parti'yi ve etkin işçi sınıfını şiirinde birleştirip bunlardan büyük bir şiir yaratan ilk şairdir. Bu, üstün bir devrimdir; ve evrensel edebiyat alanında Baudelaire ya da Whitman'inkine denk bir destektir çağdaş şiire. Bu vesileyle, Mayakovsky'nin desteğinin kuramsal

* Pekin, Ağustos 1957

değil, şair tavrıyla kendini gösterdiğini vurgulamak isterim. Muhtevadaki yenilik, düşüncemizi besleyici bir unsur olarak sindirilmedikçe hiçbir zaman düşüncemize yönelik dış uyarıcı olmaktan öteye geçemez.

Mücadelenin acımasız konuları, kardeşliğin yinelenen konuları, Mayakovsky'nin şiirinde yol alır. Şiirin içinde, bu konular harikulade silahlar haline gelir, karnuzu portakal çiçekleri açar.

Bu, tüm şiir politik olmalı ve taraf tutmalı anlamına gelmez, ama Mayakovsky nedeniyle, bugünün gerçek şairi, gerçek şiirin pek çok yolları arasından yeni bir yol seçebilecektir.

Mayakovsky, söndürülemez bir iç ateşe sahipti. O, verimli bir şairdir. Ben bunu, Federico Garcia Lorca'da olduğu gibi sezinliyorum, ve şiirinin ulaştığı olgunluğa karşın o hâlâ söyleyecek pek çok şeye, yaratacak ve şarkısını söyleyecek pek çok malzemeye sahipti. İki de entelektüel güçlerinin doruk noktasındayken ölen bu genç şairlerin çalışmaları, bana göre, ancak dağlarla ölçümlenen dev boyutlardadır. Kendilerini aşan anahtarlar yalnızca kendilerindeydi; ve bizim şanssızlığımız: bu anahtarlar ne yazık ki, acıklı biçimde İspanya ve Rusya toprakları altına gömülerek kaybolmuştur.

Mayakovsky, kelimelerdeki canlılığı cürete vardıran bir şairdir. Her hüneri, bir ustaya gerekli her türlü yardımı çağırdığı an, görkemli biçimde ödüllendirildi. Onun şiiri, tıpkı fosfor gibi, parlamasını sürdüren umulmadık görüntülerin kataloğudur. Sık sık hakaret edici ve saldırgan ama aynı zamanda en derin insancıl duygularla doludur. Şiirin organik olarak hem babası, hem de çocuğu olan Mayakovsky, hem sert, hem de sevecen bir insandır.

Tüm bunlara onun hiciv eğilimini de eklemek gerekir.

Mayakovsky'nin bürokrasiyi hedef alan taşlamaları harap edicidir ve bugün Rus sahnelerinde sürekli artan bir başarıyla sergilenmektedir. Onun küçük burjuvaziye yönelen iğneleyici saldırısı acımasızdır ve nefretin bir ifadesidir. Aynı görüşte olmayabiliriz, bir sistemin kötülükleri ile bozulmuş insanlara yönelik bu acımasızlıktan tiksinebiliriz, ama büyük hicivciler daima hep en abartılı biçimde yazmışlardır. İşte Swift, işte Gogol.

Sovyet edebiyatında pek çok iyi ve pek çok kötü kitabın yazıldığı kırk yıllık süre içinde, Mayakovsky, benim fikrime göre, etkileyici ve hep yükselen bir şair olmayı sürdürmüştür. Onu, ülkemizin her köşesinden görüyoruz. Bu genç devin başını, ellerini, ayaklarını görüyoruz. O, tüm benliğiyle, başıyla, elleriyle, bedeniyle yazdı. Akılla, incelikle, bir mücadeleye adanmış bir askerin tüm gücüyle yazdı.

Bu saygı ve düşün günlerinde sevgi ve gururla, Ekim Devrimi'nin bu yıldönümünde yolun kenarında bir an duruyorum ve büyük kardeşimiz Mayakovsky'nin şiiri ve kişiliği önünde eğiliyorum.

Benzersiz şarkılarını söyleyebileceği bu günlerde, anısını bir gül, tek bir kırmızı gülle selamlıyorum*

* Mayakovsky'nin Parti karşısındaki konumu ve şair olarak izlediği tutum için, bkz.: *Saf Şiir Yoktur*, Broy Yayınları, 3. basım, şubat 1994 (editör).

CARACAS'TA BİR KONUK*

Şiirime, şu gezgin şarkılarına böylesine büyük bir onur kazandırılabilceğini hiç düşünmemiştim. Venezuela'nın bu ünlü ödülleri verilirken, böylesi bir payeden mutluluk duyuyorum. Bu onur, ünlü şair Juan Liscano'nun sözleriyle daha da büyük bir anlam kazanmaktadır. Bir kardeşin kasidesine karşı çıkmaya kalkışmayacağım. Onu çok değerli tutacak, kendimi onun aynasında sinayacağım ve şiirin onuru ve halkın ayrılmaz mücadelesine sadık kalmayı sürdüreceğim.

Bu sabah, Avila Dağı'ndan indim. Caracas'ın yukarılarında kentin yeşil tacı, onun çiyle ıslanmış zümrütleri uzanıyordu, ama kentin kendisi görünmüyordu. O, bir sihirbazın toz, duman ve cennetin mendillerinden yapılma örtüsü ile görünmez olmuştu ve biz bu kayıp kenti araştırmak, ona göklerden girebilmek için çok güçlük çektik; ve sonunda sıradağlara sınımsız sarılmış sisler arasında buluyoruz onu; yüksek binalardan oluşmuş,

* Bu konuşma 4 Şubat 1959'da, Caracas Belediye Meclisi önünde yapılmıştır.

karışık, gürültülü bir kent, insan iradesiyle kurulan vızıl-tılı bir arı kovanı. Kurucularının kartal bakışlı gözleri Caracas'ın baharını kurmak için bu buruş kırış vadiyi seçti. Ve sonra zaman, saf geometri ve aydınlıktan oluşan geleceğin oturduğu binalarla beraber sessizliği koruyan dövme demirli evlerin güzelliğini de getirdi. Gerçek bir Amerikalı olan ben, önce bu parıltılı kenti selamlıyorum, sonra aynı coşkunlukla kümelenen insanları, bayraklar gibi renk cümbüşü içindeki ağaçlıklı yolları, dünyanın tüm anayollarına açılan bulvarları. Ve onun tarihini, bu kentin rahminden Amerika kıtasının bağımsızlık ırmağının kabarıp taşan yiğit sularının doğduğunu unutmadan, selamlıyorum.

Güçlü ve dayanıklı insanların, sürekli canlandırılan kudretli bir mirasın kentini, özgürlüğün ve zekânın kentini, Bolivar ve Bello'nun kentini, şehit verilmiş hayatların ve yeni başlangıçların kentini; yakınlarda bir 23 Ocak'ta zamanın ettiklerini biçerek Karaibler boyunca doğan şafak benzeri parıldayan kenti, Caracas'ı, hepimizin sevdiği ve keder duyduğu Amerika için selamlıyorum!

Ama tüm bu güzellik ve tarih, nişanlar ve kayıtlar, pencereler ve çocuklar, mavi binalar, güzel bir kentin kiraz rengi gülümsemesi — bunların hepsi gözden kaybolabilir. Bir avuç iğrenç madde, zincirlenmemiş enerji, binaları, insanlarını yakıp yok edebilir, onları küllere dönüştürebilir; bir avuç atom, Caracas ve Buenos Aires'i, Lima ve Santiago'yu, güç dolu bir New York'u, gümüşü Leningrad'ı harap edebilir.

Zirvelerden inerken şimdi onun dostu olma onuruna layık görüldüğüm bu kentin çarpıcı güzelliğini uzun

uzun seyredip, bizi tehdit eden tahribatı düşündüm. Bu tehlike insanın yarattığı her şeyi tehdit ediyor; ve bu lanet, torunlarımızı da kovalayacak. Ben, Amerika'nın belediye meclislerini özgürlüğümüzün beşiği olarak düşünürüm. Bugün ya da gelecekte nükleer ölüme karşı uyarı sesini vermeliler ve böylece yalnız bizim kentimizi değil, tüm kentleri, yalnız bizim yaşamımızı değil, yeryüzündeki insan soyunu korumalılar.

Bir kez daha, Caracas kentinin Belediye Meclisine bu kardeşçe karşılamadan ötürü teşekkür ederim. Sevgiyi, aydınlığı, adaleti ve barışı — bu şiir demektir — savunan yolu sürdürmem için desteğinize teşekkür ederim.

NEMESIO ANTUNEZ

Ressam Nemesio Antunez'den söz edeceğim zamanlar coğrafik terimleri kullanmam gerekiyor. Yüce güzellik, havanın, ayın, toprağın keşfidir. Özellikle toprağın.

Şili'nin dar, uzun topraklarına yaklaşan biri, en üst bölüm olan Büyük Kuzey'de, tuzdan ve bakır madenlerinden çöl benzeri bir bölge bulacaktır karşısında; haşın bir hava, sessizlik, ve mücadele. Güney uçta, Patagonia'nın sessizliğinden Cape Horn'a sıralanmış, albatrosların uçuşlarıyla binlerce kez aşılmış, buzdan, büyük alanlar ve sonra parıldayan Antarktika.

Ressam Nemesio Antunez ülkemizin bu iki uç arasında uzanan bölümüne aittir. Tarapaca ve Aysen arasındaki bölge, Antunez'in boylamını içerir. Burası ne maden yataklarının kuruluşunu, ne de karlarla kaplı kıtanın soğukluğunu taşır. Adalar, bol çiçek, hilesiz bir verimlilik, hem şeker yüklü ürünleri, hem de deniz kabuklarını ve balığın tuzunu, ve hem de kıyıların meyvesini üretir bu orta kuşakta. Antunez bir göl gibi saydamdır,

onun dünyası gün doğumunun, yaşam veren ışığın altında çiçek tozları, meyva, kuşlar ve volkanların bir arada var olduğu doğuşun ürpertili anının bereketli dünyasıdır.

Bu organik yaratıda ne düzensizlik, ne de yoksulluğun sert çizgileri vardır. Antunez'in doğarken koyu olan rengi, sonradan mevsimlerle değişen bir zirvede alevlenmiştir, doğanın değişimine ayak uydurarak. Onun durağanlığı, sular gibi derinliği için bir maskedir. Yalnızca, gizemli biçimde atan nabız yarattı bu saydamlığı.

Antunez'in toprağı, boş bir alan değildir. Bu bölünmezlikte, insanlar ve nesneler, içlerine işleyen o söküp atılamaz hoş kokularıyla, coşkulu ve anlamlı bir biçimde, sevecenlikle tamamlar birbirini.

Nemesio Antunez'le tanıştığım da yeşil bir grafik kâğıdı gibi çizgiliydi. O maviyken çok iyi dost olduk. Sarıya döndüğünde ise, ben bir yolculuğa çıktım. Geri döndüğümde mor'du, birbirimizi Santiago'daki Mapocho İstasyonu yakınlarında selamladık. Orada Andlardan doğan ufak bir dere akar; cüsseli kaya parçaları, yol boyunca sıradağlara doğru uzanır. Soğuk iklim kuşları kışın gün ortasında öter. Ansızın yanan ormanlardan dumanlar çıkar, güneş kıpkırmızı bir kraldır. Çabuk kızan bir peynir kalıbı; devedikenleri, bataklık, kulağı sağır eden sular vardır ve Şili'nin Nemesio Antunez'i içinde olsun olmasın, tüm bunları emer; onun ruhu inceliklerle, billursu ülkesi tarafından istila edilmiştir. Onun nesneleri zerafetle anlatılır, çünkü Şili'de insan, güzel bir ceket dokur, güzel bir şarkı söyler, güzel bir toprağı işler, ve aynı anda ülkeye çiçek tozları ve bir bahar selinden, bir And şafağından kar parçacıkları serpilir.

Eylül, 1959

ALBERTO SANCHEZ, KEMİK VE DEMİR*

Alberto Sanchez, Moskova'da öldüğü zaman, ben yalnızca büyük bir kardeşimi kaybetmenin ani kederini hissetmekle kalmadım, aynı zamanda sersemledim de. Herkes ölebilirdi, Alberto dışında.

Sersemi dönüşüm, bana göre, zamanımızın en olağanüstü yontucusunun kişiliği ve çalışmalarıyla açıklanabilir.

1920'lerden kısa bir süre sonra, Alberto taş ve demirden, etkileyici yontularını yapmaya başladı. O, — göz alıcı ve güçlü kemik yapısıyla, ince uzun bedeni, zayıf, kırılgan yüzüyle — Kastilya'nın doğal bir yontusuydu. Dıştan bakılınca bu büyük Alberto Sanchez, Kastilya'nın sert havasıyla şekillendirilmiş, güneşi ve ayazıyla oyulmuş, tümüyle taştan, kemikten ve demirden biriydi.

Bu yüzden ölümü doğanın yasalarına aykırı göründü bana. O, doğumundan beri her türlü fırtınayla

* İspanyol hevkeltıraş Alberto Sanchez 12 Ekim 1967'de öldü.

karşılaşmış, madenden bir adam, sert toprağın ürünüydü. Onu hep, And Dağları'nın maden yataklarını pek yakından andıran, ülkemin göğe doğru yükselen ağaçlarından biri olarak düşünmüşümdür. Alberto Sanchez bir ağaçtı ve dallarının yükseğinde kuşları, paratonerleri, uçacak kanatları ve güçlü bir çekimi barındırırdı.

Bizim yontumuzun dışı gibi içinin de yekpare taştan oyulduğunu söylemek istemiyorum. Gençliğinde geçimini ekmek yaparak sağlardı, aslında ekmekten, undan ve mırıldanan başaktan bir kalbi vardı. Yontuların çoğunda, ilkönce Picasso'nun dikkat çektiği gibi, işbaşında bir fırıncı görülebilir: onun çamuru, ekmeğin hareketini, biçimini ve uyumunu yaratarak kıvrılıp bükülürdü. İspanyol köylerinde sık sık rastlanan hayvan ve kuş şekilli çörekler gibi. Fakat fırıncı, onun yontularını ilk kez Rafael Alberti'nin evinde gördüğümde, bu adamın İspanya'nın büyük anlatıcılarından biri olduğunu derhal fark ettim. Bu, tutkuyla bezenmiş biçimdeki özgür çalışmaları, demirden, taştan, kemikten ve onun garip hayvanlarının derisinden fışkıran sert kıllarla dolmuş tırnaklardan tabakalar oluşturmuştu. Bu garip parçaların düzlemin kalı yüzeyine karışmış görüldüğü çalışmalarından birini *Yaratımın Kuşu* olarak adlandırdığını anımsıyorum. Kil ya da dökme yontuları tıpkı yeni tohum atılan tarlalar ya da köylü yüzleri gibi çaprazlama çizgiler ve kırıksıklıklarla doluydu ve böylece, kendi tavrında, kendi eşsiz ve büyüleyici tarzıyla, sevdiği, anladığı ve benzersizce tanımladığı toprağın görüntüsünü sundu bizlere.

Alberto, çok güzel, sevgili Clara Sanchez'le evlenmeden önce sık sık Madrid'teki evimi ziyaret ederdi. Bu Kastilya'lı bir Clara (berrak ve parlak) ve bir Sancha'dan

(ufarak bir Sanchez) başka kiminle evlenebilirdi? Şimdiye kadar sürdü bu; ve artık Clarita, Alberto'sunu ve İspanya'sını kaybetti.

Alberto'nun Madrid'te ilk sergisini açtığı sıralardı. Eleştirinin kurmaylarından bir şefkatli eleştiri aldı, geri kalanı ise, İspanyol duygusuzluğunun kurbanları için ayrılan, bu tür suçların depolandığı mahzene benzer, arka odalardan birine sürgüne gönderdiler onu. Şans eseri, Alberto onların horlamalarına dayanabilecek güçte bir demir ve yiğitlikten yapılmıştı. Yine de, Madrid burjuvazisi onun yapıtlarıyla alay ettiği, dahası yontularına tükürecek kadar ileri gittiği zaman solgun gördüm onu, bir keresinde de ağlıyordu.

O gün öğleden sonra, Casa de las Flores'teki odama geldi ve beni yatakta hasta buldu. Sergisinin sürdüğü her gün boyunca ıstırap çektiğini, insafsız saldırılara uğradığını anlattı bana. Onun, biçime baskın gelen özlü realizmi, toprakla ve ateşle başlayarak tüm maddelere uyguladığı devrimci şekillendiriciliğinin ateşiyle bütünleşmiş görünüyordu, muazzam gücü, anıtsal kavramlarının hayranlık uyandıran yükselişi — hepsi, soyut gibi görünen ama aslında tam anlamıyla gerçek bir biçime doğru yönlendirdi onu. Onun kadınları, başka kadınlar; onun yıldızları farklı yıldızlar, kuşları, yaratısının kuşlarıydı. Çalışmalarının her biri, zihinlerimizin ve duygularımızın sınırsız boşluğunda yörüngesini araştıran ve girince de, bilinmeyen varlıkları uyandıran küçük birer gezegendi.

O, doğanın biçimlendirdiği yaşam kadar gizemli, inanılmaz nesnelerin yaratıcısıydı. Böylece, Alberto, bizlere, elleriyle yarattığı bir dünyayı, bizi kuşatan bilmece-

yi yalnızca anlamama değil, çözmeme de yardımcı olan, doğal, olağanüstü doğal bir dünya sundu. Madrid burjuvazisinin ona şiddetle tepki göstermesi doğaldı. Bu ahmaklar, gerçekliği bir sisteme bağlamışlardı. Biçimin yinelenmesi, bir gülümseyiş, ya da bir çiçeğin kötü bir fotoğrafı, bütünü ve ayrıntılarını kopya eden sıkıcılık, anlamın, hayalgücü ve yaratının ölümü, İspanya'nın resmî kültürünün doruklarıydı. Yakınlarda karanlık sınırlamaları ve insanın ileriye yönelmesini önleyen katı kısıtlamalarıyla faşizmin başını göstermesi de sürpriz olmayacaktı.

O gün hasta yatağımdan kalktım ve hiç kimsenin bulunmadığı sergi salonuna koştuk. Yalnızca ikimiz, Alberto ve ben. Sergiyi bitim tarihinden günler öncesi kaldırdık. Sonra bir tavernaya gidip, Voldepenas'ın keskin şarabından içtik. Savaş, caddelerde sinsi sinsi dolaşıyordu. O acı şarap uzaktan gelen ateş sesleriyle noktalandı. Çok geçmeden savaş her yana sıçradı, patlamalardan başka bir şey duyulmaz oldu.

Savaş başlar başlamaz, Alberto, bir Toledo köylüsü, bir fırıncı ve bir yontucu olarak, tüm gücünü ve tutkusunu faşistlere karşı mücadeleye yöneltti. Büyük dostu mimar Luis Lacasa tarafından çağrılan yontucumuz, Picasso ve Miro ile birlikte, 1937 Paris Sergisi'nde İspanyol Cumhuriyeti Pavyonu'nda üçlü bir sanat şöleni gerçekleştirdi. Bu sergiye dünya resminin bir başyapıtı *Guernica*, verimli atölyesinden henüz çıkmış haliyle, bizzat Picasso'nun elleriyle getirildi. Ama sergi girişinde bir Kaliforniya kaktüsü gibi kabartılı ve çizgili, garip bir şekilde uzayan şekle bakarak, uzun bir süre kafası karışmış bir halde duran da Picasso idi. Bu dikey şekil Alberto'nun

yonttuğu konuydu: Kastilya'nın buruş kırış ve aya benzer yüzü. Bu kolsuz, gözsüz Don Kişot, İspanya'nın portresiydi: zayıf düşmüş, tüm gücünü toparlayarak savaşa doğru yükselen.

Yazgısı ülkesine bağlı Alberto sürgüne gönderildi, Moskova'da bir sığınak buldu, bizleri terk edinceye kadar da sessiz bir yoğunlukla çalıştı orada.

Önce, Stalin devrinin acılı sonu sırasında, kendini realizme kaptırdı, o huzursuz günlerde realizmin itibarda olmamasına karşın. Ve o, harikulade sahne dekorlarını üretti. *Kuşlar Balesi* için hazırladığı dekor eşsiz bir başyapıtı; o çok sevdiği kuşların tüylerle kaplı büyümlü güzelliklerini sergilemişti. Ayrıca, Çingene Tiyatrosu'nun sunduğu İspanyol oyunlarının büyüleyici dekorlarını hazırladı. Ve *Don Kişot* filmini yücelten eski şarkıları söyleyen ses bizim için sonsuzluğa dek şarkı söyleyecek olan Alberto'nun sesidir. Bizim yitik *Don Kişot*'umuzun sesi.

O, resim de yaptı. İspanya'da değil, Rusya'da öğrendi palet kullanmasını; ve gerçekçi çalışmalarını yarattı. Bunlar, en alçakgönüllü nesnelerin değerlendirilmesindeki yaklaşım, konudaki güzellik ve özgürlükleriyle, büyük plastik saflığının yaşayan uzantılarıydılar.

Bu, Zurbaran realizmiydi, ama solmuş sararmış keşişler yerine, Alberto, aynı mistik heyecanla sarımsak dizileri, tahtadan su içme kapları, İspanyol ışığının özlemine batmış geniş şişeler resmetti. Bu çalışmalar, gerçekçi resmin zirveleriydi, ve bir gün Prado Müzesi bunlara göz dikecek.

Bunları, Alberto'nun Moskova'ya henüz vardığı ve tam bir kardeşlik ve sevgiyle karşılandığı günlerde söylüyordum. O andan itibaren, o da Sovyetler Birliği'ni tut-

kuyla sevdi. Orada savaşın yıkımını ve zaferin sevincini yaşadı. Bununla beraber, tıpkı bir çölün kumları içinde kaybolan ve denize dökülmeden önce yeniden fışkıran bir akarsu gibi, ancak Yirminci Kongre'nin ardından Alberto, gerçek, saydam yaratısına dönecekti.

Moskova Üniversite Bölgesi'ndeki, son yıllarını mutlulukla geçirdiği, çalışıp şarkı söylediği stüdyosunda, pek çok yapıtını, tasarlanmış pek çok çalışmasını bıraktı. Bunlar, onun kişisel gerçeğini, bu büyük evrensel sanatçının yaratılmasına katkıda bulunduğu dünyayla yeniden karşı karşıya gelmesini yansıtırılar. En sert maddelelerin olağanüstü yaratıcı bir ruhun sanatı boyunca sonsuz yükselere yöneldiği bir dünya. Alberto Sanchez'in büyüleyici ve haşin yapıtları, adamla ülkesi arasındaki yoğun iletişimden, büyük bir insanla güçlü bir toprak arasındaki olağanüstü bir sevgiden doğdu ve kendini zamanımızın en gerçek ifadesini araştırarak tüketen bir adam tarafından yükseltilecek anıtlar olarak yaşayacak kültür tarihinde.

LATORRE, PRADO VE KENDİ GÖLGEM*

Akademik törenlere pek alışık olmadığımın, söyle-
vim için bir konu düşünmeye başladım, arkadaşları-
mın gelen öneriler arasında, her ikisi de bu fakültenin es-
ki üyelerinden, her ikisi de bu dünyanın gailelerini uzun
süredir gerilerde bırakmış iki ünlü yazarın isimleri de
yer alıyordu: Pedro Prado ve Mariano Latorre.

Bu iki isim belleğimde farklı, oldukça uzak yankılar
uyandırır.

Mariano Latorre ile yakın bir ilişkiye girmekten hiç-
bir zaman hoşlanmadım ve ancak, onun ulusumuzun ta-
rımlanması ve oluşumu ile bağlantılı olarak büyük bir
yazar oluşunun bilinci ve kavrayışı içinde saygı duyma-
yı öğrendim. Gerçek bir ulusal yazar, gerçek bir kahra-
mandır ve insanlar böylesi bir kişiyi görmezden gelme

* Bu konuşma, 30 Mart 1962'de Şili Üniversitesi, Sanat ve Edebiyat
Fakültesinde, Neruda'nın Akademik Üyeliğe getirilmesi münase-
betiyle yapılmıştır.

lüksünü göze alamazlar. Bu gerçek, çağdaş tepkilerden, çalışmalarına verilen değerden, yeni kuşakların aceleci, zorunlu ilgisizliğinden, ya da garez, kişisel çıkar veya eleştirilenlerin yüzeyselliğinden bağımsızdır.

Latorre hakkında iyi bildiğim tek şey, onun soğuk, sert hatlı yüzüydü ve itiraf ederim, onun akrep kuyruğundan akan zehri alanlardan değildim. Ama büyük bir adamın yaptıklarının dökümü çıkarıldığında ancak çok direngen, söz anlamaz bir adam, önemsiz öyküleri, tartışmaları ve kavgaları, köşebaşı ve kahvehane dedikodularını ciddiye alır. Latorre büyük bir adamdı. Ulusumuzun yankılanan tüm isimlerini ve güzel kokulu çeşitliliğini içe çekmek için kavrayan bir yürek gerek.

Mariano Latorre'nin öne çıkan erdemi, bizi ulusumuzun yaşı olmayan özüne geri döndürmek için gösterdiği o hayran olunacak çabaydı. Topluma farklı bir açıdan baktığım, yazma ve ruh konusunda çok farklı bir eğilime sahip olduğum halde; ben kendim, Mariano Latorre'nin düşünce ve yönteminin çok uzağında olduğum halde, gelişim yıllarımızın üzerindeki sonsuz billursu gölgeye, ulusumuzun beşiğini dokuyan soylu tezgâhta çalışmasına saygı göstermekten başkasını yapamıyorum.

Tamamen farklı bir konu, Pedro Prado'nun çok derin etkisidir. Prado, alışık olduğum taşralı alçakgönüllülüğünün gözlerden gizleyemediği zekâyı gördüğüm ilk Şililiydi. İplik iplik, imalardan, bir varlığa, bir kişiye, bir geleneğe, öykülere, kır manzaralarına, yansımalara kadar her şey Prado'nun konuşmalarında bir arada doku-nurdu; anlatımını hiçbir şey saptıramazdı ve duyarlığı ve derinliği, yaşamı boyunca inşa ettiği hep değişip hiç tükenmeyen büyüleyici kalenin sihirli dayanaklarıydı.

Ben güneyin yağmurlarından, soğuk toprakların tek heceli konuşmalarından gelmiştim. Büyüme çağım suskunluk içinde bir çiraklıktı ve Prado'nun konuşması, doğayı sınırsızca kavrayan son derece hoş olgunluğu, aralıksız sürdürdüğü felsefî düşünceleri, insanların birleşmesinin, toplumun ve aklın iletişiminin olanaklarını öğretti bana.

Güneyli utangaçlığım, yalnızlık ve konuşma yetisinin bölünmezliğine dayanıyordu. İnsanlarım, anabam, komşular, halalar ve amcalar, arkadaşlarım yalnızca gerektiğinde konuşurlardı. Şiirim gizli tutulmak, köklerinden kesinlikle ayrı olmak zorundaydı. Günlük gereksinimlerinin ötesinde, Güney'in gençliği, konuşmalarında gölgenin olabilirliğini, esrarlı titremeleri, ya da uçucu kokuları ima bile edemezdi. Tümünü insan iletişiminden uzakta, öldürücü bölmelerde hayatta tutabilmek kaydıyla başka bir ruha geçebilmem için yani, şiiri me ayrılmış kilitli bir kutuda sakladım. Doğal olarak iklim, bölge, uçsuz bucaksız, insanı az, geniş sahalar, söz gelişimini geciktiren başlıca nedenler değildi; sınıf farklılığının korkunç engeli vardı. Üst orta sınıfın doğasındaki etkin ve özgün bir düşünürün büyücülüğünün Prado'da sindirilmiş olması mümkündür. Bildiğim, olağanüstü bir kuşağın lideri Pedro Prado, kendisinden çok daha genç olduğum halde, bana, boyun eğmez yalnızlığım ve – kendisinin her saat ve her yerde gözler önüne serdiği – aklın inanılmaz büyüğü arasında görkemli bir köprü oldu.

Buna karşın, Prado'nun yaratıcılığının ya da onun genel olarak erdemli kişiliğinin her yönünü benimsemedim. Ne edebiyat dostlarım, ne de ben, edebiyatın katillerinin ucuz rolünü oynamayı istedik. Zaman içinde daha

pek çok kez dirilecek olması kuşkusuz ama, ben uğraşıma başlarken yerleşmiş gelenekleri hiçe saymanın modası geçmişti. Suikastçi'nin rolü, yazarla ın müşterek kendini beğenmişliğine daima çekici gelektir. Her yazar, Tanrıça Kali'nin Meclisi ve onun ölün saçı mezhebinin ortasında saygı gören tek canlı olarak kalmak istedi.

Benim kuşağımın yazarları, günün kuralı tam bir eliaçıklık olduğundan, bizim önümüz sıra ilerleyen ustalara gerçekten çok şeyler borçluydular. Benim kendi kitaplarımda, edebiyatımızın üç büyük adanına olan ödenmemiş, büyük borçlar kaydedilmiştir. Önce, Pedro Prado, denizdeki gün batımının görüntüsü ve duygulanımlarıyla dolan ilk kitabım *Crepusculario* için berrak ve usta işi bir sayfa hazırladı. Ulusal eleştiri uzmanımız Alone, ayrıca tekzip ustasıdır da; ilk kitabımı yayıncıların pençesinden kurtarmak için beni gerçekten tanımsızın ödünç para verdi. Ve, defalarca anlattığım gibi *Veinte poemas de amor*'umu Don Carlos George Nascimento'ya coşkuyula önerip bizzat kendisi teslim eden ve Don Carlos'a beni çağırıp yayımlanabilir bir şair olduğumu belirten şu temkinli sözleri, "Pekâlâ, bu küçük çalışmanızı yayınlayacağız," cümlesini söyleten Eduardo Barrios idi.

Prado ile anlaşmazlıklarım bana bazı durağan sorunlardan daha önemli gelen edebiyat dışı konularda taşıdığımız farklı yaşam görüşlerinden kaynaklandı. Benim kuşağımın büyük bir bölümü, gerçek değerlerini edebiyatın üstünde ya da ötesinde, kitapları uygun yerlerine havale ederek, gösterdiler. Biz caddeleri, yasa doğayı, dumanlı çoban kulübesini, Valparaíso Limanı'nın karşı konulmaz çekiciliğini IWW sendikası toplantılarının kargaşasını yeğledik. Prado'nun bize göre noksanı; yaşamın uzaklığı ve yüreği çarpan varlığını dikkate almadan, ya-

şamın özü üzerinde bitmez tükenmez derin düşüncelere dalmasıydı.

Bir delikanlı olarak hayal kurmayı sevdim ve yoksulluğun zorbaca acımasızlığından nefret ettim. Ama Prado'da katı bir denge ve dünyanın baştan çıkarıcı kışkırtmaları arasında bir karşıtlık sezdik. Eğer, yüceltilmiş bir manevi yaşamın mihrabında diz çökmüş biri varsa, hiç kuşku yok ki o, Prado idi; ve biz onun hem özel yaşamının ayrıntılarını yeterince bilmediğimizden, hem de gizemli varlığına zorla girmeye hevesli olmadığımızdan çektiği sıkıntıları kavrayamıyoruz.

Doyumsuzluğu, edebiyatında hemen daima ısrarlı bir metafizik sorgulamaya yol açan edilgen bir huzursuzluk biçimini aldı. O günlerde, Apollinaire'in ve salon şairinin ilk örneklerinden Stephane Mallarmé'nin etkisiyle, kitaplarımızı büyük harf ya da noktalama işaretleri kullanmaksızın yayınlıyorduk. Hatta, mektuplarımızı bile, Fransız tarzına daha çok uymasını umarak, hiçbir çeşit noktalama işareti koymadan yazıyorduk. *Tentativa del hombre infinito*'nun noktasız virgülsüz baskıları hâlâ bulunabilir. Gerçekte, 1961 yılında bu kadar çok genç şairin gücü tükenmiş bir Fransız üslubunu uygulamaya kalkışmasını görmek beni şaşırtıyor. Bense kozmopolit geçmişime ceza olarak, yalnızca noktalama işaretleri olan, tüm kelimelerden arındırılmış bir şiir kitabı yayınlamayayı tasarlıyorum.

Herhalde, yeni edebiyat dalgaları Pedro Prado'nun kulesine, yirmilerin kulesine zarar vermeksizin, diğerlerinin değerlerine değerler ekleyerek çarpıp geçiyor ve biz artık onun, diğerlerinin on tanesine bedel olduğunu biliyoruz. Bir de, o iç soğukluğunun izi olmasaydı, yazıları-

nı zenginleştirmeyen, aksine cılızlaştıran o inziva hali olmasaydı.

Aynı devrede, Ramon Gomez de la Serna, bizim anadan gelen düzyazımızın Picasso'su, yarımada'daki her şeyi canlandırmış ve Amazon'a benzer bir akıntı meydana getirmiş bütün kentler, azizlerin cesetleri, ölü başı beklemeler, önsözler, antikalaşmış zırhlı yelekler, asilzade sakalları bu büyücünün gürleyen bir akıntıyla yakaladığı bir anın tüm yapmacığıyla denize doğru sürüklenmiştir.

Ve sürrealizm Fransa'dan çıkagelir. Bu hareketin tek bir tam şair sunmadığı doğrudur ama, düşman Paris sokaklarında Lautreamont'un feryatlarını duyarız. Sürrealizm hareketlidir ve heykelleri kaidelerinden deviren, kötü resimlerde delikler açan ve herkesin böyle bir gereksinim duyduğunu bilerek Mona Lisa'ya bir bıyık kondu-ran yok edici cüretiyle önünde en derin ve en saygılı eğilmelere hak kazanmıştır.

Ama sürrealizm, Prado'yu yaşama geri döndürecek kadar cezbetmez. O, kuyusunu daha da derin kazar ve bunun suları karanlık ve bulanık fışkırır. Kuyunun dibinde, gökyüzünü ya da yıldızların parlaklığını değil, yalnızca toprağı bulacak. Her kuyunun dibinde toprak vardır, tıpkı insan olmak için tekrar toprağına ve evine yeniden dönmesi gereken astronot için yolculuğun sona ermesi gibi.

Prado'nun büyük yapıtı *Un juez rural*'ın (Taşra Yargıcı) son bölümü bu kuyuya daldırılmıştır ve suyun devinimiyle değil, geceye özgü toprakla karartılmıştır.

En genel anlatınuyla, şiirinizde, metafiziğe yönelik, ne reddettiğim, ne de aşırı önem verdiğim bir eğilim görebiliriz. Benim çıkış noktam, bir eleştirel estetik bakış

açısından değil, kendi yaratıcı ve coğrafik durumundan kaynaklanmaktadır.

Bu yarıküreye özgü yalnızlığı diğer pek çok şairimizde de görebiliriz: Petro Antonio Gonzalez'de, Mondaca'da, Max Jara'da, Jorge Hubner Bezanilla'da, Gabriela Mistral'de.

Eğer bu; gerçeklikten, zaten abartılmış konuların geçmişe dönük tekrarlarından, ya da coğrafyanızın baskın etkisinden, bizim dalgalı volkanik ve okyanusa dönük şekillenişimizden bir kaçışsa, biz şairleri teleskop ve av tüfeğiyle pusuda bekleyen eleştirmenlerden dolayı, titizlikle tartışılıp üstünde konuşulacaktır.

Ama bizim geniş, güç bela ekilip biçilen alanlara, yarı sömürge bir topluma intibak etmiş ya da etmemiş yarı-yalnız aktörler olduğumuza; sesimizin, gerek doğamızın şaşkınlık verici canlılığı, gerekse bugün ve geçmiş yıllarda kentlerin mahkûm ettiği tanıdık yalıtılmalar nedeniyle boğulduğuna kuşku yok.

Bu dil ve bu tavır, düzenli bir düzensizlikle, hiçbir öneri getirmeyen bir kızgınlık, keder ve öfkeyle hâlâ ulusumuzun en yüksek değeri olarak gösteriliyor.

Eğer bu edebiyat, böylesi azametli çelişkileri çözemiyorsa, bunun nedeni, onları yüzlememesidir; ve eğer yüzlemiyorsa, bunun da nedeni, cehaletidir. Bu, Pedro Prado'da oldukça biçimsel, Vicente Huidobro'da büyü gibi etkili ve Gabriela Mistral'de sıradağlar kadar haşın huzursuzluğun nedenidir.

Tüm bu noksanlardan, tüm bu aykırılıklar, deneyler, ve bilinmezlerden — eğer gerekli açıklık uygun karışım ile yoğrulursa — ulusal bir edebiyat biçimlendirilir. Berraklığıyla bizi kör eden mektup ustamız Mariano La Torre'nin gönül borcunu bilme rolüdür bu.

Sömürgecilik izlerinin var olduğu kültürün, edebiyatta olduğunca plastik sanatlarda da Avrupa'ya ait gözeneklerden soluk alıp verdiği bir ülkede, seçenek yoktur. Ulusu yükseltmek için yapılan her girişim, sömürgeciliğe karşı, bu tarihî bağımlılığımızı inatla ve bilinçsizce muhafaza eden kabuklaşmaya karşı bir isyan biçimidir.

İlk romancımız bir şairdi: Don Alonso de Ercilla. Ercilla, incelik ve aşk şairi, Afrodit'in yeniden ortaya çıktığı Akdeniz'in titreşen köpüğüne tüm benliğiyle bağlanmış bir Rönesans adamıdır. Ama bu büyük hazinenin yeniden doğuşuyla, İspanya'nın gölgeleri ve taşları boyunca zaferle alevlenen göz kamaştırıcı ışıkla büyülenen aklı, Şili'de, sevinçten çılgın gözlerinin yanı sıra, ateşli soyuluşu için de bir besin kaynağı bulur.

La Araucana'da yalnızca ölümcül çarpışmada kilitlenmiş insanların epik gelişimini değil, yalnızca karşılıklı yok edişte kucaklaşan babalarımızın yürekliliği ve acısı değil, babadan kalan mirasımızın nabız gibi atan doğal kataloğunu da görebiliriz. Kuşlarımız, bitkilerimiz ve sularımız, göreneklerimiz ve törenlerimiz, dilimiz ve kökümüz, oklarımız ve hoş kokularımız, karlarımız ve bağlarımız — sonuç olarak tüm bunlar — *La Araucana*'da adlandırıldı ve bir kez ad verilmesiyle, yaşamaya başladı. Bu yankı veren miras yeniden canlandırmak için bizimdi, korumak ve savunmak için bizimdi.

Ama biz ne yaptık?

Kendimizi evrensel olana yaptığımız akınlarda, dünyanın gizlerinde yitirdik ve bize genç Kastilyalı'nın verdiği o birleştirici hazine, kendi gerçekliği içinde önemini yitiriyor, anlatımında kekeliyordu. Ormanlar yanıyor, kuş-

lar şarkılarının asıl ülkesini terk ediyor, dil yabancı seslerle değişiyor, eski biçim elbiseler sandık odalarına kaldırılıyor, geleneksel danslar başkasıyla yer değiştiriyordu.

Birden, bir yaz akşamı bir dürtüye kapılarak Prado ile konuşmak istedim. Zaman zaman kişisel ilgilerinden bazı zerrelere kattığı muhakeme akışı beni daima büyüledi. İnsanlar ve doğa üzerine doğrudan gözlemlerinin ambarı çok genişti. Belki akıllılık budur ve Prado, gençliğimdeki "akıllı bir adam" tanımına en çok yaklaşan kişiydi. Ama, hemen hemen hepsine özel yetenekler ve tutkular armağan edilmiş, isyanla çınlayan ve insan mücadelesinin potasında sürekli ilerleyen daha çok ve daha akıllı adamlar tanıdıkça, bu, gerçek olmaktan çok, boş bir inan biçimine girdi. Fakat hiç kimse, üzerimde aynı etkiyi yapmadı, eşsiz bir zekâyla karşı karşıya olmanın o ayrı izlenimini vermedi. Hattâ, İspanya ve Fransa arasındaki aşınmış yollarda Dekart'a özgü fanatizminin kıvılcımlarını sıçratarak benimle birçok kez yolculuk eden André Malraux bile.

Çok daha sonra, benim akıllı arkadaşlarımdan biri, sebepler ve varlıklar konusundaki kesin ve açık bilgisiyle göz kamaştıran, Sovyet halkı ve dünya barışını savunmada ateşli ve ödünsüz, büyük İlya Ehrenburg olacaktı.

Bilginin diğer büyük ustalarından biri de, yakın dostluğu, yaşamın bana büyük bağıışı olan Fransız Aragon'dur. Aynı güçlü muhakeme, en kusursuz ya da en hızlı çözümlemeler, ince ve cüretli bir zekânın uçuşması: gelenek ve devrim. Hangi noktadan olursa olsun kaçınılmaz biçimde, Aragon patlayıp çıkar ve bu patlama onun kavga alanını açığa vurur. Aragon'un ani öfkesi onu, en

tehlikeli elektriksel güçlerle dolu manyetik bir kutba dönüştürür.*

Öyleyse, diyebilirim ki, akıllı dostların arasında, gençliğimde tanıdığım Pedro Prado sonsuza dek yansımalar ve ışığın yarattığı manzaraları yeniden oluşturan bir büyük mavi aynanın, mantık ve dengenin kadehini daima bolca dolduran berraklığın sakin bir görüntüsü olarak kalıyordu.

O akşam, Matucana Caddesi'ni geçtim ve yazarın, diğerleri arasında tek düzgün ev olan, saygıdeğer eski evinin bulunduğu kentin banliyösüne giden sarsak bir tramvaya bindim. Her şey yoksullukla sarılmıştı. Evin bulunduğu alan boyunca yürürken, düşen yapraklarla dolmuş büyük çeşmeyi gördüm, ustanın alegorik atmosferi, terk edilen saltanatıyla kuşatıldığımı duyumsadım. Bu duyguya eklenen o içe işleyici güzel koku ise, Prado'nun daima esrarlı bir gülümsemeyle koruduğu kaynaktan geliyordu ki, bunun, Şili'nin dar ve derin yerlerinden fışkıran güzel kokulu *varraco* otu olduğunu ve hayvan postunu dolduranların kullandığı *verracó* (yaban domuzu) otu ile karıştırırsak, kokusunu pek çabuk yitirebileceğini sonradan keşfedecektim. Çevrenin verdiği şaşkınlık ve kaybolmuşlukla kapıyı çaldım. Ev terk edilmiş, tek oturanı yalnızlıkmuş gibiydi.

Ağır kapı sarsılarak açıldı. Yarı gölgeli antrede hiç kimseyi göremedim, ama sürüklenen zincirlerin sesini son derece net olarak duyabiliyordum. Sonra gölgelerin arasından uzun parmağını tehditkâr bir ifadeyle alnıma

* Aragon'un şiir konusundaki görüşleri için, bkz: *Saf Şiir Yoktur*, Broy Yayınları, 3. basım, şubat 1994 (editör).

doğru uzatan maskeli bir şekil göründü, beni Prado'nun geniş holüne ve oturma odasına yürümeye zorlar gibi; odayı tanıdım ama tamamen değişmiş gibi görünüyordu. Ben yürürken baştan ayağa bir tünik ve maskeyle donanmış, ve toprakla dolu bir küreğin ağırlığıyla eğilmiş daha ufak tefek ikinci bir şekil beni izledi, her adımın ardından azar azar toz serperek. Büyük odanın ortasında duraladım. Dışarda gün batıyordu. Santiago'nun perişan varoşlarındaki o terk edilmiş parkın garip ışığı.

Hemen hemen boş odada, duvara karşı sıralanmış bir düzine ya da daha fazla taht benzeri koltuk ve bunlara çökmüş, çoğu türban ve tüniklere bürünmüş, donmuş maskelerinin ardından hiç konuşmaksızın beni izleyen yaratıkları görebiliyordum. Dakikalar geçti, ve bu olağandışı sessizlik içinde rüya gördüğümü veya yanlış bir eve girdiğimi düşünmeye başladım, ya da bunun doğaüstü bir açıklaması olmalıydı.

Korkuyla geri çekilmeye başladım, fakat sonunda ele avuca sığmazlığıyla baş edilmez şair Diego Duble Urrutia'nın maskesiz, bana bakan tanıdık yüzünü seçebildim. Kalkık burnuna dayadığı sağ işaret parmağıyla yüzü daha da ekşiyordu.

Herhangi bir yerde, herhangi bir yörede, daima yapılagelen o gizli törenlerden birinin içine düştüğümü fark ettim. Sihir burada düstur olarak görünüyordu ve uygulayıcılarının, inananlarının da terk edilmiş bir parkın derinliklerinde buluşması çok normaldi.

Titreyerek evden ayrıldım. İzleyiciler, böylesi şaşırtıcı tavırlara sahip olmanın kendilerine verdiği gururla dolup taşarak, gitmeme izin verirken, sonradan Acario Cotapos olduğunu anladığım toparlak gulyabani yaratık,

küreğiyle adımlarımın üzerine toz serpip beni kapıya kadar izledi.

O unutulmaz töreni anımsamadan, Prado'dan söz etmiş sayılamam.

Yazarlığının çıkarı ve iyiliğine, zorlu ekmek kavgası ünlü Pedro Prado'ya yabancıydı. Ayrıcalıklı bir sınıfta doğmuş olmasıyla ki dostumuz ve ustamız yaşamı boyunca hiçbir başkaldırı görmedi. Pedro Prado'nun tarihleşmiş evine giden tozlu yol, yıllar boyu onun çok yüksek fikirlerini koruyan gedik açılmaz bir barikat olarak görevini sürdürecekti.

Ama belki de, o gözden uzak noktaya döndüğüm ender ziyaretlerde demir parmaklıkları kaldırılmış bulmam, ve bugün bir okul olarak işlevini sürdüren malikânenin odalarını komşu sokaklardan yüzlerce çocuğun doldurduğunu görmem, onun gizli ve dile getirilmemiş doyumunu olacaktır. Dönmez bir gelenekçi olarak bu Pedro Prado'nun, Luis Emilio Recabarren'in kabri önünde eğilerek, tutucu masumiyeti içinde ulaşılmaz ütopyalar olarak düşündüğü fikirlere karşı içten bir saygıyı, cömert felsefesinin bir başka sunusu olarak bıraktığını hiç unutmamalıyız.

Bu konuşma için üçüncü bir seçenek ise kırk yıllık edebiyat yaşamının eleştirel bir incelemesini yapmak, kendi gölgemle karşı karşıya gelmek olabilirdi. Geçen bahar, leylakların, harumellerinin ve mürekkebin içe işleyen kokusunu duyarak girdiğim ve 1921 Ekim'inde basılan ilk küçük kitabım — gerçekte kitapçığım — *La canción de la fiesta*'yı taşıyarak çıktığım Calle San Diego'daki Selecta yayınevinin kokularının karıştığı kırk yılı tamamladım.

Eğer kendimi edebiyatımızın ya da başka ülkelerin

canlılar dünyasında sınıflandırmaya çalışsaydım, gümrüklerde de tıpkı burada, bu Eğitim Merkezi Toplantı Salonu'nda olduğu gibi, fikirde süregelen noksanlıklarımı ve bir usta olarak tartışmaya açık olan ünümü, beyan etmek zorunda kalabilirdim.

Edebiyatta ve sanatlarda ustalar eksik değil. Bazısı öğretecek pek çok şeye sahip, bazısı ise, insanları yalnızca etkileme uğruna etkilemeye bayılıyor. Kendimi bildiğim kadarıyla, ben bu iki gruba değil, hep bilgiye susamış olan geniş halk yığınlarına ait olduğumu söyleyebileceğime inanıyorum.

Bunu da sahip olmadığım alçakgönüllüce bir düşünceye dayanarak değil, bu toplantı vesilesiyle bir tanıklık bırakmak gerektiğine inandığım uzun yıllar boyunca, gelişimimi belirleyen, ağır ağır gelişen şartlara dayanarak söylüyorum.

Bir üstünlük düşüncesinin ve orijinallik adına zorlayıcı bir gayretin yazmada belirleyici bir rol oynadığından kuşkulanan biri çıkabilir mi?

Bu tür yönlendiriciler, uygarlığın zahmetli oluşum sürecinde, Amerika'da kabileler kutsal taşlarını yükseltirken, ve Doğu'da ve Batı'da pagodaların dikenleri ve fesleğenlerin Gotik okları insan eli değmeksizin Tanrıya uzanırken, var olmamalarına karşın, zamanımızda iyice arttı.

Ben yalnızca insanları değil, tüm ulusları bilirim ki, bir ürün gelişmeden önce, üzümler olgunlaşıp fıçıları doldurmadan önce, şişeler boş beklerken, bu henüz görülmeyen şarabın ismi, niteliği ve sarhoş edici etkisini ilan etmişlerdir.

Amansız bir devrin ekonomik koşulları tarafından köşeye sıkıştırılan bir kenara itilmiş yazar, mallarını satmak için sık sık pazar yerlerine gitti, güvercinlerini tiz

sesli kalabalığın ortasına salıvererek. Akşam karanlığı ve kanlı şafak arasındaki o ölümcül ışıktaki karamsarlığa düştü, ve gözdağı veren sessizliği parçalamak için çabaladı. "Ben ilkim" diye haykırdı. "Ben birim ve tekim" diye tekrarlardı usanmaksızın, şiddetli bir kendine tapınmayla.

Bu cüretli ve küstah yalancı, D'Annunzio benzeri bir prens gibi giyindi, kıyı boyunca dolanan sersemleşmiş zarif balık sürülerini sürekli şaşırtarak. Bizim evcilleştirilmemiş Amerika'mızda, zarif Vargas Vila kanun tanımaz diktatörlerin ve insanlıktan uzak sömürgecilerin dikelen gaddarlıklarına karşı isyan etti, kültürümüzün tüm bir sonbahar çağını, cesareti ve ışıltılı şiirsel nesriyle kefenledi. Ve diğerleri, pek çok diğerleri kendilerini açığa vurdular.

Hakikatte, biz, yazmanın ötesine giden, bu kendini merkez alma geleneğinin yarattığı kargaşayla ilgilenmiyoruz. Bizi ilgilendiren —hayatî olarak ilgilendiren— yalnızca, kendini yol vermez bir kent duvarı önünde bulan, ışığın meleklerini taçlanmış görmek için kendi haykırışından yıkılarak sonsuza dek yaşamak üzere yarattığı çalışmanın kendinden geçmiş gururunu aydınlatmanın ötesinde, acı verici de olsa —ve zaman zaman son bir intihar patlaması da eşlik etse— kalpsiz bir toplum tarafından yaralanan bir ruhun elemlerinin ilgi çekeceğinden emin olmak isteyen kederli yazardır.

Büyük yetenekli pek çok yazar —hattâ benim kuşağımdan bile—, şairin, kendisini çarmıha gerdiği, üstlendiği kurtarıcı rolü tarafından yok edildiği azaplı yolu seçmeye zorlandı.

Havadaki bu akımların bütünüyle farkında olarak

başımın çevresinde insanlıkdışı durumumuzun rüzgârlarının bir girdap yarattığını hissettim: Biz, inanılmak için ya bilmediğimiz şeylerin ustaları görünmek, ya da kendimizi sıradan emekçilerin, kil yoğurucuların sürekli kapanklılığına mahkûm etmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalmıştık. Şiir için bu dört yol ağızları, büyük akıl karışıklıklarına yol açtı. Ve gerçek şiir yaratsırın ateşi ve buzu arasında zihin karışıklığını henüz hissetmeye başlayanlar hâlâ yollarından döndürülebilirler.

Apollinaire, özlü dehasıyla bunu tam olarak ifade etti:

*Bizim aramızda ve bizler için dostlar
Gelenek ve hayal arasındaki bu uzun tartışmaya
aracılık ediyorum*

*Buyruk ve Serüven arasında
Ağız Tanrı'nın hayalinde yaratılan sen
Kendisi buyruk olan ağız
Merhametli ol bizleri karşılaştırdığında
Buyruğun yetkinliği olanlarla
Her yerde serüven arayan biz
Senin düşmanın değiliz
Sana geniş ve egzotik alanlar getirmek isteriz
Gizemin çiçeklendiği birinin koncalarını
toplayacağı.*

*Yeni ateşler yanıyor ve bilinmeyen renkler
Bin tane ağırlığı olmayan hayalet
Gerçekte dönüştürmemiz gereken
Erdeme her şeyin sessizlik olduğu bir anlam
veririz.*

*Sürgüne ya da yeniden geri çağırma
göğüs geren zamanımız*

*Savaşı sonsuzun ve yarının sınırlarına
taşıyana acı
Yanlışlarımızı günahlarımızı bağışla*

Bana gelince, sezgilerime sığındım ve zamandan, yaşamımın sonuna dek süreceğini düşündüğüm ve şimdi doğrulayabildiğim bir yapıyı kurmak için gereçlerimi güven içinde ayırıp tarttım. Kişi kendi geleceğiyle ilgili bir kehanette bulunamaz, böyle yapan kınanıyor, her yerde içtensiz diye tanınıyor, buna rağmen "güven içinde" diyorum. Belki de içtenlik – bu alçakgönüllü, estetiğin erotik arkadaşı, göz alıcı çevre tarafından öylesine horlanıp aşağılanan eski moda sözcük – benim yaşam sürecimdeki eylemlerin en iyi tanımıdır. Ne ki, içtenlik; duygu ya da bilgidен kolayca vazgeçme anlamını taşımaz.

Önce meslek gereği, ardından seçimimi yaparak, edebiyat ustası rolünü – beni yapıcı olmaktan çok, sürekli dışlatıcı kriz içinde bırakan sonu belirsiz sığılığı – terk ettiğimde şunu az çok anlamıştım: Çalışmam öylesi organik ve tam bir biçimde olmalıydı ki, şiirim soluk almanın ta kendisi, varlığımın ölçülüp tartılmış ürünü, doğal büyümenin sonucu olsun.

Bu yüzden, benliğime böylesine anlaşılmaz ve kopmaz biçimde perçinlenmiş çalışmalardan çıkarılacak herhangi bir ders varsa, bu ders, eylemlerimin ve davranışlarımın ötesinde, yalnızca sessizliğimden geçerek bulunabilir.

O yıllarda insanların ve halkların dayanışmasını savunmak için hazır olarak sokaklara çıktım, ama şiirim kimseye öğretilemezdi. Ben onun, memleketimin yağmurları gibi, ülkenin üzerine süzülmesini yeğledim.

Onun topluluklarda ve akademilerde kabul edilmesi için uğraşmadım, gelip geçen gençliğe zorla kabul ettirmeye çalışmadım. Onda ateşli bir sevgi ve geniş dünyanın enginliklerine sonuna dek açık olan kendi deneyimim ve duyularımın özü yoğunlaşmıştı.

Kendim için yalnızlık ayrıcalığı istemiyorum: Üzerime o korkunç koşulun zorla yüklendiği zamanın dışında hiçbir zaman yalnız değildim. Ve işte sevgili bir kalabalık tarafından, sonsuzca ödüllendiren insan yığınları tarafından kuşatılarak yazdım kitaplarımı. Ne yalnızlık, ne de toplum, şairin gereksinimlerini altüst edemez; bunlardan biri ya da ötekini abartanlar, insan yüreği için gerekli gıdayı, asırlardır aynı peteği kuran arının rolüyle tahrif ediyorlar. Ama ben ne yalnız şairleri, ne de kolektif ses çıkaranları kınıyorum: Sessizlik, ses, insanların ayrılması ve birleşmesi, her şey, söndürülemez bir ateşin, miras alınan iletişimin, binlerce yıldan beri sözcüklere dökülüp şiir olarak yüceltilen kutsal bir mirasın tutuşmasını hızlandıran her şey, şiir için malzemedir.

Federico Garcia Lorca, ebediyen yitirdiğimiz bu büyük, çıldırtan büyücü, benim çalışmalarına daima büyük merak gösterirdi, yazma sancılarının başlamasından, bitimine kadar her şeyiyle ilgilenerek. Aynı merakı onun olağanüstü yaratısında da duyumsadım. Ama ne zaman şiirlerimden birini okumaya başlasam, yarısında kollarını kaldırıp başını sallar, kulaklarını kapatır, bağırdı: «Dur! Dur! Yeter, daha fazla okuma, beni etkileyeceksin!»

Birbirimize And Dağları'nın aşınmış kaya parçalarını fırlattığımız ya da abartılı övgülerden ilham aldığımız

Amerikan yazısının bencil geleneğinde eğitildiğim için bu büyük şairin alçakgönüllülüğünden haz duydum. Anımsarım da, bana, eşsiz çiçeklerinin cömert buketi kitaplarının tüm bölümlerini getirmeyi ve başlıklar konusundaki düşüncelerimi sormayı alışkanlık edinmişti. Bunu defalarca yaptım. Ve bir keresinde de, hem bir şair, hem de tanrısal çekiciliğe sahip bir insan olan Manuel Altologuirre, birden cebindeki kâğıt tomarından tamamlanmamış bir sone çekti ve, «son satırı bağlayamıyorum, onu benim için sen yaz,» dedi. Giderken bana yazdırdığı satırdan son derece gururluydu. Cömert adam; sanat dünyası, içinde hepimizin çalıştığı ve içinde herkesin bilmesine ya da inanmasa da yandaşına arka çıktığı kocaman bir atölyedir. Ve, en önemlisi biz, bizden öncekilerin kitaplarından yardım gördük: Bir Gongora olmadan Ruben Dario'nun olamayacağını, bir Rimbaud'suz Apollinaire'in, bir Lamartine'siz Baudelaire'in ve onların hiçbirisi olmaksızın Pablo Neruda'nın olamayacağını biliyoruz. Ve alçakgönüllülükle değil, onurla tüm şairleri ustalarım ilan ediyorum, çünkü, ülkemde ve tüm şiir evreninde yazılan her şeyi okuyarak geçirdiğim yıllar olmasaydı ne yapabilirdim ki?

Daniel de la Vega'nın bir kitabını hâlâ elimde tutarmışçasına anımsıyorum: bu, yıllar önce, bir yaz, halam Telesfora'nın Quepe yakınlarındaki köyde bulunan evine birinin getirdiği, koyu sarı renk bir başlığı olan, beyaz kapaklı bir kitaptı.

Kitabı hoş kokular saçan bir kameriyeye götürdüm. Orada başlığı *Las montañas ardentes* (Alevli Dağlar) olan kitabı hırs ve istekle bir solukta okudum. Oturduğum yerde, büyük yuvarlak çakıl taşları üzerinden geniş bir dere hızla akıyordu. Güçlü defnenin karmaşık dalları ve

tepede yükselen kıvrımlı köşe. Her şey yeşil ve gizemli su kokuyordu. Ve orada, doğanın kalbinde billurlaşmış şiir, parıldayan sularla yarıştı.

Eminim bu mısraların bazı damlaları benim deremde hâlâ akıyor ve daha büyük keşiflerle ve olağanüstü gizemlerle beslenerek, kabaran sellerdeki bir sonsuzluktan katılan başka damlalara karşın, yalnızlığın, suyun, şiirin o kutlanışını anılarımdan silmek için hiçbir nedenim yok.

Militan entelektüelizm çağında geçmişte, ayırmsamaya başladık, değişiklikleri ve kurulan yeni boyutları önceden söyleyenler lehine. Bu, kişinin, kendisinden önce geleni tahrif ederek kendisini tahrif etmesidir. Bugünün edebiyat söyleşilerinin çoğunu okuduğumuz zaman, bazılarının Rilke ve Kafka'yı amcaları ya da büyükbabaları olarak seçtiklerini görüyoruz ki bu yazarların sırları gizemlerini korumuyor artık, bunlar net bir biçimde sınıflanmış olarak tam anlamıyla gözler önünde.

Bana gelince, ben, bugün artık modası geçen, hep İspanya'nın geçmişinin bir parçası gibi görünmüş, içe işleten Felipe Trigo'nun duygusal, hüznünlü kitapları gibi kitaplardan etkilendim. Ve Paul Feval'in dar ve uzun kılıçları, silahları feodal bir ayın altında parlayıveren şövalyeleri; Emilio Salgari'nin ünlü dünyası; Albert Samain'in ömrü çabuk dolan melankolisi; Paul ve Virginie'nin çılgınca aşkı; Pedro Antonio Gonzalez'in şiirimize oryantal bir eşlik alarak yükselttiği üç yapraklı çan çiçekleri, bir an için bizim yoksul, dağlık arazilerimizi halıyla kaplanıp altın yaldızla süslenmiş büyük bir salona dönüştürdü. Bütün deneylerden, bütün kitaplardan, bütün uyumlardan, bütün dillerden, bütün arılardan, bütün gölgelerden bir dünya —kısaca tüm şiirsel doğrulama-

nın dünyası — beni öyle doyurdu ki, bana güzelliklerinden kalıcı ya da geçici bir zerresini öğreten her şeyin sesi oldum sonunda.

Ama benim için en büyük geliştirici kitap, Şili dediğimiz bu kitap oldu. Anayurdumu okumaktan asla vazgeçmedim, ulusumun uzun haritasından gözlerimi asla ayırmadım.

Diğer memleketleri anlamayı ve sevmeyi beceremedim.

Uzakdoğu'ya yaptığım yolculuklarda, pek az şey anladım. Kırları ve hayvanlarıyla beni tehdit eden karmaşık ormanların varlığı, vahşi rengi, çamur gibi. Bunlar bugüne değin bana anlaşılmaz gelen karmaşık yerler. Aynı şekilde, Peru'nun madence zengin olan, gizemli kırıç tepelerini ya da Arjantin'in geniş pampalarını da asla tam olarak anlayamadım. Meksika'yı sevdiğim kadar anlayamadım galiba. Ural Dağları'nda kendimi yabancı hissettim, orada adaleti ve doğruluğu bulmam gerçeğine karşın. Kültürlerin en evrensel ve en olağanüstü kalabalığının çarpıcı atmosferine dalmış bir Paris sokağında, kendimi küllerden kavrularak doğrulmuş Güney'in bodur ağaçları kadar yalnız hissettim. Burada ise her şey tam aksine. Bunca zaman sonra Victoria'da başlayıp Puerto Montt'ta biten şu tahta evler, şu kötülemiş sokaklar, yabanıl rüzgârlarda gitarlar gibi mırıldanarak yüreğimi kımılatıyor. Huantajaya'dan görülen Kuzey Şili'nin pampalarında tepelerin yabanıl güvercinin boğazındaki göz alıcı, susmayan, hayran bırakan, parıltılı ya da külrengine bürüdüğü günbatımını nasıl anlıyorsam, kış ve açlığın hiyerogliflerinin kazındığı bu evleri de anlıyorum.

Çocukken öğrendim Güney'in ormanlarındaki çürü-

müş devrik ağaç kütüklerinde oynasırken zümrüt gibi ışıldayan kertenkelelerin sırtlarını okumayı. Ve asla unutmadım, insanın yapıcı zekâsından ilk dersimi – Malleco ırmağının üstünde yükselen bir kemerli köprü ya da şu şeffaf bölgenin kokulu yalnızlığında her telinden ışınlar saçan müzik aletlerinin en güzelince coşkun ve ahenkli, kusursuz bir demirden ağ –.

Ben bir şair yurtsever, Şili'nin toprağından yoğrulmuş bir ulusalcıyım. Bizim sevgili toprağımız! Kitaplar da bazan kalın kavgacı dallar arasından onun kar ve deniz köpüğünün görüntüsünü seçebilmek güç oluyor. İlk kez aydan gelirmişçesine üzerimize çöken o sarsılmaz baba Alonso de Ercilla'nın çizdiği mücadele halesi bizim daha içten ve alçakgönüllü gerçeklerimizin görüntüsünü bulutlarla örttü. Ulusumuzun çok hacimli tarihini kastederek Quinchamali'nin ellerinin ve çamurunun çocuğu kara çömleğimizi ve çok renkli bitkilerimizden örülen sepetlerimizi yüzüstü bıraktık. Topraklarımızda ırtınalar koparmak için İspanya'dan gelen Santurların tüm efsaneleri, yiğitlikleri ve saldırganlıkları karşısında *La Aracuna*'ya ve onun yaslı onuruna rağmen kızılderililerimizin bugüne kadar kara cahil ve topraksız ya da ayakkabısız kaldığını unuttuk. Bu, çıplak kayaların ve paramparça giysilerle ulusun, her yerde yoksullukla tanımlanan bu sonsuz diyarın, doğurgan, yağmurlardan sıırıslam mitolojisiyle yaratıcı olabilirliklerin taşkın bir ambarı olduğunu unuttuk.

Rüzgârın yığıdığı kum tepeciklerinin evleri yok ettiği Chanco, Parral, Rengo ve San Fernando'nun köy dükânlarındaki insanlarla konuştum; Santiago vadisindeki çiftçilerle sebzeleri konuştum, ve giysileri belden bağlanmış bir çuvaldan ibaret olan işçilerin sendikasında onlara şiirlerimi ezbere okudum.

Yalnızca, insanların eski *cotonalar* – madencilerin tipik keten içgömlekleri – giydiği ve kaynayan güneşin altında güneşten pişmiş heykeller gibi kumda kök salarak durup beni dinlediği terk edilmiş, azotlu bir düzlükte dizelerimi okurken hissettiklerimi bilebiliyorum. Valparaíso limanının, Puerto Natales ve Puerto Montt'un mezbeleleri, daha da öte, Santiago'nun fabrikaları, Coronel, Lota ve Curanilahue'nun maden ocakları, gelişimi ve gidişimi gördüler, düşünceli ve sessiz.

Bu bir gezginin mesleğidir, ve herkes bilir ki – gerçekten onur duyarım – gittiğim her yerde yalnızca bir Şilili olarak değil – ki bu az bir şey değildir – ama gerçek bir kardeş – ki bu gerçekten büyük bir şeydir – olarak selamlandım. Bu benim *ars poetica*'mdır (şiir sanatıdır).

İlk otomobilimi Temuco'da gördüm; ardından da Don Clodomiro Figuero'ya ait olan ilk uçağını. Bir uçurtmaya benzer ve benzemez bir halde yerden yükselen, uçurtma gibi ipi olmayan ama bunun yalnızlığını amaçlamış, gökyüzündeki ilk şövalyemiz. O günlerden beri, gençliğimin güney yağmurlarından beri, her şey değişti ve bu "her şey" dünyayı, coğrafyacıların şimdi bize düşündüğümüz kadar yuvarlak olmadığını söyledikleri yeryüzünü içeriyor. Bu söylediklerine tam olarak inanmıyoruz, insanlar yeryüzünün düşündüklerinden daha yuvarlak olduğuna da bir hayli güç inanmışlardı.

Benim şiirim de değişti.

Savaşlar geldi, daha önce de savaşlar tanındık, ama şimdi yeni ve daha harap edici zorbalıkları getirdiler. İspanya'da bana azap ve acı veren kederlerden Picasso'nun *Guernica*'sının doğuşunu gördüm. Gioconda'nın azametinde, ama insanlığın durumunun tam zıt kutbunda bir tablo: biri güzelliğin ve yaşamın en berrak düşün-

cesini simgeliyor, diğeri ise, mantık ve dengesinin yok edilmesini, insanın insandan korkusunu. Böylece, tablolar da değişti.

Geçen yüzyılın ortalarından bu yüzyılın başlarına doğru ayaklarımızın altındaki taşları ve başımızın üzerindeki yıldızları sarsan belalar ve keşifler arasında umudun olağanüstü babalarının çağı doğdu. Marx ve Lenin, Gorki, Romain Rolland, Tolstoy, Barbusse, Zola önemli olaylar olarak, sevginin yeni liderleri olarak ortaya çıktılar. Onlar eylemler ve sözcüklerle çalıştılar, ve tümünü paylaşmamız için cömert bir mirası içeren bir çıkın bıraktılar dünyanın masasına: entelektüel sorumluluk, sonsuz bir hümanizm ve engin bir vicdan.

Ama sonra ümidini yitirmiş insanlar geldi. Onlar bir kez daha, kuşakların yaşamına ekmeksiz ve taşsız – yani yiyeceksiz ya da savunmasız – korkmuş insanların cinsiyet ve ölüm arasında sersemlemiş dehşetli görünümünü yansıttılar. Kanla ve dumanla örtülmüş kara ve kırmızı bir alacakaranlık.

Ama büyük insanlık davaları yeniden dirildi. Çünkü insanoğlu yok olmak istemiyordu ve o, yaşam pınarının lekesiz, bozulmamış ve yaratıcı kalması gerektiğini yeniden anladı. Ünlü Bertrand Russell gibi, Charlie Chaplin, Pablo Picasso, Kuzey Amerika'nın Linus Pauling'i, Dr. Schweitzer ve Lazaro Cardenas'ı gibi sonraki yılların insanları, milyonlar adına atom savaşı tehdidine karşı çıktılar ve insan, birden tüm insanların, hatta en sıradanının bile, temsil edilip savunulduğunu ve aklın insan soyuna ihanet etmeyeceğini görecekti.

Emperyalist gözüdoymazlara köle ve fildişi sağlayan Kara Kıta, haritada bir sarsıldı ve yirmi cumhuriyet doğurdu. Latin Amerika'da zorbalar tır tır titrediler. Küba kendi sosyal sistemini seçme hakkının elinden alına-

maz olduğunu ilan etti. O sıralarda, güler yüzlü üç genç adam —iki Sovyet ve bir Kuzey Amerikalı— garip giysiler ısmarlayıp gezegenler arasında bir gezintiye çıktılar.

Pedro Prado'nun eskiden kalma evine saygıyla ilk adımı attığım günden ve bizim aşırı derecede büyüyen Cementerio General'imizde (Genel Mezarlık) Mariano Latorre'nin cansız bedenini son yolculuğuna uğurladığmdan bu yana çok uzun bir zaman geçti. Sanki Şili'nin kırlarına veda ediyormuş gibi gittim o ustaya elveda demeye. Onunla bir şeyler de gitti, ayrılmaz biçimde geçmişimize bağlanan bir şeyler.

Ama, gerçeğe, umudun sürekliliğine, adalete ve şiiire, insanın sonsuz yaratıcılığına olan inancım geçmişten gelerek, bugün de bana eşlik ediyor ve burada, bu kardeşçe toplulukta da bizim yanıımızdadır.

Geleceğin tüm ürünlerine inancım bugün de onaylanmaktadır. Ve çok söylenmiş bir söz bile olsa, şiirin yitilmezliğini ilan ediyorum. O binlerce parçaya ayrılmış olabilir ama yeniden kristalleşecektir. Şiir insanla doğdu ve insan için seslenmeyi sürdürecektir. O seslenecek, söyleyecek. Biz sesleneceğiz.

Beni, Juan Gomez Milas ve Eugenio Gonzalez —çok eski ve duygusal bağlarla zincirlendiğim dostlarım— başkanlığında büyük bir konukseverlikle karşılayan Üniversite'nin ve Sanat Edebiyat Fakültesi'nin önünde, sizlere sunduğum bu uzun konuşma boyunca, yazdıklarımı etkileyen pek çok şairin adını duyduunuz. İsimlendirmedığım birçoğu da şarkımın bir parçasıdır.

Şarkım son bulmayacak. Başkaları, şeklini ve duygularını yenileyecek. Kitaplar raflarda titreyecek, yeni yeni ve duyulmamış sözcükler, yeni imzalar ve yeni mühürler şiirin kapısını tıkırdatacak.

MIGUEL OTERO SILVA: ROMANLAR VE İNSAN

Ortiz'e gittiğim gün ortalık sıcaktan kaynıyordu. Venezuela güneşinin nabızı toprakta atıyordu. Yıkıntıya dönüşmüş kilisenin kalın tellerle bağlanarak asılmış yaşlı çanı, Miguel Otero Silva'nın doğum ve ölümlerini bize anlattığı yaşayanlar ve ölümler tarafından sıkça işitilmişti. O cehennemi yaşam, sonu gelmeyen karışıklık, yaratan ve yıkan güçler, birden uyunıveren ve hakları için savaşan bir toplum: bunların tümü, kitapta olduğu gibi canlılıklarını sürdürüyorlar hâlâ. Çünkü o insanların kimse-sizliği ve dayanma gücünde, Latin Amerika'nın karmaşık gerçeği, kurumuş bir yeşillige, Venezuela'nın ruhu ve iskeletinin şairce bir fotoğrafına eklenerek anlatılır bu kitapta.

Yazar doğduğu günden beri karışıklıklarla iç içe yaşamayı öğrenmiş genç Venezuela kuşağına aittir.

* Miguel Otero Silva'nın *Casas Muertas* ve *Oficina no.1* romanlarının Çekoslovakya'daki baskısına önsöz (1963).

Zorbalığın uzun gölgesi, bir ürperti, terörün dehşet verici egemenliği, Venezuela dağlarından aşağılara doğru yayıldı, ülkenin en uzak köşelerine dek. Tüm aileler hapisanelere sürüklendi. Kampların ve köylerin büyük kısmı sıtma ve yoksulluktan yok oldu. Prangaya vurulmuş politik suçlular, ölü Ortiz kasabasının ölü evleri arasından geçerek, ölümlü randevulaşmış gizemli bir yazgıya doğru sessizlik içinde ilerlediler.

Miguel Otero Silva'nın söylemediği, ayak bileklerinde zincirlerle, bu sokaklardan, bu kötü sessizlikten geçerek Gomez'deki hapisaneye doğru yürüdüğüdür. O zamanlar onbeş onaltı yaşındaydı.

Yazarın bize anlatmadığı, daha ileri yaşlarda cüretli ve tutkulu, pek çok *Oficinas no.1* lerde, hâlâ doğuş sürecinde yaşadığıdır. Halkın şairi, yüce gönüllü, tam bir Venezuelalı yurtsever. Hiçbir horoz doğuşu ya da sendika toplantısı yoktur ki onun varlığıyla süslenmemiş olsun; ve ne bir dans pisti var ondan daha güçlü dans edenlerin bulunduğu ve ne de özgürlük hülyası ve gerçeği: Miguel Otero Silva'nın yüreğinde beslenip sakınılmayan.

Kıtarun en güneyinde soğukta ve yalnızca doğanın ürpertilerinde sarsılarak yaşayan biz Amerikalılar için, Venezuela bir giz kayasıydı, tüm Amerikalıların yüreğinde ağırlaşmış bir kaya. Zorbanın kırk yıllık yönetiminin sonra ölmesi ve gerisinde kalabalık hapisaneler bırakarak mezarına gömülmesinden sonra beklenmedik olaylar gelişti. Özgürlüğün alışılmamış havasından sersemlemiş soylu bir şair Andres Eloy Blanco, And Dağları'nın Zorbasının o güne değin tek yasası olarak bilinen pranga ve zincirlerin toplanmasını önerdi. Ve gerçekten, toplanan demirlerden dağ gibi bir yığın oluştu. Şiirli konuşmalar eşliğinde denize fırlatıldı.

Tarih karşısında aklanan bu genç yurtseverler, işkence aletlerini denizde boğmakla Venezuela'nın acılarını gömeceklerini düşündüler. Ama bunun gerçek bir çözüm olmadığı kanıtlandı.

Aksine, petrol ve Kuzey Amerika'nın yatırımlarıyla birlikte, bu kitapta anlatılan kargaşalı bir yaşamla birlikte yeni tip yöneticiler türedi: dalkavuklar. Bu adamlar ülkenin esenliğini petrol şirketlerinin buyruğu altına soktular; kendileri yabancıların açgözlülüğüne alet oldular. Gözdağı verdiler, başkalarının hakkını yediler, hatta yalnızca haklarını savunmaya çalışan kitlelere karşı silah bile kullandılar, ve Küba, fırtınalı Karayibler'in en parlak yıldızı olduğu zaman, dalkavuklar, kardeş adanın lekesiz devrimine karşı çıkmak için, ihanet etmek için petrol şirketlerinin çıkarlarına bağlandılar.

Demir parçalarını denize fırlatmak yerine bu anılar dağı daima var olacak bir anıt gibi, korunmalıydı.

İlk olarak ve her şeyden önce bu kitabın yazarı gerçek bir şairdir, doğuştan bir şair. Onun şiiri, İspanyolca konuşan dünyanın her yanına saçılmıştır. Onun şiirlerinin, okuma odalarında ve akademilerde ve ayrıca kalabalık işçi yarışmalarında, çatışmanın ortasında, mutlu günlerde ve karanlık gecelerde ezbere okunduğuna tanık oldum. Otero Silva'nın berrak şüünün gücü insanlığın her ülkesini bağrına basar. O, Venezuela'nın bitkilerini ve garip çiçeklerini tanımlayıp isimlendirdiği gibi, aynı netlikte kitaplarında can bulan, sade, unutulmuş insanların niteliklerini ve eylemlerini de tanıtır.

Bu bölgeler ve bu varlıklar, ıstırap ve saadet arasında, geçmiş ve geleceğe olan umut arasında, fesat ve gerçek arasında amansızca bölünür. Şematik görünebilir, yalnızca ışığın ve gölgenin çarpışması gibi görünebilir,

ama bu bölünme vardır. Bu iz, Venezuela Cumhuriyeti'nin parlak, keder dolu yüzünü çirkinleştiriyor. Otero Silva'nın kitabı, bu kötülüklerin kaynağını, zaman zaman yumuşak ama acımasız bir gerçekçilikle açığa vuruyor.

Miguel Otero Silva bizi kendi dünyasına daldırıyor, dramatik ülkesinin bütün yüzlerini göstererek.

KİŞİSEL BİR NOT: Dostluk ve arkadaşlıkla örülü bir yaşama alışık olduğum için, bir dostun yokluğu beni birdenbire çarpıveriyor. Onun kendisi, fiziksel varlığı değil gerekli olan. Hayır, ben bir kişiliği özlüyorum, onun yokluğunda havada ondan kalan bir şeyleri.

Otero Silva'nın en çok özlediğim yönü gülüşüdür. Andalusia'lı şair Rafael Alberti, o sürgün edilen özgün ruh, ve Miguel, tüm Amerika'nın en yüce kahkahalarıdır. Rafael, kendini daha fazla tutamayacağı noktaya gelene kadar, kümesindeki bir tavuk gibi kahkahasının üzerine tünür, sonra o kahkaha tüm gövdesini sarsmaya başlar, ve kıvrıkcık saçlarının dalgalarında son bulur. Diğer yanda, Miguel'in kahkahası, sevinç ya da keder belirten bir kükreme gibi patlar, zenginliğinden ve boğukluğundan hiçbir şey yitirmeksizin en yüksek noktasında sona erer. Onunki, anayurdu Venezuela'nın dağlarında yankılanan bir kahkahadır ve birlikte bu koca dünyayı dolaştığımız zamanlarda caddeden caddeye taşar. O kahkaha, yoldan geçen herkesin, en olumsuz koşullarda bile, insanca davranılma hakkı ve sevinçle dolu olma özgürlüğü bulunduğunu ilan eder.

Bu ciddi, güzel ve aydınlatıcı kitabın üzerinde Miguel Otero Silva'nın kahkahasının yükseldiğini görüyorum, sanki coşkulu bir kuş, sayfalarının arasından özgürlüğe süzülürmüş gibi.

ZOİLO ESCOBAR'A VEDA*

Tüm Valparaiso'nun en saf yüreği durdu. Herkes için olduğu gibi, toprak onun bedenini almak için açılacak, ama bu onun sevdiği toprak olacak, onun şarkılarını söylediği limanı kuşbakışı gören tepelerin toprağı. O eski bir yük gemisinin yelkenleri gibi, şiirinde coşup taşarak kabaran okyanusun dalgaları ve rüzgârlarıyla yüz yüze dinlenecek. Onun yokluğunu anlatacak sözcükleri bulmak mümkün değil, ve belki de, şu anda, denizin, Valparaiso denizinin sesinden başka ona veda edip varlığını toprağa teslim edecek bir başka ses yükselmeyecek.

Zoilo, halkın şairiydi, halktan geldi, ve yaşamı boyunca eskinin ozanlarının, denizin şarkıcılarının izini taşıdı. Gözlerinde pırıldayan mutlu derbederlik, bir madencinin ya da bir balıkçının yüksek ruhunu yansıttı. Yüzündeki çizgiler, Şili toprağındaki kırışıklara benziyordu; onun şiiri de Şili'nin gitarıydı.

Bu adamın yaşamı anımsanınca akla hep iki sözcük gelecek: *saflık ve yoksulluk*. Zoilo Escobar'da vakur bir arılık vardı ve mutlu biçimde yoksuldu. Ama burada, onun

* Şair Zoilo Escobar 1963'te Valparaiso'da öldü.

son istirahat atgâhında, biz şairler öyle kesin konuşmalıyız ki, hiç kimse bu kelimelerle oynayamasın, bu hayalcinin yaşamını çarpıtmamasın. Onun saflığını, onun yoksulluğuyla karıştırmak isteyenler var, halka yönelik aldırma mazlıklarını haklı çıkarmak istercesine. Ama biz şairler, şairlerin ya da halkların yoksulluğunu savunmuyoruz, bunun için her gerçek şair gibi, Zoilo Escobar da bir devrimciydi. O, Pezoa Veliz'in kardeşiydi; onun şiiri, yüzyılın başlangıcından beri kırmızı rengi taşıdı. Anarşinin kol gezdiği zamanlarda, Baldomero Lillo, bizim kıtamızda sosyal gerçekçiliğin ilk romanını yazdı. Zoilo Escobar, dünyamızı geliştirdi, onun tomurcuklanan sesi, doğan sosyalizmin zaferlerini şarkılara döktü.

Zoilo Escobar, ulusal edebiyatımızda sürekli bir yer tutacak mı? Bu, buradaki hiç kimsenin yanıtlayamayacağı, konu dışı bir soru: yalnızca okyanus rüzgârları yanıtlayabilir.. O, adının bizim Parnassus'umuzun tapınağında sürekli yaşamasını güvenceye almak için hiçbir zaman dişini tırnağına takıp çabalamadı. Bunun yerine, onu gençliğinden beri tanıyan bizlere, kardeşlik, dostluk ve sevgi dersi verdi. Şiir içinde uzun bir ders.

Onun ünlü sevecenliği, her zaman anımsayacağım şeylerden biridir. Şimdi ölmüş olan pek çok şair, sevgiyi ve şiiri bizden daha uzun zaman önce tanıyıp bilen büyük kardeşimizin sevecenliğinden yararlandı. Artık onun da sesinin sustuğu şu anda, şimdi sonsuz sessizlikte olanlar, benim sesimde ona veda etmek için dile gelirse bu benim için bir onur olacaktır.

Bu mıs kokulu çiçekleri Isla Negra'dan getirdim. Onlar da tıpkı onun rüyaları ve şiirleri gibi hırçın denizin kenarında açtılar.

SHAKESPEARE, IŞIĞIN PRENSİ*

Goneril, Regan, Hamlet, Angus, Duncan, Glansdale, Mortimer, Ariel, Leontes...

Shakespeare'den bu isimler çocukluğumuzun bir parçasıydılar; kristalleşip düşlerimizin özü haline geldiler. Zorlukla okuyabildiğimiz zamanlarda bile, isimlerin gerisinde, akarsuları ve kralları, klanları ve şatoları ve takımadaları olan ve bir gün keşfedebileceğimiz bir kıtanın olduğunu biliyorduk. Bu kasvetli, ya da ışık saçan isimleri olan başkişiler bize şiirin dokusunu açıkladılar, büyük bir çanın ilk sesi gibi. Daha sonra, çok daha sonra, bu isimlerin yaşamlarını ve çizgilerini keşfettiğimiz ve zorbalığı, kanın oluşunu, havanın yaratılışını, kan lekeli hayaletlerin katıldığı büyülü bir bayram, bir ziyafet için kandillerle donatılan sesleri keşfettik. Tüm bu eylem, tüm bu ruhlar, tüm bu tutkular — tüm bu yaşam.

* Shakespeare'in 400. doğum yıldönümünde 1964'te yazıldı. Aynı yıl Neruda, *Romeo ve Juliet*'i çevirmişti.

Her çağda, bir ozan, o devrin düşleri ve tanıklığı için sorumluluk yüklenir: Onun adı, Alighieri'dir, Victor Hugo'dur, Lope de Vega'dır, Walt Whitman'dır.

Hepsinin üstündeki adsa Shakespeare'dir.

Bu ozanlar yaprakları toplar ve o yaprakların arasından biri kuş sesleri duyar: o yaprakların altında kökler büyür. Onlar ulu ağaçların yapraklarıdır.

Onlar yaprak ve gözdürler. Çoğalır ve bizi, tüm geçen çağlar boyunca önemsiz adamları gözlerler; kendimizi bulmamıza yardımcı olurlar, karmaşık yollarımıza ışık tutarlar.

Shakespeare'in hazinesinde üçüncü bir sır vardır, diğer sırların da olacağı gibi: bu, onun damıtlmış şiirinin büyüsidür. Pek az şair, cevherinin özünde böylesine yoğun ve gizemlidir, böylesine güvenlidir.

Soneler, gözyaşlarının opal'inden, aşkın yakutundan, kıskançlığın zümrütünden, kederin ametistinden oyulmuştur.

Onlar ateşten oyuldu, havadan yaratıldı, kristalden yontuldu.

Soneler, doğadan öylesine tam yükseldi ki, ilkinden sonuncusuna, insan, suların nasıl çağladığını, rüzgârın nasıl dans ettiğini ve altını ya da çiçekli mevsim dönümlerini ve birbiri ardınca fışkıran meyveleri hissedebilir.

Soneler, sonsuz anahtar, sihirli formülleri saklarlar: durağan görkem, hızla giden oklar.

Soneler, şatonun kulesinden birbiri ardına yükselerek dalgalanan bayraklardır. Ve, havaya ve zamana karşı açık olmalarına rağmen, onlar yıldızlarının kırmızısı morunu, yarımaylarının turkuvazını, yalazlanan yüreklerinin ışıltısını korurlar.

Shakespeare'in şiirlerini uzun yıllar okudum; şiirler, oyunların aksine, yaşamı, mücadeleyi, gözüpekliği anlatmaz.

Sayfaların aklığında bir sadelik vardır, şiir yolunun saflığı. Bu yol boyunca imgelerin sonsuz dizileri süzülür gider, tıpkı bal yüklü narin gemiler gibi.

Zaman içinde akılla hareket eden yaratıcılık gücünün yönlendirdiği bu aşırı zenginliğin ortasında, değişmez ve gösterişli bir Shakespeare görürüz, neredeyse hissederiz ve şiirinin en çarpıcı görünüşünün, onların bereketli gücü değil, çok zahmetli formu olduğunu fark ederiz.

Soneler'in bendeki kopyasında adım yazılı, 1930 yılında Java adasında kitabı satın aldığım gün ve ayla birlikte.

O günden beri otuz dört yıldır benimle beraber.

Orada o uzak adada, en saf pınarlar, derin ormanlar, şimdiye kadar bilinmeyen mitlerin efsanevi kalabalığı, kristalleşmiş yasaydı bana modellik eden. Çünkü Shakespeare'in şiiri, tıpkı Gongora ve Mallarmé'de olduğu gibi, mantığın ışığında oynar, eğer gizliyse titiz bir şifre düzenler. Bir deyişle, yaşamımın kayıp yıllarında Shakespeare'in şiiri Batı kültürüyle iletişim kurduğum açık bir hat oluşturdu. Batı demekle tabii, Pushkin ve Karl Marx, Bach ve Hölderlin, Lord Tennyson ve Mayakovsky'yi kastediyorum.

Tabii, şiir; oyunlarda, Elsinore kulelerinde, Macbeth'in şatosunda, Prospero'nun gemisinde, Verona'nın nar çiçeklerinin kokuları arasında tekrarlanır.

Rüyalardakine benzer bir rüzgâr eser her oyunun derinlikleri boyunca. Dünyanın en eski sesi, insan yüre-

ğinin sesi, biçimlendirilmiş o unutulmaz sözcüklerin özü oldu. Hayal ve insanlık, sıradan insanların konuşmaları, pazar yerleri asalak ve soytarılardan kaba sesleriyle birlikte tüm oyunlarda görülür, çılgın bir çarpışmada kenetlenmiş çelikten zırh halkalarıyla birleşerek.

Ama, en sevdiğim, Shakespeare'in şiirinin abartılı akışını izlemektir: zamanın duvarlarına resmedilmiş ma-vi bir uyum, mineli ve sihirli bir deniz köpüğü, sonsuzluğumuza basılmış bir damga.

İşte bir örnek, 1953'te yayınlanan *Venüs ve Adonis* adlı pastoral şiirde, akan sular üzerindeki serin gölgelerin yarattığı ışık oyununu, şarkı söyleyen koruların yeşilini, dalgalanan şiirin çağılayanlarını ve yeşillikler içinde uçup giden efsaneyi görebiliriz.

Sonra birden bir at görünür, hızla çarpan toynaklarıyla hayali alabildiğine israf ederek, «Ateş benzeri parlayan alaylı gözleri, onun kızgın yürekliliğini ve yüce arzusu gösterir».

Evet, eğer bir ressam o atı çizecek olsa, «Onun sanatı, doğanın ustalığıyla kavgada, sanki ölümün yaşama üstün gelişini örnekler gibi»dir. Toynaklarının o garip altı sesli tıkırtısıyla koşturan bu sevdalı, ateşli atın eşdeğerinde bir tanımlama yoktur.

Şunun için belirtiyorum: Shakespeare'in öyküleri pek çok hayvanın izlerini taşımasına ve kurutulmuş bitki koleksiyonu pek çok çiçeğin rengini ve kokusunu alıkoymasına karşın, şu tepinen at onun şiirinin konusudur. Büyük bir rüyalar oluşturucusu tarafından tutsak edilen doğanın yaratıcısı.

Bu sonbahar *Romeo ve Juliet*'in çevirisini yapmakla görevlendirildim.

Bu isteği alçakgönüllükle kabul ettim. Alçakgönüllülikle ve görev duygusuyla, çünkü aslında bu tutkulu aşkın öyküsünü İspanyolcaya aktaracak güçte bulmuyordum kendimi. Ama yapmak zorundaydım, çünkü, Shakespeare'in doğum yıldönümü, insanoğluna yepyeni evrenler açan şaire evrensel saygı yılıdır bu.

Bu bedbaht âşıkların acıklı öyküsünü zevkle ve onurla çevirirken bir şey keşfettim.

Bu ölümsüz aşkın ve kaçınılmaz ölümün işlendiği konunun altında ikinci bir öykü, ikinci bir olay, ikinci bir ana tema olduğunu fark ettim.

Romeo ve Juliet, insanlar arasında barış için büyük bir fırsattır. O, anlamsız nefretin kınanması, savaşın barbarlığının açıkça itham edilmesi ve barışın kutsanmasıdır.

Prens Escalus, hareketli ve örnek bir dille, Verona sokaklarını kanla lekeleyen feodal toplulukları azarlar-ken, Prens'in aydınlık, onur ve barışın canlı bir timsali olduğunu fark ederiz.

Benvolio, savaşkan huyu nedeniyle Tybalt'ı azarlar-ken şöyle der: «Ben yapıyorum, ama barışı koruyorum; bırak şu kılıcını.» Öfkeli silahşörün yanıtı da şudur: «Ne! Kılıç çekilmişken barıştan mı söz ediyorsun? Nefret ettiğim o kelime...»

İşte barış, Elizabeth devri Avrupası'nda bazılarınca hakir görülüyordu. Yüzyıllar sonra, Gabriela Mistral –barışı savunduğu için eziyet edilip haysiyeti zedelen-di, otuz yıldır yazılarını yayınlayan Şili gazetelerinden kovuldu – o ünlü deyişini yazdı: «Barış, şu lanetli sözcük.» İnsan, dünyanın ve basının Tybalt'lar, silahşörler tarafından yönetildiğini görüyor.

William Shakespeare’i, tüm insanların en büyüğünü sevmek için işte bir neden daha. Shakespeare’de bir şeyler keşfetmek, kendimizden geçmek ya da Gulliver’in çevresinde dönen Liliput’lar gibi onun heykeli etrafında uzun bir yolculuğa başlamak için daima zaman ve mekân olacaktır. Ve bu uzun yolculuğun sonuna ulaşmadan güzel kokular ve kan dolu ellerle, çiçekler ve kederlerle, ölümlü hazinelerle geri dönmemiz hep mümkün.

Bu kutsal anda, övgülerin kapısını açmak ve ardından büyük ozanın, parlak ve düşünceli görüntüsü belirsin diye perdeyi kaldırmak benim için büyük bir zevk. Dört yüz yılın ötesinden ona şunları söyleyebilirim: «Selamlar, Işığın Prensi! Sağlıklar, saygıdeğer gezgin oyuncu. Biz görkemli rüyalarının mirasçılarıyız, onları hâlâ görüyoruz. Senin sözcüklerin tüm dünyaya onur veriyor.»

Ve daha sessizce, kulağına şunları fısıldayabilirim: «Dostum, sana teşekkür ederim.»

SELAMLAR! VE HAYDİ DANS BAŞLASIN*

Her ulustan burada toplanmış benim sevgili genç insanlarım.

İzin verin, sizlere, Amerikan halklarının oyunlarını ve danslarını, kederli ve mutlu şarkılarını, filizini ve özünü tanıtayım.

Aztekler bize tohumlarını, hasat şarkılarını, savaş ilahilerini, barış ayinlerini bıraktılar. Mayalar, Orta Amerika'nın ince beli boyunca çiçeksi ateşlerini diktiler.

Araucanlar, korunaklı ağaçların altında dans ettiler.

İspanyollar, iç çekişlerden bir kurdele, dağlık köylerden mutluluk şarkıları ve yüzyıllardan beri insanlarımızın mücadelesini, düşlerini, gizli dramını, onların inanılmaz öykülerini gözler önüne seren bir dil bıraktılar.

Kıtanın en güçlü akarsuları, şarkılar söyleyip öyküler anlatarak gürlledi Brezilya'da. Erkekler ve kadınlar birbirlerine şarkılar mırıldandılar ve palmiye ağaçlarının altında dans ettiler. Portekiz'den bal tatlısı sesler geldi ve deniz kenarındaki turuncgillerin çiçekleri ve ormanların derinliklerine işledi Brezilya'nın sedası.

Bunlar, Amerika'nın şarkıları ve danslarıdır.

Bizim kıtamızda umut, sık sık kan ve gölgeyle bastırıldı, insanlar tükendi, yürekleri terör dalgalarıyla paramparça oldu; yine de şarkı söyledik.

* Bu mesaj, 22 Haziran 1965'te Varşova'da yapılan bir gençlik bayramına gönderildi.

Lincoln, suikaste kurban gitti, özgürlük de onunla birlikte yok olmuş göründü; ta ki, kara adamlar Mississippi kıyıları boyunca şarkılar söyleyinceye kadar. Onları hâlâ sona ermeyen bir hüzün şarkısıydı, derin bir şarkı, köklü bir şarkı.

Bizim güneyimizde, geniş pampalarla, yeşil tepeleri yalnızca ay ışığı aydınlattı, ay ışığı ve gitarlar.

Yüksek Peru'da, Kızılderililer hızla akan dağ dereleri gibi şarkı söylediler.

Tüm kıtada insanoğlu, şarkılarını gözetti, onları bileğinin gücüyle, hoşnutluğunun huzuruyla korudu; eski geleneklerini, bayramlarının inceliğini ve parlaklığını, kederinin kanıtını canlı tuttu.

Size insanlarımızın hazinesini sunuyorum, onların nezaketini, korkunç deneylere, terk edilmiş, şehitliğe rağmen tüm koruduklarını.

Tüm Amerika'nın mutluluğu, şarkıları ve dansları, bu gençlik ve barış bayramında diğer halkların dansları, şarkıları ve sevinçleriyle bir arada parlıyor.

Amerikan ülkelerinin en uzağından, ulu And Dağlarıyla dünyadan yalıtlanmış ve okyanusu ve mücadelesinin tarihiyle tüm ülkelere bağlanmış Şili'den bayramın genç insanlarına selamlar getirdim ve onlara diyorum ki:

Bizim şarkılarımız dağlarımızdan daha yüksektir; ve buradan duyulacaktır; bizim danslarımız okyanus dalgalarından daha dayanıklıdır ve burada yer alacaktır. Bu narin gücü savunalım, onları canlı tutan bu sevgi ve barış birliğini koruyalım. Bu, tüm insanların görevidir, halkların ortak hazinesi, festivalin ışığıdır.

Selamlar; ve haydi dans başlasın!

HALKIN ŞAİRLERİ*

Güney Amerika hep bir çömlekçi diyarı olmuştur. Çamur testilerden bir kıta. Bu şarkı söyleyen testiler hep halktan geldi. O yaptı onları, taşla ve elleriyle. O yaptı onları, gümüşle ve elleriyle.

İnsanların ellerini şiirimde göstermeyi hep istedim. Hep parmak izlerinin yer aldığı bir şiiri yeğledim. Suyun şarkılar söyleyebildiği yerdeki güçlü toprağın şiiri. Herkesin yiyebildiği ekmeğin şiirini.

Yalnızca halkın şiiri ellerin anısını koruyabilir.

Şairler kendilerini laboratuvarlarına kapatırlarken, halk, çamuruyla, toprağıyla, akarsuyuyla, maden cevheriyle, şarkılarını söylemeyi sürdürdü. Olağünüstü çiçekler, göz alıcı destanlar üretti, serüven öyküleri ve felaket masalları anlattı. Kahramanlarını kutladı, haklarını savundu, azizlerini taçlandırdı, ölülerine ağladı.

* 6 Mart 1966'da Santiago'da yayınlanan *La lira popular* (Halkın Şiiri) için önsöz.

Ve tüm bunları yalnızca elleriyle yaptı. Bu eller, hantaldı ama akıllıydı. Onlar körelmişti ama taşı kırdı. Onlar küçüktü ama denizden balık topladı. Onlar kararmıştı ama ışığı aradı.

Bu şiir doğal olarak yaratılan her şeyin sihrine sahiptir. Doğaya, yağmura, güneşe, kara ve rüzgâra açık her şeyin izini taşır bu halkın şiiri. Elden ele geçirilmelidir şiir. Göklerde bayrak gibi dalgalanmalıdır şiir. Ağır darbeler yemiş, kusursuz yüzlerdeki gibi Grek simetrisine sahip olmayan şiir. Onun mutlu, acılı yüzünde yara izleri vardır.

Ben, bu halk şairlerine, defneden bir çelenk sunmuyorum. Tüm şiiri canlandırması gereken saflığı ve gücü bana armağan edenler onlardır. Onların içinden geçerek dokunuyorum şiirin soyluluğuna, deriden, yeşil yapraklardan, sevinçten oluşmuş yüzeyine.

Onlardır, halkın şairleridir, gösterişsiz şairler bana ışığı gösteren.

HOŞ ANILAR*

Burada, Isla Negra'da ve Buenos Aires ve Totoral de Cordoba'daki evlerde, bu kitabın yazarı ve ben, göreceğiniz gibi çok uzun bir süreyi birlikte geçirdik. Gerek Büyük Okyanus'un kıyısında, gerekse onun Arjantin'inin korularında, onun dostluğu bana sürekli ve canlılık veren bir mutluluk sağladı. Onun yabani tavırlarından duyduğum hoşnutluk gelişti, büyük bir dostluğa ve pek çok yeteneğine duyduğum hayranlığa dönüştü. Gerek tavrı ve gerekse yeteneği bu unutulmaz sayfalarda görülecektir. Bu kitabın, eylemci gürültüsüne —iyi ya da kötü yanlarıyla— ortaklık ettiği bir çağ, bir toplum yargılanıyor burada.

«İnsan senin ülkeni nasıl ciddiye alabilir?» diye sormuştu bir keresinde Ehrenburg bana. Şili'de, Santiago havaalanına indiğinde, polis onun kâğıtlarına el koymuştu: uçakta çözmeye çalıştığı bir dizi bulmaca ve

* Rodolfo Araca Alfaro'nun *El recuerdo y las cárceles* kitabına önsöz, 1967.

ülkesindeki Botanik Bahçesine götürmeyi umduğu Şili'ye özgü bitkilerin listesi. «Hiç kuşkusuz bir Bolşevik ajanı,» diye sevinçle bağırды polis memuru, bir iş başarmanın gururuyla. Bir Fransız botanikçisinin, bir çiçeğe, İmparatoriçe Josephine de la Pageri onuruna verdiği *Lapageria rosea* kelimeleriyle gösterdiği. Bizim polis — sevinmekten başka ne yapabiliirdi? — Şili'nin ulusal çiçeğinin ne en gizemli sırlarını ve hatta ne de o güzel bilimsel adını biliyordu.

Bu sayfalarda insan, tipik örneği Arjantin tarihinin uzun bir sürecinde ve Brezilya, Ekvator, ya da Panama'nunkinde daha kolayca fark edilebilen aynı *ciddiyet* noksanlığını görecektir. Anlatımda sertçe asılışlar yok, incelik ve zorbalığı kıl kola görüyoruz, kardeşliğin karşılıklı sevgisine tanık oluyoruz, yoksunluklar ve aşırılıklar karşısında şaşkınlığa düşüyoruz. Araoz'un bu kitabı onurdan örölü bir yaşam sürecinin de öyküsüdür aynı zamanda. Çünkü, son sayfadaki atası gibi bu adamı ne hapisaneler yıkabildi, ne de tehlikeler sindirebildi.

Bu anılar boyunca, çocukluğun güzel kokulu meltemleri, gençliğin yanlış fikirleri, cüretli bir Arjantinlinin, kan gölleri arasında nabız gibi atan bir Avrupa'nın her yanına yaptığı akınlar, daha sonra Ongamira de la Sierra ve Tulumba'da yaban domuzu avları ve vıraklayan kurbağalar korusu eşliğinde, Totoral'de öğle uykuları dolaşıyor. Ama olaylar ve rastlantıların ötesinde bu kitabı ayırt eden, akarken bir öyküyü şarkıya dönüştüren büyüleyici, sürekli büyüleyici, sihirli su, öyküyü ve anıyı bir araya getirerek ören bir iplik oluşudur. Onun canlı ve dokunaklı mektuplarını, düşünce iletişimini kolaylaştırıcı — günümüz araçlarıyla birlikte mektuplaşma

modasının kaybolması yüzünden, her kimsenin yazdığı türde – mektuplarını aldığım ilk andan beri yazması için ısrar ettim Rodolfo'ya.

Bildiğim bir şey, bu anıların geleceğe gönderilmiş mektuplar olduğudur. Ve eminim, gelecek, bu mektupları kabul edecek. Araoz'un asma kütüğünün meyvası dayanma gücü taşıyan asite, elektrikli bir lezzete sahip. Ve gelecekte bir gün, Sarmiento Mansilla, Perez Rosales gibi en güzel klasiklerimizin okunduğu gibi okunacak yazdıkları, acılarına bile gıpta edilerek, yarı hüznün yarı neşeyle.

AKADEMİYE EVET, EMPERYALİZME HAYIR!

15 Ocak 1968

Sayın Bay Neruda:

*Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi üyelerinin ve Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü üyelerinin, sizi her iki kuruluşun şeref üyeliğine seçtiklerini bildirmekten onur duyuyorum * Akademi ve Enstitü'nün şeref üyelikleri; içtüzükleri gereğince, bu Cumhuriyet'te yaşayan meslektaşları tarafından sanata hizmetleri şükranla onaylanan, Birleşik Devletler vatandaşı olmayan sanatçılara, yazarlara ve kompozitörlere ayrılmıştır. Her iki kuruluşa da, davetlerini onayladığınızı bildirmekten büyük zevk duyacağım.*

Ayrı bir zarf içinde, Akademi ve Enstitü yıllığının bir kopyasını, bu kuruluşların eylemlerini, amaçlarını ve şeref üyelerinin hak ve ayrıcalıklarını açıklayan bir broşür gönderiyorum.

* 28 Mayıs 1968'de, Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi ile Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü'nün yıllık törenlerinde Pablo Neruda, şiire verdiği hizmetler dikkate alınarak, gıyabında şeref üyeliğine getirildi.

Daveti kabul yazınızdan sonra, Akademi ve Enstitü, şeref üyeliğinin nişan ve çağrısının, Amerikan Büyükelçiliği tarafından sunulması için Dışişleri Bakanlığınca gerekli düzenlemelerin yapılmasına çalışılacaktır.

İçten kişisel saygılarımla,

GEORGE F. KENNAN

Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi

Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü Başkanı

12 Mart 1968

Çok Saygıdeğer Bay Kennan;

Şubat ayında Şili dışında olduğumdan, 15 Ocak tarihli mektubunuzun yanıtını geciktirdiğim için çok üzgünüm ve dönüşümden hemen sonra önemli mektubunuza derhal yanıtlıyorum.

Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi ile Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü'nün beni her iki kuruluşa da şeref üyeliğine seçtiğini bildiriyorsunuz. Yabancı sanatçılara, yazarlara ve kompozitörlere ayrılmış bu payenin alan kişilerce büyük bir onur ve onaylanma olduğunu çok iyi anlıyorum. Kişi, yalnızca önceki ve nispeten daha yakın zamandaki şeref üyeleri arasında bazı isimleri okusa bile, bu gerçeğin farkına varır. Kendimi ve mütevazı şiirimi Braque, Chagall, Isak Diresen, T. S. Eliot, Gide, Malraux, Matisse, Miro, Henry Moore, Nehru, Orozco, Bertrand Russell, Bernard Shaw, Schweitzer, Shostakovic, Villa, Lobos ve H. G. Welles gibi geçmişin ve bugünün böylesine ünlü kişileri arasında bulmak, bana hem tedirginlik hem de onur duygusu veriyor.

Ayrıca, beni bu şekilde onurlandıran üyelerinizin onayına; ülkeme, onun kültürüne ve insanlarına değin uzandıkları için minnettarım. Günümüzde özel öneme sahip yabancı üyeleri seçerken Akademi ve Enstitü'nün dayandığı kriterlerin farkındayım. Bunu, son zamanlarda Vietnam Savaşı aleyhine açıkça gösterilen Kuzey Amerikan düşüncesinin bir yansıması olarak görüyorum ki, bu da, ülkenizin yüksek kültürel değeriyle, kuruluşlarınızda örnek olan değerlerle eşanlamlıdır.

Bu onura kabul ederken, tavrını ve karşı oluşunu paylaştığım pek çok Kuzey Amerikalı aydının protesto-suna sempati duyduğumu da açıkça belirtmeliyim: bu tavrımla, Latin Amerika kıtası yazarlarının, sanatçıların, kompozitörlerinin çoğunluğunu temsil ediyorum.

Çağımızda dünyayı sarsan olaylar, yaşamlarımız üzerine kasvetli bir hava saçarak, kendi moral değerlerimize ve estetik uğraşlarımıza ayrılmaz biçimde bağlanmıştır. Gerçek şu ki, saldırganlığa karşı aklın onurunun, hem de bu saldırganlığın doğduğu yerde yükseliyor olması — haksızlık ve zorbalığa karşı mantık ve hümanizmi destekleyen— benim gibiler için bir esin kaynağından başka ne olabilir?

Böylece, Amerikan Akademisi ve Enstitüsü'nden verilen bu yüksek onuru kabul ederken, ne nişanı, ne de onur belgesini Birleşik Devletler'in herhangi bir elçisinden ya da Hükümetinizi temsil eden herhangi bir resmi dairenden kabul edemeyeceğimi bildirmeliyim.

Çağrımı, kuruluşlarınızın başkanının, ya da aralarında içtenlikle hayranlık duyduğum Malcolm Cowley, Arthur Miller, Robert Lowell ve pek çokları gibi kişisel dostlarım olan üyelerinizden birinin ellerinden almaktan bü-

yük onur duyarım. Ama bu, kuruluşlarınızın yürürlükte olan yönetmeliklerine ters düşüp zorluk yaratıyorsa, o zaman adımı, bu büyük onur için daha uygun bir koşulda dikkate almanızı rica edeceğim.

Aynı zamanda, cömert teklifleri için Amerikan Akademisi ile Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü üyelerine ve Başkanına minnetlerimle yürekten teşekkürlerimi gönderiyorum.

Tüm iyi dileklerle.

PABLO NERUDA

26 Mart 1968

Sayın Bay Neruda;

Amerikan Akademisi ile Ulusal Sanat ve Edebiyat Enstitüsü şeref üyeliğini kabul ettiğinizi belirten mektubumuzu almaktan sevinç duydum. Çağrı ve nişanı Şili'deki Büyükelçimiz aracılığıyla kabul etmek istemeyişinizle ilgili duygularınızı anlıyorum. Bu, seçilişinizi hiçbir şekilde engellemez.

Eğer yakın bir gelecekte Birleşik Devletler'de olmayı planlıyorsanız, nişan ve çağrıyı size sunmak benim için zevk olacaktır. Veya, örneğin Meksika gibi yakın bir ülkede olursanız, o zaman ben sunumu orada yapmak üzere uçakla gelebilirim.

En derin içtenliklerimle,
GEORGE F. KENNAN

İSPANYA'NIN IŞIĞINI SÖNDÜRMEMEYE ÇALIŞTILAR*

Buradakiler, Federico Garcia Lorca'nın şiirsel üstünlüğünü zaten belirttiler.

Ben, aslında bunun, anısına ilk anıt olduğunu övgüyle vurgulayarak başlamak istiyorum. Ve böylesi bir saygı Amerika'nın her ülkesi için bir yükümlülüktür, onur ve sevgiyi tümünden önce sunduğu için. Dünya şiri adına, Brezilya'nın Sao Paulo kentini alkışlıyorum.

Federico Garcia Lorca, uzun bir yaşam süresinde tanıdığım en mutlu adamdı. Bakarken, duyarken, şarkı söylerken, yaşarken neşe saçtı her şeye. Bu yüzden törenimizde dikkatli olmalıyız. Bu, son ayın anı değildir. Biz sevincin ölümsüzlüğünü kutluyoruz.

O günlerin fotoğraflarını üzüntüyle seyrederken, onun gençliği, neredeyse çocuksu yüzü karşısında şaşkınlığa düşüyorum. O, yaşam dolu bir genç olarak, güçlü bir akarsuyun yeni bir koluydu. O, hayalgücü

* Bu konuşma, Federico Garcia Lorca anısına, Sao - Paolo / Brezilya'da gerçekleştirilen anıtın açılışında yapılmıştır (1968).

dağıttı, konuşmalarıyla ışık saçtı, müziğinden bir sunu yarattı, sihirli çizgilerini bol bol harcadı, kahkahasıyla duvarları çatlattı, olanaksız söyledi, ve sıradan bir oyun onun ellerinde bir sanat başyapıtı oldu. Hiç kimsede böylesi bir çekicilik, böylesi bir yapıcılık görmedim. Bu olağanüstü ve şakacı adam, kılı kırk yaran bir dürüstlikle yazdı ve eğer şiiri coşku ve sevecenlikten kopup geliyorsa, bunun atalarının zekâsını, İspanyol dilinin tüm incelik ve görkemini miras almış bir adamdan kaynaklandığını biliyorum. Beni üzen, onun daha işin başlangıcında olmasıydı ve o fesat, yaşamını söndürmemiş olsaydı daha nerelere kadar ilerleyecekti, bunu hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Onu son gördüğümde beni bir köşeye çekti ve sanki sırmış gibi, tarzının en güzel örnekleri olarak zihnime yer eden altı yedi sonesini ezbere okudu. Bunlar kimsenin görmediği, kendisinin *Sonetos del amor oscuro* (Karanlık Aşkın Soneleri) diye adlandırdığı kitabından parçalardı. García Lorca bıkmaz usanmaz bir yazar, deneyimci ve icracıydı. En uzak ufuklara varmak için, yüce yaratıcılığın gücünü ve araçlarını tuttu ellerinde. Bu nedenle, bize bıraktığı güzellikleri üzüntüyle düşünüyorum.

İki Federico vardır: gerçek ve efsane. Ve ikisi de biridir. Üç Federico vardır —şair, yaşayan ve ölen—. Ve üçü tek bir varlıktır. Yüz Federico vardır, her biri şarkı söyleyen. Tüm dünyada Federicolar vardır. Onun şiiri, onun yaşamı ve onun ölümü dünyanın her yanına yayılmıştır. Onun şarkısı ve onun kanı her insanda çoğalmıştır. Onun kısa yaşamı bitmedi. Parçalanan yüreğinden tohumlar fııskardı: onu öldürenler o tohumu ektiklerini, onun kök salacağını ve her yerde ve her lisanda şar-

kılar söyleyeceğini, çiçek açacağını, daha fazla yankılanıp daha fazla canlanacağını bilemezdi. İspanya'yı yöneten gaspçılar, onun dehşet verici ölümünü gizlemeye çalıştılar. Resmi açıklamalar bu ölümü, o ilk kanlı günlerin bir oldu bittisi, bir felaketi olarak tanımlıyor. Ama bu doğru değildir. Bunun kanıtı; bir başka olağanüstü, genç şair Miguel Hernandez'in ölümüne dek faşist zindarlarda tutulmuş olmasıdır. Bu, akla karşı korkunç bir kasıtlı yürütülmüş doğrudan bir saldırıdır. Bir milyon insan öldü, yarım milyonu sürüldü. Bu şairin ölümü karanlığın saldırısıydı: İspanya'nın ışığını söndürmeye çalıştılar.

Flavio de Carvalho'nun yaptığı bu güzel, gizemli ve yarı saydam anıt, yaşantımızda önemli bir olaydır. Ama Federico Garca Lorca'nın onuruna daha da büyük bir anıt bekliyoruz: İspanya'nın özgürlüğünü.

ŞİİR İSYANDIR*

Sayın Rektör, minnetimi güzel sözlerle ifade etmeyi hiçbir zaman bilemedim. Dünyanın büyüklüğü, bilim, onay, alınan bir armağanın sevinci, kayan bir kuyruklu yıldızın akıcılığı, tüm bunlar ve daha pek çok şey tek bir cümlede toplanıyor. İnsan teşekkür ettiğinde, bu bugünden ve uzak geçmişten, ilk insan kadar uzak, gizli yürek çarpıntıları kadar yakından gelen pek çok sözü de içeriyor.

Öyleyse, teşekkürlerimle! diyerek yaşantımda ve şiirimde sürekli yağmurlarla ıslanmış güneyin sınırlarına, anayurdumun şu büyük akarsularına, bu toprağın ve bu insanların cömert sessizliklerine geri dönmeme neden olan hareketi, çevredeki her şeyi, belki de kaçınılmazlığı anlatmak ve kucaklamak istiyorum.

Eğer şiirle ilgili bir şeyler öğrendimse, eğer konuşma sanatını araştırdımsa, kaynaklarım dağ gibi yalnızlıklar, ağaç diplerinde yetişen küçük çalıların içe dokunan kokuları, ormanda, devrilmiş bir ağaç kütüğünün altına sinmiş altın carabüs'ün dallanıp budaklanan yaşamı, yeşim taşına benzer meyvaların sarktığı sık çalılıklar, kayın ağacında çınlayan balta, çocukluğumun yoksulluğunda akan damlar, dolunay gibi bir aşk, yaldızlı gençliğimin gözyaşları ve yaseminleri oldu.

* Bu konuşma 1968'de Concepcion Üniversitesi'nde yapılmıştır.

Ama yaşam ve kitaplar, yolculuklar ve savaş, iyilik ve zorbalık, dostluk ve gözdağı, şiirimin giysilerini yüz kez değiştirdi. Her enlemde, her diyarda yaşamak, zamanımızın herhangi bir kişisi gibi cefa çekmek ve sevmek, soylu amaçlara gönül açmak ve savunmak, kişisel üzüntülerim ve hor görülen halklarımız için acı duymak yazgım olmuştur benim.

Belki de şairin yükümlülükleri tarihin her döneminde aynıdır. Şiir sokaklara taşmak, çarpışma üstüne çarpışmada yerini almak için saygı gördü. İsyancı diye anıldığında, şairin gözü korkutulamadı. Evet, şiir isyandır. Şair, yıkıcı diye çağırılabilir ama alınmaz. Yaşam, toplumsal yapılardan daha önemlidir ve ruh için yeni düzenlemeler vardır. Tohumlar her yana saçılır, tüm fikirler egzotiktir, her gün önemli değişiklikler bekleriz, insana özgü düzendeki bir değişimin heyecanını yaşıyoruz: bahar isyankârdır.

Biz şairler nefretten nefret ederiz ve savaşa karşı savırız.

Birkaç hafta önce, New York'un yüreğinde, okuma Walt Whitman'ın bazı dizeleriyle başladım. Şairin, *Çimen Yaprakları* adlı yapıtının bir baskısını daha o sabah almıştım. 5. Caddedeki otel odamda kapağını açtığım zaman ilk gözüme çarpan şey, daha önce özel bir dikkat göstermediğim şu satırlar oldu:

*Savaşa ait ne varsa, savaşı da alarak çekip gitsin!
Şu andan itibaren tüyleri ürpermiş görüşüm, kara
çalıp bozgun yaratan müfrezelerin gösterisine tanık
olmasın!*

*Dizginlenemeyen şu cehennem ve kandan akın, vahşi
kaplanlara ya da uluyan kurtlara yaraşır,
insanoğlunun anlayacağı şey değil.*

Bu satırlar ansızın bir yanıt getirdi. Toplantı salonundan taştan halk ayağa fırladı ve çılgınca alkışlamaya başladı. Bilmeden, ozan Walt Whitman'ın dizeleriyle, Kuzey Amerika insanının kederli yüreğine dokunmuştum. Vietnam'ın tüm köylerinde yangına dönüşen napalmı, savunmasız ufak köylerin yerle bir oluşunu, tüm bunları, yüz yıl önce yaşayan, şiiriyle haksızlıkları kınayan bir şairin dizeleriyle hissedip görebiliyordu dinleyiciler. Yazdığım ve yazacağım şiirler de böyle uzun ömürlü olacak mı?

Düzenli edebiyat dergisi *Atenea*'da yayınlanan ilk şiirlerimin başlıklarını anımsayamıyorum. Ama, yıllar geçmesine karşın, *Atenea*'nın beyaz sayfalarını dolduran kara dizelerimle beliren duyguları çok iyi anımsıyorum. Kâğıdın güzel kokusunu ve ağırlığını ve bu dergiyi tüm arkadaşlarıma göstermek için koltuğumun altında nasıl gururla taşıdığımı anımsıyorum. Yayınlanan bu sayfalardan güney ormanlarının, beni çocuğu gibi gören, bu gün de bana sözcüklerimi veren doğum yerimin, güneyimin kokuları yayılıyor.

Sayın Rektör; ben, halâ o gururlu gencim; ve minnet duygularım beni devingen aynası içinde tarih ve zekânın yaratıcı yansımalarını taşıyan büyük ve berrak bir akarsuyun bulunduğu bu kıylara getiriyor.

Ve Üniversitenizce anımsanıp davet edilmemin gururuyla, Sayın Rektör, dostlarım, profesörler, öğrenciler, şair dostlar, arkadaşım Bio-Bio; sık sık tekrarlanır olmasıyla gerçekliğini ve sınırını daraltmayan tek bir tümce var sizlere. Tek, iyice eskimiş bir tümce, ama ender rastlanan bir para gibi ıslıl ıslıl parılıyor: Teşekkür ederim!

BARIŞA OLAN SÖNMEZ İNANCIM*

Bugün ilk sözlerim Frederic Joliot Curie için olacak. Bu madalyanın ünü, bulunduğu göğüs için büyüktür, işte bana böyle bir onur veriyorsunuz.

Yaratıcı güç ve aklın değeri, Joliot-Curie'de olduğunca yüksek doruklara ulaşmamıştır hiç. O, çağımıza örnek oldu, çünkü onun bilimin karmaşık yollarında keşfedilmemiş anayolların girişlerini ve çıkışlarını bilen birinin rahatlığıyla dolaştığını biliyoruz. Ve bu keşifçi, laboratuvarında iyinin ve kötünün ağaçlarının meyvalarını toplarken, ele aldığı meyvarın bir cehennem ve toptan yok oluşun tohumunu içerdiğini görerek insanlığı uyardı.

Ustamız Joliot-Curie yalnızca aydınlar dünyasının büyük bir kahramanı değil, benim için aynı zamanda, hatları ancak sevecenlikle izlenebilecek bir anıdır. Bu boyun eğmez adam; son derece hassas görünürdü. Yüzü,

* Frederic Joliot Curie madalyasını alırken yaptığı konuşma (Santiago, 8 Nisan 1968).

zekânın keskin disipliniyle çizilmişti, gözleri bilginin saklı pırıltısıyla yorgun düşmüştü; onunla ilgili her şey, insan-anoğlunun yeryüzünde yaşamını sürdürebilmesini sağlayıcı ve terörü yok etmeye yönelik bu inanılmaz mücadelede, bu mücadelenin tüketen talepleriyle sona ereceğine işaret ediyordu. Öldüğü zaman, bize, insanlığın ve bilimsel eyleminin çifte mirasını bıraktı. Joliot-Curie hem bilime hem de vicdana onur kazandırdı. O, bir ölçü ve yaşam tarzı örneği oldu.

Biz ve halklarımız, karşıt yollar arasında bir seçim yapmalıyız. Saygıyla eğiliyor ve mücadeleye devam ediyoruz. Ama, yaratma ve yok etme arasında, sevgi ve boşluk arasında, barış ve savaş arasında, yaşam ve ölüm arasında bir seçim yapmak zorundayız. Ölüm hiç bu kadar haberdar edilmemişti. Sonuç olarak, görevimiz hiç bu kadar zorunlu hale gelmemişti: hiç kimse bundan kaçamaz, bu, zamanımızın emridir.

Bugün burada, bizi bağlayan bağları bir kez daha doğrulamak için, bu barış ustasının resmi etrafında bir araya gelmeyi seçen Latin Amerikalı dostlar var. Talih-sizlikleri, geri kalmışlığı, uluslarımızın her birinin yoksulluğunu hemen hemen onlar kadar biliyorum. Bildiğim bir başka şey de, tüm halklarımızın mücadelesi, yiğitliği, dayanma gücünün sınırı, sevinci ve şarkıları. Her birini ve hepsini, geçmişimiz ve geleceğimiz arasında hiçbir ayırım tanımayan kardeşlikle kucaklayarak selamlıyorum.

Senyor Votshinin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nden yaptığı güç bir yolculukla bizlere büyük onur vererek, bu çağın insanınca bilinen en büyük esin kaynağını temsil ederek geldi. Onun bu salondaki varlığı, sınıfsız bir toplum oluşturmaya yönelen, gezegenimizin herhangi bir yerinde barış ve özgürlük için yapılan

her hareketin daima yanında olan engin bir ulusun bir başka karutıdır.

Onu selamlarken, iki keder dolu anıyı anımsatmak için duruyorum.

Yoldaş Votshinin: Yeryüzünün ve gökyüzünün olağanüstü kahramanı. Yuri Gagarin'in trajik ölümünün ardından, Sovyet halkının gözlerindeki yaşların hâlâ kurumadığını biliyoruz.

Onun adı tüm Şili'liler için hem efsane, hem tanıdık tır. Onun yaptıkları, gerçeğe düşü, bizim gezegenimizle diğer gezegenleri, insanoğluyula gizemli evreni birleştirmekten ötedir. Bu genç kahramanın başka hünerleri de vardı: Uzayla karşılaşması, tüm insanlar arasında uzlaştırıcı bir etken oldu, en uzak köşelere yayılmış halkları birleştirdi. Uçuşunda, insanlığın yüreğinin en derinlerini, tüm insanların hareket gereksinimini, tüm ırkların cüretini, tüm insanoğlunun inanılmaz mucizesini temsil etti.

Her halk onu kendisinden bildi, o, tüm insanlığı temsil etti, en ilkel ilerlemelerinden, geçmişinin çapraşıklığından ve gelişmeye doğru yönelmiş acı yüklü adımlarından, tüm olabilirliklerin keşfine kadar.

Sovyetler Birliği'nin alçakgönüllü, ama o oranda ünlü kahramanlar yetiştiren heybetli bir fidanlık olduğunu biliyoruz. Tüm dünya, Hitler'in zulmüne karşı verdiği göz alıcı özgürlük ve barış savunmasının anısı karşısında hâlâ heyecanla titriyor. Bunlar, karanlık ve kanlı günlerdi, ve tüm insanlık, ona olan bu ölçümlenemez borcun farkına varmıştır.

Gagarin ışığın oğluydu. O, çağımızın aydınlık saçan başmeleği idi. O, gelişmekte olan tüm yaşamlara yakın-

dır. Kalbi durdu, ama anısı her bahar, her bakışta, yıldızları ilk kez düşünmeye başlayan her çocukta çiçek açacak.

Bu gece ikinci kederim, daha kişisel, çünkü sevgili dostum İlya Ehrenburg'un şu anda aramızda olacağına emindim.

Hepimiz, Barış Konseyi'nin, onu, en çalışkan kurucularından biri olarak gördüğünü biliyoruz. Onu hep anımsayacağım – asî saçlar, eski zamanlardan kalma gözler, bir gülümseme izi –, tüketen toplantılarda, konferanslarda ve barış kongrelerinde.

İlişilmez dehasının, onu dünya kadar eski kıldığı, sorumluluğu fazlasıyla yüklenmiş bu adam, daima işlek bir zekânın ve inanılmaz bir dayanma gücünün örneği olmuştur.

Evrensel edebiyatın bu büyük ustası, Barış Hareketi'nin önde gelen elçisi olmanın getirdiği mütevazî ama seçkin görevleri kabul etti. Unutulmaz canlı adımlarıyla salonları aceleyle geçer, komisyonlara katılır, kürsüde yerini alırdı, sınırsız dehasının tüm gücüyle barış ve halklar arasında kardeşlik inancını güçlendirici, geliştirici, aydınlatıcı, yorumlayıcı bir tavırla. Onu bir gün, müziğin ve gerçeğin esirgeyici, yüce gönüllü hanımefendisi, Belçika Ana Kraliçesinin sarayında bulabilirdiniz. Bir başka akşam, Pablo Picasso'nun ender girilen kalesinde olurdu, ve ellerinde, uçurmak üzere yeni bir barış güvercini tutarak havaalanına gitmek üzere ayrılırdı. Finlandiya ya da İtalya'da, taptığı Paris'te, Japonya'da, Şili'de – her ulus, her havaalanı, tüm gücünü ve dehasını teröre ve savaşa karşı mücadelede harcayan bu gri saçlı, buruşuk pantolonlu adamı gördü, tanıdı.

Onun ölümüyle, en çok hayranlık ve saygı duyduğum insanlardan birini yitirdim. Beni arkadaşı saymakla onurlandırdı, birlikte çalışıp yolculuk ettik, hâlâ canlı olan düşleri ve umutları paylaşarak. Bu iki Sovyet barış kahramanının ölümüne karşın, yokluklarının getirdiği acı dolu gölgeye karşın, kardeşlik, barış ve gerçek adına yaptığımız mücadele yaşayacak, görevimizin kutsallığında beslenerek ve onların anılarıyla güçlenerek.

Romesh Chandra; Şili'ye, yeryüzünün en uzak köşelerinde kurulmuş bu ülkeye uzun bir yolculuğu göze aldınız bana bu madalyayı getirmek için. Ülkenizi, Hindistan'ı tanıdım çok genç yaşlarımda. Büyük kentlerinin karmaşıklığında yaşadım, tapınaklarına girdim, eski, kutsal düşleri arasında, halkının bin yıllık acısıyla, bağımsızlığa uyanışıyla yaşadım. 1921 öğrenci ayaklanmasından gelen isyankâr bir gençtim, ve doğal olarak, devrimci Hindu'ların kardeşliğine doğru yöneldim. Tüm Asya'nın uyanışı ulusunuzda ortaya çıktı ve bu rüzgârlar daha sonra, dünyanın en eski tanrılarının gölgesinde orada yükselen imparatorluğun duvarlarını yerle bir etti. Alınan yol bana ne denli uzun gelmişti. Sömürgeciliğin kölelik devri binlerce dağınık adayı ve görkemli bir kıtayı kapsayan şu bitmez tükenmez kara parçasında asla sona ermeyecekmiş gibi görünmüştü. Yine de yüzyılımız dış görünümünün çelik, taş ve çamur oluşu nede niyle yıkılmaz gibi görünen bu imparatorlukların çöküşüne tanık oldu. Kolların en güçlüleri onlara karşı yükseldi: insan zekâsı ve tarihin tekerleğini döndüren insan eylemi. Siz, böylesine uzun bir yoldan, insan yazgısını hep daha iyiye, daha özgüre götürmeye olan inanç ve akıl adına geldiniz. Size teşekkür ederim.

Sonradan ikinci bir dünya savaşının acılarını yaşadık. Savaşçıların mesih maskelerinin düştüğünü gördük, ve savaşın gerçek yüzünü gördük. Darağaçları ve gaz odaları, Tanrısı, Kralı ve Kadını için savaşa giden şövalyelerin öyküsünü sildi attı. Teslim oluşun ardından, yaşayan binlerce hayalet, insan zulmünün boyutlarının dehşet verici kanıtları oldular. Canavarların çoğu cezalandırıldı. Ama, korkuyla titreyerek, tarihin başına böylesi akıl almaz bir facianın yeniden gelip gelemeyeceğini soruyoruz birbirimize.

Daha, yakın zamanda, barışa, acı bir biçimde kazanılan barışa nasıl ihanet edildiğini gördük. Diğerinden daha güçlü bir devlet kendi bölgesinden çok uzak topraklara ölüm ve yıkım taşıdı.

Yırtıcı bir şiddetle, kentleri, sürülü tarlaları, binaları ve halkı, daha pek kısa süre önce kölelik zincirlerini kırıp özgürlüğe kavuşan, geçmişiyile onur duyan bir ulusun yaşayanlarını yerle bir etti.

Katliam korkunç bir biçimde uygulandı. Napalm, dehşet verici etkisiyle, yaşamları, tohumları ve kitapları ateşe verdi. Ama tarihin en büyüklerinden, yeni bir destan tüm insanlığı harekete geçirdi.

Çünkü Vietnam, ölmüş gibi görünen küllerinin arasından binlerce kez doğdu, elinde bir el bombasıyla doğdu. İşgalcilerin kan donduran manyaklıkları önünde mantık bozguna uğranış görünüyordu, ama Vietnam, olağanüstü bir taarruzla, zamanı belli olmayan bir zafere, giderek daha da yakınlaşmaktadır.

Ve Latin Amerika halkları bu zaferin ayrılmaz biçimde bizim yazgımıza bağlı olduğunun bilincinde. Amerika Birleşik Devletleri'ne bugün hükmeden saldırgan güç-

ler, uluslarımızın bağımsızlığına ve kendimiz için en iyi ve en uygun yönetim sistemini savunma hakkımıza saygı göstermeye niyetli olmadığını ortaya koymuştur.

Kuzey Amerikalılarca ve Latin Amerika'nın gerici güçlerince gerçekleştirilen Karaibler'deki son saldırı ve Küba'ya uygulanan ambargo, bu saldırganlık politikasının yanlışlığını ve hoşgörüsüzlüğünü kanıtlamıştır.

Ama zaman değişiyor. Saldırganın beşiği sayılan yerden, en seçkin aydınların sesleri yükseliyor. Kuzey Amerikan yaşamının her kesiminden yurttaşlar ve öğrenciler güçlü ve yürekli bir biçimde Kuzey Amerika'nın Vietnam'a saldırısını kınıyorlar. Binlerce genç, askerlik kartlarını yaktı ve asker kaçaklarının sayısı günden güne artıyor.

Zalimce ve göz kırpmadan katledilen Martin Luther King'in ölümü, tüm dünyayı yasa ve Birleşik Devletleri utanca boğdu. Toplumunun lideri ve ırkının savunucusu olan bu olağanüstü kişi bizi hep etkiledi. O, güçlü çevrelerce feci bir şekilde öldürüldü. Bu güçler, Kore'deki haksız savaştan, Vietnam'ın bağımsızlığına yöneltilen utanç verici saldırılara dek, savaşın zehirli kalıntıları olarak, Kuzey Amerika'da serbest bırakıldılar. Bu suçların kökenini, resmi zorbalık içinde araştırmamız gerek. İki savaş da, binlerce genç adama yakıp yıkmayı ve insan yaşamının değersizliği fikrini aşıladı. Irkçılık, suç işleme, kışkırtma ve zorbalık Kuzey Amerikalılar arasında öylesine şiddetlendirildi ki, korku dolu insanlık, orman yasalarına, barbarlığa, zorbalığa dönüşü tartışmaktadır. Beyaz Saray'ın tepesinde dalgalanan bayrağın yarıya indirilmesi esef edilecek ve acınacak bir davranıştır, çünkü biz aynı bayrağın, Vietnam'da dünyanın bildiği en dehşet verici

katliamlarının tepesinde dalgalandığını biliyoruz. Suçların araştırmamız gereken kaynağı savaştadır, bu savaşta. Bu savaşta, Kuzey Amerika'nın başına daha gelecek yığılar mayalanarak birbirine ekleniyor.

Vietnamlıların kahramanlığı, dünyanın lanetlemesi ve kendi halkının protestoları, Başkan Jahnson'un, yakın gelecekte, politik kariyerini sona erdirme kararını açıklamasına yol açtı.

İnsan, onun gelecek seçimlerden önce istifa etmesini istiyor. Bu adam, başvuruyu gerektirmeyen tarih mahkemesi önünde zaten seçimi kaybetmiştir.

Amerikan cumhuriyetleri sömürgeciliğe karşı mücadelenin ve uluslararası dayanışmanın çocuklarıdır. Bizim şanlı, yeşil Kolombiya'mızın süvarileri, özgürlük bayraklarını taşıyarak Peru'nun kumları boyunca at sürdüler. Arjantinliler en yüksek dorukları aştılar ve yüz eli yıl önce, burada, Maipu'da, bu tiyatroya yalnızca birkaç kilometre kala, kendilerini şan ve şerefle kapladılar. Bir İskoç amiralin kumandası altındaki Şili'liler özgürlük için Pasifik Okyanusu'na doğru demir aldılar. Fransa'nın Napolyonvari askerleri ve Kara Afrika'nın müfrezeleleri, Şili'nin bağımsızlığı için çarpıştılar. Amerikamız, Vietnam'a adam gönderemedi, ama Havana ve Meksika'dan kutuplardaki Patagonya'ya dek, oybirliği içinde dayanışma duygularını, ezilenin zaferine olan inancını tüm dünyaya duyurdu.

Ama biz acı bir gerçekten söz etmeliyiz: Yaptıklarımız yeterli değil. Daha fazlasını yapabildik, daha fazlasını yapacağız. Neden hükümetlerimizden bazıları Vietnam konusunda suskun kaldı? Dünyadaki uyum ve uyumsuzluklar ortasında, suç ortaklığının her görünümünü taşıyan bu suskunluk hoş görülebilir mi?

Güçlü bir Sovyetler Birliği, her gün sesini yükseltti. General de Gaulle, onurlu ve bağımsız bir adam, Kuzey Amerika'nın politikasına duyduğu hoşnutsuzluğu defalarca belirtti.

Bizim Latin Amerika hükümetlerimiz değişik tonlamalara, değişik renklere, değişik görüş açlarına ve değişik kökenlere sahip. Bazıları tepkilerinde acelecidir, bir kısmı geleceğe ürkeklikle bakar; bir kısmı halklarına korku salar, diğerleri bizim zavallı, şanssız Amerika'mızın gelişimini ilerletmeye olan isteklerini açıkça ortaya koyar.

Şimdi bu eğilimleri tartışmayacağız. Ama, bu uluslardan, çağımızın en önemli sorunu konusunda ne düşündüklerini öğrenmek istemeye hakkımız var; barış ya da savaş, yaşam ya da ölüm. Kuzey Amerika'nın Birleşik Devletleri, Vietnam'daki şeytanca ve kanlı eylemiyle bu uygarlıktaki tüm saygınlığını yitirdi. Şu anda, maddi ve manevi yıkımını tartışıyor. Bu tür serüvenlerin sürekli olarak tekrarı bizim güçlü komşumuzun trajik özelliği olmuştur.

Latin Amerika hükümetleri, halkların sesine kulak vermeli ve terazinin kefesi barış ve bağımsızlık yönünde ağır basmalıdır. Sömürgeciliğe karşı mücadeleden doğan uluslarımızın, insanlıkdışı zulümlerle kendini kabul ettirme yolları araştıran bu yeni sömürgeciliğe karşı koyma saati gelmiştir.

Uzun zamandan beri kendi ulusları içinde, özgürlük ve adalet ideallerinin kutsallığını bozan pek çoklarına bakarak, belirli hükümetlere barışa katılma çağrısı yapılmasına çok kişi gülecektir. Öyle bile olsa, bu bunalım zamanında, zamanımızın en büyük iğrençliğine, Vietnam'a yönelen işgal ve yıkım harekâtına bir son vermek

için, bir güç birliğini, iyi ve kötünün, yöneten ve yönetilenin, haklı ve haksızın birlikte hareket etmesini talep ediyorum.

Bu krizde, Latin Amerika ulusları kendi savunmaları için adalet isterken, adalet davasını tüm dünya önünde desteklemelidir.

Barışa inanıyoruz, ve onun egemenliğini sağlamak için her kapıyı çalacağız. Seyyahların önlerinde uzanan yola dayanabilmek için suya duydukları özlem gibi, biz de insanlar arasında barışa susadık. Ben, bana kapısı açılan her eve girdim.

Düşmanın, hasmın pisliğinden korkmadan, tüm insanlarla konuşmaya çalıştım. Bunu yapmayı sürdüreceğim. Karşılıklı konuşmanın ölmezliğine inanıyorum, anlaşmazlık iki ucu kapalı bir tünel değildir, anlayışın ışığı her iki uçtan da içeri girebilir.

Bu yüce payeyi kabul ederken, her türlü kişisel duygusallıktan kaçınmak istiyorum. Bunun yerine, uzak ve komşu ülkelerden gelen dostların insana, yaşama, gerçeğe ve özgürlüğe, yani barışa olan sönmeyecek inancın kanıtını vermek için burada toplandıklarına inanıyorum. Bu kadar yeter diyorum ve asıl ülkeme ve halkıma onur veren bu kardeşçe ifadeniz ve onayınız için sizlere teşekkür ediyorum.

ISLA NEGRA'NIN NAKİŞÇILARI

Isla Negra'da her şey çiçek açar. En narin sarı çiçekler kış boyunca yaşıyor maviye dönüşerek ve sonra, baharla morumsu kırmızıya. Deniz çiçekleri yıl dönene dek. Onların gülü beyazdır. Taçyaprakları nüktenin yıldızları.

Ve tam bu geçen kış, Isla Negra'nın nakışçıları çiçek açmaya başladı. Otuz yıldır bildiğim evlerin her biri, dış duvarlarında çiçek benzeri işlemeler sergiledi. Bu evler önceleri karanlık ve sessizdi; birdenbire mavi saflığındaki, mor derinliğindeki, kırmızı canlılığındaki renkli ipliklerle aydınlandılar. Nakışçılar, sade kadınlardır ve yüreklerinin renkleriyle nakış işlerler. İsimleri, Jose Luis'in karısı gibi Mercedes, veya Eufemia, veya Pura, veya Adela, veya Adelaida'dır. İsimleri, olabildiğince sade isimlerdir. Eğer seçme hakkı onlarda olsaydı, çiçek isimleri alırlardı. Ve onlar isimleriyle, toprağın, güneşin, suyun ve baharın saf renkleriyle işlerler nakışlarını.

Acıları aşan bir neşede ılık saçan, ünleri saflıkların-

da olan bu nakışlar kadar güzel bir şey yoktur.

Gururla sunuyorum Isla Negra'nın nakışçılarını. Onlar şiirimin köklerinin burada neden böylesine derinlere ulaştığını açıklayabilirler.

Bu kadınların çalışkan ellerinin yarattığı bu halk sanatı burada her şeyin nasıl çiçek açtığını anlatıyor.

Isla Negra'da bahar, işte buyrun!

Eylül, 1969

BİR SORUYA YANIT*

Şiir 2000 yılında nereye varmış olacak diye bir soru yöneltebilirsiniz. Bu çok kapsamlı bir sorudur. Eğer bu soruya karanlık bir sokakta rastlasaydım, korkudan ödüm patlardı.

Çünkü, 2000 yılı hakkında ne biliyorum? Ve dahası, şiir hakkında ne biliyorum?

Bildiğim, şiirin cenaze töreninin gelecek yüzyılda yapılmayacağı.

Şiir her çağda ölüme terk edilmiştir, ama o, savurucu ve dayanıklı olduğunu göstermiştir sağlıklı toparlanmanın her işaretini sergileyerek; canlılığını kanıtlamıştır o, sonsuza dek yaşayacak görünüyor. Dante ile bittiği sanıldı. Ama kısa bir süre sonra Jorge Manrique bir kıvılcım yaktı, gölgeler arasında parlamayı sürdüren bir çeşit sputnik. Daha sonra, Victor Hugo kendisini izleyecilere hiçbir şey bırakmaksızın her şeyi sildi götürdü.

* *Ercilla*'da yayımlanan *Isla Negra*'dan *Yansınalar*'dan (1968 - 70).

Ama çok geçmeden Charles Baudelaire* adlı zarif, çitkırıldım bir genç göründü sahnede, ardı sıra Arthur Rimbaud adlı bir serseriye de sürükleyerek; ve şiir taptaze bir soluğa kavuştu. Walt Whitman'dan sonra, şiir yazılacağını kim umabilirdi? Tüm çimen yapraklarını ekmişti o: kimse yeşilin üzerinde yürüyemezdi. Bununla beraber, Mayakovsky çıkageldi ve boru sesleri ve tüfek atışlarıyla, iç çekmeler ve huçkarıklarla, tren homurtuları ve zırhlı arabalarla yankılanan bir şiir evi kurdu. Ve öykü devam eder.

Şiir düşmanlarının, onun gözünü oymak, ya da onu boğup öldürmek için tetikte bekledikleri açıktır. Pek çok yola başvurdular — bireyci mareşaller, ışığın düşmanları, bürokratik ordular, şairlerin üzerine kaz adımlarıyla yürüdüler. Birkaçının cesaretini kırmayı başardılar, daha da acısı pek azının geri çekilmesine de yol açtılar aldatarak. Ama şiir, bir çeşme gibi püskürmeye ve bir yarık gibi fışkırmaya devam etti, büyük bir çabayla inşa ettiği binayı korumayı, çöllerde şarkı söylemeyi, bir ağaç gibi büyümeyi, bir nehir gibi coşup taşmayı, yüksek bir Bolivya platosuna gece gibi yıldızlar saçmayı sürdürdü.

Şiir ölenin yanı başındaydı, ağrılarını keserek; zaferlerin öncüsüydü, yalnızlığa arkadaşlık etti, ateş gibi yandı, kar gibi serin ve aydınlıktı; elleri, parmakları ve yumrukları vardı; buhar gibi tomurcukları vardı; Granada kentine benzer gözleri vardı; hedefe atılan mermilerden daha hızlıydı; kalelerden daha sağlamdı. Köklerini insanoglunun yüreğine daldırdı.

Yeni yüzyılın başlangıcında şairlerin, şiiri duyuracak bir devrime öncülük etmeleri olası görünmüyor. Şiir

* Baudelaire için, bkz: *Kırk Kötülük Çiçeği*, Broy Yayınları, 2. baskı, şubat 1994 (editör).

yalnızca insanın ilerlemesinin ve insan soyunun gelişiminin, kitaplara ve kültüre erişilebilirliğin sonucu olarak yaygınlaşacaktır. Bugün bazılarının çok, bazılarının daha az gayretle sergilemelerine karşın, şairin yönetmesi ya da iktidar olması mümkün değil. Ama şairler daima iyi danışmanlar olacaklar, onlara kulak vermeyenlere eyvahlar olsun. Yönetenler çoğu kez haklarıyla iletişim kurarlar. Şiir, insanın acılarına uzanan gizli bir köprüdür. Şaire kulak verilmelidir. Bu, tarihten alınan bir derstir.

2000 yılında herhalde en büyük itibarı görecektir, en son şair, bugün kimsenin okumadığı bir Yunan şairi olacak büyük bir olasılıkla; adı Homer.

Buna inanıyorum, ve onu yeniden okumaya başlıyorum. Onun etkinliğini, tatlılığını ve kahramanlığını, bedualarını ve kehanetlerini, mitolojisinin mermerden damarlarını, kör adamının esasını araştıracağım.

Yeni yüzyıl yaklaşırken, yazılarımda Homer'le yarışmayı deneyeceğim. Pek kötü bakmayacak bana o suya daldırılmış tarz ve namı deniz.

Ithaca Kralı'nın, Ulysses'in bayrağını taşıyacağım, sokaklar boyunca. Ve sonra, hapisanelerinden sökün eden Yunanlılar bana katılacaklar, yirmi birinci yüzyılın yeni tarzının kurallarını oluşturmak için.

ROBERT FROST VE ŞAİRLERİN DÜZYAZILARI*

Biri bana, çok beğenilen bir şair olan Robert Frost'un, iyi çevrilmiş düzyazılarından oluşan bir kitap yolladı.

Onu okurken kendi kendimle zaman zaman yaptığım özel bir konuşma ya da tartışmaya tekrar başladım.

Frost'un şiirinde beni daima çeken şey onun kendine özgü gerçekçiliği ve yapısındaki doğallıktı. O bir konuşma şairiydi. Anlattığı insanlar ne tam gerçektir, ne de tümüyle düşsel.

Onun, çok uzun bir yaşam sürmüş, ölüme iyice yakın, ateşin başında oturmuş yaşlı bir adamla ilgili şiirini anımsıyorum:

O kimseye değil yalnızca kendine bir ışıktı.

Şimdi oturduğu yerde yalnız kendi bildiği

şeyle ilgili

Sessiz bir ışık ve sonra artık o bile değil...

* *Ercilla'da* yayımlanan *Isla Negra'dan Yansımalar'dan* (Mart 1968 – Ocak 1979).

Yaprak Çiğneyici'nin ve *Elma Zamanında İnek*'in satırları hep aklımda kalmıştır. Kısacası, bu köy manzaralarının, Vermont'un, Boston'un kuzeyinin, dökülmüş yapraklarla kaplı çamurlu yolların şairi; gezginci ayakkabıları ve yarı saydam müzikal üslubuyla, en sevdiğim şairlerden biri.

Fakat Robert Frost'un düzyazısı beni şaşırttı. Kusursuz bilgiyle donanmış bir akılcının, bir hümanistin kitabıdır bu. Ama aynı zamanda, şiir ve mecaz konusundaki fikirleri kişiyi hiçbir yere götürmeyen bir fikir ustasının kitabı. Şairlerin yaptığı şiirsel incelemelerin saf küller olduğuna inanmışımdır hep. Bu küllerden köpük güzel olabilir, ama rüzgârda savrulup gidecektir.

Benim eleştirmekten hoşlandığım şey —belki de— bunun, bir eleştirmenin kendisi için hayati değil de yalnızca ilgi duyduğu bir şeye burnunu sokarak onarmaya çalışması oluşudur. Bana göre eleştirel ruh fazlaca incelendiğinde, aydın açık saçıklığna ve kanlı bir küstahlığa uğruyor. Çözümsel kama, şairin bağırsaklarını değil, kama-yı kullananın içini dışına çıkartır.

Robert Frost'un düzyazısı, kişiyi mecaz yıllarına sürükler ve Frost bana göre büyük bir adam olmasına karşın, ben, sözcükler ne denli aydınlık, kurgu ne denli kusursuz olursa olsun, açığa vurduğu şeyi yok eden açıklamanın yakışksız olduğuna inanmayı sürdürüyorum.

Her neyse; ben, gerek doğal şiirindeki, gerekse yazılarındaki şair Frost'a bağlılığımı açıkça belirtmek isterim.

Kendi yazdıklarına gelince, ben kendi düzyazılarımın bağınaz bir düşmanıyım. Fakat ne yapabilirim? Eğer konuşmanız düzyazıysa, onu yazmanız da gerekir. Juan Ramon Jimenez, kıskançlığın yiyip bitirdiği zavallı

büyük şair, bana bir zamanlar, mektup bile yazmayı bilmediğimi söylemişti. Bunda yanılmadığına inanıyorum.

Robert Frost'un, ılımlı burjuva özgürlüğüne de çok şaşırdım. New York'ta, sosyal ilerleme toplantılarında kızıyla tanıştım. Savaşa ve emperyalizme karşı genç bir kadındı. Onun inançlarının, ünlü babasından geldiğini düşündüm. Fakat kitabında, bunu şiirdeki karşı çıkıştan söz ederken kurgu açısından yaptığını fark ettim:

Bana gelince, ben dertleri sevmem. Nerede yayınladırlarsa orada yalnız kalmalarına kibarca izin vermiş bulurum kendimi. Benim hoşlandığım Robinson'ca bir çeşitlilikle sevdiğim güçlüklerdir. Keder verici şeyleri, eğer bu yükü kaldırmayı kabul ederse, düzyazı içinde sınırlandırıp şiirin gözyaşları içindeki yolunda özgürce ilerlemesini hoşgörüyü karşılamayı düşünebiliriz gibi geliyor bana.

Frost'un kelimeleri bir harika ama bence bir Victoria çağı romantizmine daha uygun. Bunları *Memoriam*'ın, saf gözyaşının ozanı Lord Tennyson yazmış olsaydı yadırganmayabilirdi.

Büyük şaire soruyorum. «Fakat, Frost, gözyaşlarımızla kimi onurlandıracağız? Ölenleri mi yoksa doğmakta olanları mı? Bu, yaşamı ve ölümü aynı kefene sarmak değil midir?»

Ben gözyaşlarının, karşı çıkışın adamıyım. Düzyazıyı mücadeleye, şiiri de acılara hapsedemem. Bana, ikisi de aynı kötü yazgıya sahip olabilir gibi geliyor.

Bazen *Marseilleise*'in koroya özgü bir şiir olup güzellikte eşi bulunmadığına inanıyorum. Bazen de Keats'in

Bülbüle Ode ve Grek Vazosuna Ode'sinin, bir hayvan postu doldurucusuna, ya da British Museum'a ait olduğunu düşünüyorum.

Neyse ki Frost, düzyazısından daha büyük, çözümlemelerinden daha açık bir adamdır. Buna karşın, ya da bundan dolayı onun şiirinde, saygıdeğer bir ulus, harika dağları ve tükenmek bilmeyen nehirleriyle ve artık kaybolmuş görünen dünyayı kana bulamadan kendine yetme kapasitesi ile eskinin Birleşik Amerika'sı dolaşır.

BİR YÜZDE İKİ PORTRÉ*

Rastlantı, evimin duvarlarının birinde, farklı zamanlarda ve farklı ülkelerde doğmuş iki gencin portresini yan yana getirdi. Kaderler ve dilleri farklıydı. Yine de iki portrenin birlikte asılı durdukları yere bakan herkeste aynı şaşkınlık uyanıyor. İkisinin tek ve aynı kişi olduklarını düşünüyorsunuz. İkisinin bakışlarında da aynı inatçı ifade var; ikisi de gür saçların çevrelediği başlara sahip. Aynı kaşlar, aynı burun, aynı gençlik, cüretkâr yüz.

Biri Rimbaud'nun, on yedi yaşındayken, Carjat tarafından çekilen bir fotoğrafı; diğeri ise, Mayakovsy'nin, 1909 yılında, genç Sovyet şairi daha Stroganoff Uygulamalı Sanatlar Okulu'ndayken yapılmış bir resmi.

Bu iki genç görüntü, yaşamlarının ilk yıllarında onlar için dezavantaj olan bir özelliği paylaşırlar: söz dinlemez ve tepeden sert bakışlar. Onları iki isyankâr meleşin yüzüdür.

* *Ercilla*'da yayımlanan *Isla Negra'dan Yansımalar*'dan (Mart 1968 – Ocak 1970).

Belki de onlar yenilikçilerin özünü açığa vuran gizli bir işaretle birleşmişlerdir.

Çünkü onlar yenilikçidir. Rimbaud, şiiri yeniden düzenler; onda şiir, en şiddetli güzelliğine ulaşır. Mayakovsky, şiirin etkin numarı, devrim ve sevecenlik arasında yıkılmaz bir birlik oluşturur. Ve genç yenilikçilerin bu iki yüzü, şans eseri evimin bir duvarında yan yana geldiler, ikisi de dünyayı ve insan yüreğini keşfeden gözlerle bana bakarak.

Mayakovsky yetmiş beşinde olacaktı. Onunla buluşup konuşabilirdik, dost olabilirdik.

Bu olasılık garip biçimde etkiledi beni, sanki birinin bana Walt Whitman'ı tanıyabileceğimi söylemesi gibi. Sovyet şairinin görkemi ve öyküsü öylesine geniş biçimde gelişti ki, onun Moskova'daki Aragby Lokantası'na yürüdüğünü hayal etmek çok güç benim için, ya da hatta o uzun boyuyla sahnede, düşmana saldıran ordular gibi dizilmiş satırları, barut ve tutkunun birbiri ardı sıra gelen dalgalarının ritmiyle gürleyerek okuyuşunu tasavvur etmek de.

Onun görüntüsü ve şiiri, tıpkı bir buket bronz çiçek gibi, Devrimin ve yeni devletin ellerinde tutuluyor. Onların yıkılmazlığına, kusursuz kurulduğuna, çelik gibi ve güçlü olduğuna kuşku yok, ama bu yüzden daha az verimli değil. Değişim rüzgârlarında doğarak, Mayakovsky'nin şiiri de bu değişimde rol aldı, ve onun yazgısının büyüklüğü de buradadır.

Bu, ayrıcalıklı bir durumdur: gerçek bir şairin, ülkesinin en önemli tarihsel anına katılması. Burada, Mayakovsky'nin şiiri Rimbaud'dan ebediyyen ayrılır: Rimbaud parlaktır, ama yenilir — *lanetliler*'in en görkemlisi.

Mayakovsky, acıklı ölümüne karşın, insanın en büyük zaferlerinden birinin yankılı ve duyarlı bir bütünleyicisi olmuştur. Böylece, Whitman'a Rimbaud'dan daha yakındır. Whitman ve Mayakovsky mücadelenin bir parçasıydılar, büyük tarihlerinde yaşadılar. Whitman, Lincoln'un özgürlük savaşında yalnızca bir süs unsuru değildir: onun şiiri aydınlıkta ve savaşın gölgesinde gelişir. Mayakovsky; ulusunun fabrikalarından, laboratuvarlarından, okullarından ve tarım ürünlerinden oluşan kent manzaralarında söylemeye devam eder şarkısını. Onun şiiri uzun menzilli mermilerin dinamizmine sahiptir.

Vladimir Mayakovsky yetmiş beş yaşında olacaktı. Bizlerle olmaması ne büyük kayıp!

YEDİ RENGİN KİTABI*

Elsa Triolet'den hemen hemen aynı zamanda, iki kitap aldım. Biri roman, *Le Rossignol se tait a l'aube* (Gün Doğarken Bülbül Susar); diğeri ise *La Mise en mots* (Sözcüklere Dökmek).

İkinci başlığın nasıl çevrileceğini bilmiyorum. Bir tavrımı, bir düzenlemesi mi sözcüklerin? Bu kitap, bundan daha fazlasını anlatıyor. O, gönülden kopup gelen düşüncelerin düzenlenerek yazılmasıdır. O, Elsa Triolet'nin, iki dili aynı derecede konuşabilen bir yazarın, ruhu iki dil ve iki ülke, Fransa ve Rusya arasında bölünmüş etten kemikten bir yazarın yaşadığı olaylar zinciri ve mutluluğudur. «İki dili aynı derecede konuşmak, iki kişiyle evli olmak demektir,» diye itiraf ediyor Elsa Triolet. Doğudan gelen ve Fransa'nın ışıyla kamaşarak daha bir irileşen benzersiz gözleriyle gaipden haber veren büyüleyici Elsa.

* *Ercilla*'da yayımlanan *Isla Negra'dan Yansımalar*'dan (Mart 1968 - Ocak 1970).

Ama, Skira'nın yayınladığı, sözcüklerle ilgili bu kitap, yalnızca metin açısından şaşırtıcı olmakla kalmaz, bir baskı harikasıdır da. Beyaz, bir barış güvercini gibi bembeyaz; mermer gibi pürüzsüz, yedi renkli bir kelebek benzeri uçar. Elsa Triolet'nin sözcükleriyle uçar, güçlü, kusursuz, dayanıklı kanatlarıyla zamana karşı uçar.

*Bilirsiniz, yaşamımda kendimi sık sık aldattım. Ya da, daha doğru bir deyişle, kendimi, başkalarının aldattığından daha fazla aldatmadım. İnancın güneşiyle körleşen gözlerim yalnızca ateşi ve güneşi gördü. Ama bu asla yazdıklarımın bir parçası olmadı. O konuda beni yönlendiren, dokunduklarım oldu. Tıpkı, yolunu el yordamı ile bulmaya çabala-
yan bir kör kadın gibi, ellerimi öne doğru uzatarak yürüdüm.*

Bu kitap Elsa'nın yaşamsal kaygılarıyla — Francis Bacon ve Paul Kleénin tablolarına yönelen, vicdanlı bir saygınlık taşıyan — bir kendi kendini inceleme. Nicholas de Stael'den mavilerin en mavisini gökyüzü, ansızın aydınlık bir Brezilya taşır onun sayfalarına; Piero di Cosimo ya da El Greco'dan bir dokunuşsa kendi çağlarından sihirli bir fısıltı getirir.

Güzel kitaplara gıpta ederim ve bu kitap, benim olmasını istediklerimden biridir. Öyle olsaydı, parmaklarım kendi şiirlerime dokunabilecekti.

Amerika'nın anayolları ve arayolları boyunca, Elsa Triolet'nin bu güzel büyük yapıtı gibi kitaplar, olması gerektiğince tanınmaz. Bu tamamıyla yayıncının kusuru değildir. Ayıp, yalnızca geçici heveslere yer ayıran gaze-

telerimizin sessizliğindedir. *Bon Soir, Therese'den Le Cheval Blanc, Le Cheval roux, Rosea Credit, Luna-Park* ve *Le Rendez-vous des etrangers'e* uzanarak Elsa Triolet yansıma ve duygunun hızla geçen bir kuyruklyıldızdır. Fransa'nın göklerinde ışıldayan yıldızlardan bir samanyolu. Onu tanı mıyorsak eğer, bu bizim kaybımızdır.

O, Mayakovski'nin yaşamını ve yanı sıra onun vasiyetini de savundu: Şiirini olduğu kadar, onun sevgilerini ve onun gerçeğini. Devrimin büyük şairinin iç karmaşasını ondan daha derinlemesine açığa vuran, ve bugün bile Mayakovsky'nin en sevgili kişi olarak tuttuğu kadını yaralamak için hâlâ saldıran iftiracılara, ondan daha keskin yanıtlar veren biri olmamıştır. İnsan Mayakovsky'nin atağının, paramparça eden şiirsel dürüstlüğü'nün, her zaman süren kıskançlıkların sindirilmesi için yeterli olabileceğini düşünebilir. Ama kıskançlık insanüstü bir güç kazanıyor. Haklı olanı savunduğu için Elsa'ya minnettarız.

Ama Elsa Triolet bu kadar da değildir. Aragon, karısı Elsa'nın, ağzından ateş püsküren canavarlardan, sıkıntı veren engellerden, onu izleyen karşı güçlerden kurtulmasını olanaklı kıldığını söyler. «O», diyor Aragon, «var olmak yürekliliği ve dahası olmak için gücü yeniden kazandırdı bana.»

Gözlemleyerek ya da paylaşarak geçirdiğim pek çok zaman oldu Aragonlarla. Yaratıcı zekâdan, incelik ve mutluluktan, tutku ve gerçeklerden yalnızca öğreneceklerimiz olması doğaldır. Bu nitelikler, benim kendi öfke verici sınırlamalarımı fark etmemi sağladı.

Ama bu çalışkan çiftte en çok hayranlık duyduğum şey çalışmalarıdır. Sürekli, tutkulu, kesintisiz, verimli, sı-

nırsız, tükenmez çalışmalar, sanki güçlerini kendi emeklerinden almışçasına. Sevginin ve vicdanın en büyük görevi olan çalışma.

Ölümünden kısa bir süre önce, büyük şair Reverdy, bir diğer ünlü yazar çiftin, Sartre ve Simone de Beauvoir'ın ilk günlerinden söz etmiş, onların, o zamanlar bilinmeyen Deux Magots'a nasıl girdiklerini gözlediğini anlatmıştı. Her biri bir rulo beyaz kâğıt taşımış. Birkaç saat sonra da ellerinde kara mürekkeple yazılmış bir rulo kâğıtla dışarı çıkarlarmış.

Hem Aragon, hem de Elsa Triolet bize ışıltılar saçan şiirlerini içeren kara kâğıtlar verdiler; en düşmanlık dolu günlerde umut; insanoğlunun yazgısına olan inanç.

Elsa Triolet, sözcüklerle söylenmesi olanaklı olan-
dan fazlasını söyleyemediğine üzüldüğünü dile getiriyor. Yine de sözcükleri sonsuz bir ifade biçimiyle görevlendiriyor. Bu, iki dili aynı derecede konuşan kadın, tüm enlemler ve tüm varlıklar için konuştu.

CORTAZAR VE ARGUEDAS*

Cortazar ile Arguedas arasındaki anlaşmazlıkta ölçülü düşüncenin, yerini öfke ve kırgınlığa bırakmasına izin vermek tedbirsizlik olur. Bu, sonsuz derinlikte bir tartışmadır ve birbirine ters düşen iki seçkin insanımız arasındaki kavgayı onaylamak veya onaylamayı reddetmek çok güçtür.

Unutulmuş ülkelerimizin yazarlarının bu topraklarda yaşaması ve onları koruması gerektiği fikrini benimsemişimdir hep. Pasifik kıyılarının, yerlilere uygulanan korkunç katliamları açığa vuran dehşet verici kitaplarının; sürgünde, insanların uğradığı kötülükleri günü gününe izlemeksizin yazılabilmesi olanaksızdır. Yaşamının uzun bir ayrılış ve geri dönüş, yuvaya dönmeyi olası kılabilecek bir kaçış olmasının nedeni budur belki. Birçok yerlerde kalabilirdim.

Cortazar, Vargas Llosa, Fuentes ve Garcia Marquez'in kitaplarında, Amerika'yla ilgili köklü bir çaba, gerçeklerimizle beslenmiş bir canlılık, eşsiz biçimde bizim olan bir ortam vardır hep onlar tarafından yüceltilerek yeniden yaratılmış. Bizim anımsamamız gereken budur. Sürgünde veya değil, onlar uzaklarda, Okyanusun

* *Ercilla*'da yayınlanan *Isla Negra'dan Yansımalar*'dan (Mart 1968 – Ocak 1970)

bu tarafında yaşayan yurttaşlarının çoğundan daha Amerikalıdırlar.

Bir zamanlar Avrupa'da, yoğrulduğumuz beşiği unutan seçkin kuşağa derin bir güvensizliğim vardı. O yazarlar bavullarını toplayıp Paris'i ele geçirmeye koşmuşlar ve zorluk çekerek ya da çekmeden alelacele Fransızca yazmaya sıvanmışlardı. Acı çekerek ve kesin biçimde, bu kültürel ikiliğe saldırdım. Yine de hâlâ Huidobro'nun Fransızca yazılmış şiirlerinin çoğu beni hareketlendirir. Gençliğinin baharında kaybolan ve hep bu dilde yazan fevkalade ve unutulmuş Ekvatorlu şair Gango-tena'ya karşı da duygularım aynı.

Diğer yandan, dar görüşlü ülkelerimizin her birinin günlük ekmeğini oluşturan kabalığa, kıskançlığa, yoksulluğa, hakaretlere dayanan yazarlarımızın bulunduğunu da belirtmemiz gerekir. Ben, uzak kıyılara gitmek için bir arzu, bir dürtü hissetmişimdir ruhumda sık sık. Latin Amerika'daki yazınsal çatışmalar solduğumuz havanın bir parçasıdır, ve uzmanlaşmış iftiracılar dişlerini onların üzerinde keskinleştirirler. Bütün meslek yaşamım boyunca, kendilerini, babadan yeğene, bana saldırmaya adanmış tüm edebiyat ailelerinin ağırlığını üzerimde hissettim.

Yarısömürge durumundaki ülkelerde kıskançlık, kendinden oluşan, o yöreye özgü ve ölümsüz bir hastalıktır. Sürekli yenilenen öyle bir güce sahiptir ki, bir somun ekmek veya buğdayın sapı olarak değilse bile değişik şekillerde ortaya çıkar. Kırıcı biçimde acı ve yıkıcıdır, ondan hiçbir yararlı besin üretilemez.

Arguedas, Ciro Alegria, Icaza ve diğerleri, bu acımasız topraklara dayanıklılık gösteren büyük insanlardı.

Ama bir Garcia Marquez'in aydınlık gerçeği ya da dünyaya özgü düşleri gibi — bizi uzakta temsil eden yazarlar tarafından — yeni bir Amerika kavramı oluşturuluyor. Büyüleyici Cortazar ya da olağanüstü Vargas Llosa gibi, tanıdığım diğerleri için de aynı şeyleri söyleyebilirim.

Önemli olan özlerdir. Ve bu yazarlar özlü bir katkıda bulunmuşlardır, önemli olan budur. Tartışmanın sürebilirliğinin ve sürmesi gerekliliğinin nedeni budur, ama aynı zamanda, kişisel yonleri en aza indirgemeyi eklemek gereğini de duyuyorum. Tarafları, bu tartışmanın kıtamız kültürlerinin pek belirgin özelliği olan edebiyat kavgalarının yozluğunda bir tartışmaya dönüşmesine izin vermeyecek ağırbaşlılıktadır.

Konu, özünde çok kapsamlıdır.

«Dünyanın Günahı» diye adlandırmıştı Ehrenburg, benim evrensele yönelik eğilimimi, Kübalı bir halk şairinin çalışmalarına karşı çıkarken.

Bizi klasisizm ve deneyin eylemsel bütünleşmesine çeken bu günah, kozmopolitanizme de götürebilir. Bu da bizi, dayanağı olmayan bir yüzeyselliğe saptırır. Bu bir tehlikedir.

İyi ama, kendimizi, zorba ve düşkırıncı bir Avrupa'dan nasıl kurtarabiliriz? Bizi ona bağlayan zarif bağları neden kesmeliyiz?

Dahası; bir Amerikalının, yerli bir Amerikalı için de geçerli olmak üzere kafasını Okyanusumuza değil de çamurlu bir su birikintisine gömüp kendini geçmişe zincirlemesi kolaydır. Bu da değişik bir tehlikedir.

Bu tehlike bizim köklerimiz kopartmayacaktır. Öyle ki, kendi içimize daha bir oturdukça, kendimizi daha bir

yeniledikçe, daha bir yerelleştikçe, evrenselliğimiz daha bir olasılaştır. İspanya'nın yalnızca La Mancha adlı küçük bir yöresiyle ilgili müthiş bir kitap biliyorum. Şimdiye kadar yazılmış en geniş kapsamlı kitap oldu bu.

Herkes haklı. Ve bu «haklı»lardan yeni tartışmalar doğacaktır. Geçmişte ve günümüzdeki hümanizm, bu münakaşalar, derin ve ciddi olduğu zamanlarda güçlenmiş ve tomurcuk vermiştir.

Cortazar ve Arguedas arasındaki anlaşmazlığın da yalnızca yeni, büyük kitaplara değil, aynı zamanda yeni ufuklara da yol açacağından eminim.

DOSTLAR ARASINDA BİRKAÇ SÖZ*

Halkın saygıdeğer adayı;

Şili'nin kuzeyinde, güneyinde, doğusunda ve batısında, adaylığın adına, yöne, hedefe anlam veren fikirler ve idealler adına pek çok konuşma yaptım. Maden işçilerinin, çiftçilerin ve her meslekten yurttaşın önünde konuştum.

Bugün dostlar arasında birkaç söz söylemek istiyorum, ailenin bağrında bir konuşma.

İlk kez, biz yazarlar, sanatçılar, gerçek dostlar, hayır, daha fazlası, yakın bir akrabaya sahip olacağız başkanlık sarayında. Bu binanın bir yerinde, diğer bir adayın propagandasına göre, o kişiyi bekleyen boş bir koltuk, bir çeşit taht var. Genelde, Cumhuriyetin Başkanlık makamından soyutlanan biz yazarlar ve sanatçılar, yani aydınlar, bunu, boş bir tahta, oturan kimsesi olmayan bir makama benzettik. Bazen Şili ile gerçekten ve derinden

* Salvador Allende'nin başkanlık kampanyası için yazdığı yazılardan.

ilgili bir Şilili, bir insan görebileceğimizi düşündük. Ama hemen ardından ilgisizlik, kayıtsızlık ve zulmün eski bildik yüzüne tanık olduk. İsim vermek niyetinde değilim. Amacımız bir boşluğa değinmek değil, umudu uyandırmak.

Bu aşırı bir beklenti, körü körüne bir umut değildir, kimseyi tehdit etmez. Biz yalnızca varolma, yaratma ve önemseme hakkımızın dikkate alınmasını istiyoruz. Coğrafyanın gezegeninin en uzak yerlerine fırlatıp attığı küçük ülkeler, şanssızlıklarla çarpışan tek bir yazgıya sahiptirler, ve bu yazgı onların ahlak oluşumlarına, kültürlerinin gücüne bağlıdır. Bu, onların en büyük silahıdır.

Halen, büyük bir demir ve çelik yığını, bir ateş bile edilmeden, bayrağımızın korumasındaki hiç kimseyi yok etmeden sökülüp parçalara ayrılıyor. Şili tarihindeki en güçlü silah, hatırı sayılır derecede ucuz ve hatırı sayılır derecede çelimsizdi: Aklın ve varoluşun gerekleri önünde eğilen ufak tefek, narin bir kadındı, adı Gabriela Mistral'di.

O Gabriela'yı hatta Nobel Ödülü'nü aldıktan sonra bile, Kültür Bakanlığı tarafından kurban seçilerek pençelenerek yaralanmayı, saldırılmayı misilleme yapılmasını bekleyerek korku ve dehşet içinde yaşadığı günlerde de biliyorum. Kişiliğini etkileyen güven duygusunun sürekli kaybolması onu değiştirdi, kendi portresini çizercesine şiirine yansıttığı Patagonya'nın rüzgârla eğilen ağaçları benzeri suskunlaştırdı.

Kayırcı bir tavır beklemiyoruz. Dinamik akıl gücüyle ödüllendirilmiş, taçlandırılmış düşünürlerin bulunduğu bir saray da düşünmüyoruz. Ama tam bir destekle, yazarlar ve sanatçılar, gelişimi ve ulusun onurunu oluş-

tururlar. Biz yaşamlarımıza ve sorunlarımıza ilgi ve genç kuşak için gerekli güvence istiyoruz ki karşıtlıklar olmaksızın yaratıcı gelişimini sürdürebilsin. Ama biz öncelikle şunu da biliyoruz — burada olmamızın nedeni de budur— halkımız insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyine yükseltilmeli. O buna layıktır. Ve bu mücadelede, bu kesin inançta, Salvador Allende tarafından temsil edildiğimize inanıyoruz.

Salvador, Kuzey'in küçük köylerine yaptığımız gezilerde sana eşlik ettim. İkimiz birlikte Paihuano'lu köy kadınlarının senin için pişirdiği ekmeği yedik. Elqui vadilesinin bittiği Monte Grande'de beraberdik. Yukarı bakınca kırık çömlek parçaları, taş duvarlar ve dikenler, daha aşağıda, şarkı söyleyen sular ve canlanmaya başlayan tomurcuklar. Ama doğadan daha etkileyici olan, yeşilden, ılık sessiz vadilerden daha umut verici olansa halkımızdır. Bizim Şili'mizin kadınları ve erkekleri, yüzüstü bırakılmış çiftçilerimiz ve Norte Chico'nun madencileridir. Hiç unutmayacaksın Salvador — ne de ben — : seni karşılamak için, ellerinde bayraklarla dağlardan inen insanları, o gece Vicuna'daki meydanı dolduran binlerce kadın ve yalınayak çocuğu. Orada toplanmak için uzun yollar aşan güvenli, güçlü, yüzüstü bırakılmışlığın ama aynı zamanda umudun simgelerini, halkımızı. Vicuna meydanının ağaçları altında tıpkı görkemli anıtlar gibi, Şili sevecenliğini ve gücünü temsil ettiler.

O gece doğdukları memleketin o yalınayak, genç kızlarına bakarak sorduk birbirimize: burada ve ülkemizin diğer kentlerinde, kasabalarında, dağlarında ve limanlarında daha ne Gabriela'lar vardır kim bilir? diye.

Biz yazarlar ve sanatçıların, Şili'nin yeni Başkanı'na

soracağı ve söyleyeceği çok şey var. Bir şeyler yapmaya çalışıyoruz, ve her şeyi ne tümüyle ona yüklemeyi ve ne de onun yalnızca bize yüklemesini istiyoruz. Bazı sorunlar bizim için hayatidir, vicdani sorunlardır. Bunlar ulusumuzun sorunlarıdır, ve bu ulus bizim mesleğimizden önce gelir.

Önce, cehaleti silip yok etmeliyiz! Okuyamayan bir halk için yazmayı sürdürmek istemiyoruz. Durağan ve adileştirilmiş bir geçmişin rezilliğini ve utancını hissetmek istemiyoruz. Daha çok okul, daha çok eğitici, daha çok gazete, daha çok kitap, daha çok dergi, daha çok kültür istiyoruz.

Uşaklar ve ukalalarla kuşatılmış bu efendiler rejimi ve yoksulluk devam edemez. Bunalımlar tepemizde; bu yaşam tarzının modası geçmiştir artık dünyada. Eskiyi korumak isteyen partiler olduğunu biliyoruz; onlara alaylı biçimde, muhafazakârlar, ya da aldatıcı biçimde, liberaller deniyor. Ama biz geçmişle savaşımaya hazırız — temsil etmeyi sürdürdüğümüz aydınlık geçmiş değil, hayır, biz geçmişin yozlaştırıcı kalıntılarını yok edeceğiz ve bunlarda, cehalet, geriye dönüş ve ilgisizliktir.

Biz inanıyoruz, biz diye konuştuğum zaman bu, bir umudu destekleyen tüm güçler anlamına geliyor — Şili halkının yaratıcı gücüne büyük bir heyecanla inanıyoruz. Halkın zekâsına, yeteneğine, doğruluğuna, cesaretine inanıyoruz. Şili halkı, huz vermemiz gereken bir çiçeklenme ve verimliliğin sınırsız alanını temsil ediyor.

Şili'nin gelecekteki Başkanı; yazarları ve sanatçıları sık sık çağıracağını ve eskisi gibi güçlü bir biçimde bizlerle konuşup bizleri dinleyeceğini umuyoruz. Bizde ulusun yazgısına karşı en derin sadakati ve en büyük yakınlığı bulacaksın daima.

Senin de paylaştığın tek bir emelimiz var; halkımıza onur kazandırmak. Bugün başında bulunduğun mücadeleden Şili'den daha eski olduğunu söylemek istiyoruz bu sözlerle. Araucan yerlilerinin, saldırganlara karşı şanlı mücadelesidir bu. Bayrakların, taburların, Bağımsızlık Bildirgelerimizin esinlediği düşüncedir; halkın Francisco Bilbao önderliğindeki ilerleme hareketidir. Ve hatta bize daha yakın olan Recabarren, yalnızca Amerika'nın en büyük emekçisi değildi, oyunlar yazardı. Kitapçıkları vardı aynı zamanda.

Şili'nin aydınları, halkımızın zaferlerine, acılarına ve duygularına tanık olmuşlardır.

Şimdi de yanında yer alıyoruz ve Şili Cumhuriyeti Başkanlık adayınız olduğunu bildiriyoruz, çünkü bu yolu asla terk etmeyeceğine ateşli ve coşkulu bir biçimde inanıyoruz.

Zaferde, geçmişte yitirilenlerde yanında olacak: sayısız kurban ve kan dökümü, ıstırap ve acı, mücadelemizi yıldıramadı. Yanı başında duran, aynı zamanda bugündür de: tarihin ve gerçeğin daha açık, daha korkusuzca bilinmesi. Ve son olarak, kazanılmış görkemli zaferler ve tüm halkların kaçınılmaz özgürlükleri de senden yana.

PICASSO BİR HALKTIR*

Amerikamızda keşifler yapılıyor: ıssız adalarda, birdenbire hırçınlaşıveren ormanlarda, toprağın altında insan; altın heykeller, taştan resimler, turkuvaz gerdanlıklar, dev büstler, daha önce bilinmeyip henüz keşfedilmeyi ve isimlendirilmeyi, böylece de yüzyılların sessizliğinden ses verebilmeyi bekleyen yüzlerce yapıt bulabilir.

Eğer adalarımızdan birinde bir arkeolog kat kat Picasso tabakalarını, onun anıtsal soyutlamasını, kaya gibi güçlü yaratsını, kusursuz mücevherlerini, mutluluk ve dehşet tablolarını bulmuş olsaydı; bu inanılmaz oyunlar ve mucizeleri böylesine verimli biriktirmiş insanları ve kültürleri bulmak için uzun ve güç araştırmalara girecekti.

Picasso bir adadır. Arogonaut'lardan, Carib'lerden, boğalardan ve portakallardan oluşmuş bir kıta. Picasso bir halktır. Onun kalbinde güneş asla batmaz.

* Ekim 1971'de Paris'te, Picasso'nun doksanıncı doğum yıldönümü onuruna yazılmıştır.

ŞİİR BOŞUNA YAZILMIŞ OLMAYACAK*

Sözlerim, uzun bir yolculuğun, uzaklığın, kendisini Kuzey'in kırları ve yalnızlığından ayırmayan, güneyin uzak topraklarına yaptığım uzun, kişisel bir yolculuğun izlerini taşıyacak. Ülkemin en güneyinden konuşuyorum. Biz Şilililer, başı gezegenin karlarla kaplı Kuzey Kutbu'nu yalayan İsveç'in coğrafyasına benzerliğimizle, Güney Kutbu'nun sınırlarına dek uzanırız.

Orada anayurdumun uzak yabanılığında, şu anda unutulmuş bir dizi olayla kendimi bulduğum yerde, insanın Arjantin sınırına ulaşabilmesi için —ben zorundaydım— önce And'ları aşması gerekir. Bu aşılmaz bölgede insan, dehlizler benzeri, balta girmemiş ormanlar içinde ve fark edilebilen pek az sınır işaretinin bulunduğu karanlık ve girilmez yollar boyunca yolculuk eder. Ve ne bir yol, ne de bir izin bulunduğu bu bölgede, ben ve dört arkadaşım, yılan gibi sürünerek ilerleyen bir süvari alayı görünümünde —heybetli ağaçlardan engelleri, geçilmez nehirleri, inanılmaz kaya kütlelerini, kimse-siz karları yenerek— özgürlüğüne giden yolu daha kumsursuz bir biçimde bulmak için araştırmak zorunda

* Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldığı anda yaptığı konuşma (1971)

kalmıştık. Birlikte olduğum adamlar gitmemiz gereken yönü, ağaçların altındaki sık çalılıklar boyunca uzanan olası yolları biliyorlardı. Ama beni yazgıma terk ettikten sonra dönüşlerini güvenceye almak için palalarıyla, önlerinde yükselen ağaçlara uzun çizikler atıyorlardı atlarının üzerinden.

Her birimiz, bu sınırsız ıssızlıktan, yeşil ve beyaz sessizlikten, ağaçlardan upuzun yükselen sarmaşıklardan, yüzyıllar üzerinden birikmiş kara topraktan, ansızın karşımıza dikiliveren yarı devrilmiş ağaçlardan ürkererek ilerliyorduk, önümüzdeki bir sonraki engele doğru. Doğa, göz kamaştırıcı ve gizemliydi ve aynı zamanda soğuktan, kardan ve zulümden ötürü gittikçe artan bir gözdağı veriyordu. Her şey birleşmişti; yalnızlık, tehlike, sessizlik ve görevimizin ivediliği.

Ara sıra, ya kaçakçıların ya da büyük olasılıkla firarilerin bıraktıkları belirsiz bir yolu izliyorduk ve bu insanlardan, ansızın bastıran kışın buzdan elleri ve Andların tedbirsiz bir yolcuyu yedi kat beyazlık altına gömerek boğabilen öfkeli kar fırtınaları karşısında şaşırıp kalıveren kaçının yitip gittiğini bilmemize olanak yoktu.

İzlerin her iki yanında, bu vahşi ıssızlığın ortasında, insan eliyle yapılmışa benzeyen bir şeyler gördüm; bunlar pek çok kışa katlanmış dal yığınları, yüzlerce yolcunun adağı, yoluna devam edemeyen ve sonsuza dek karlar altında yatanları bize hatırlatmak üzere konmuş tahta parçalarından yüksek kümelerdi. Yol arkadaşların palalarıyla yüzlerimize sürtünen dalları kesip düşürüyorlardı; inanılmaz bir yeşilliğin tepelerinden, kış fırtınalarının şiddetli saldırısından önce üzerindeki son yaprakları titremeye başlayan meşelerden aşağı sarkan ağaç dallarını. Ve ben de her yığında bir anı, tahta parçasından bir davetiye, adı sanı bilinmeyen pek çok yolcunun kabirleri-

ni süslemek üzere ormandan kesilmiş bir ağaç dalı bıraktım.

Bir akarsuyu geçmemiz gerekiyordu. Bu küçük çaylar Andların zirvelerinden doğar, öfkelerini ve baş döndürücü güçlerini baş aşağı boşaltırlar, çağlayanlar oluşturup toprağı ve kayaları ezip geçerler, bu yüce tepelerden taşıdıkları kudret ve hızla; ama biz bir gölcük bulmayı başarmıştık, sudan geniş bir ayna, çayın sığ bir yeriydi bu. Atların ayakları suyun içinde kaybolmuştu. Sonra karşı kıyıya doğru yöneldiler. Az sonra atım neredeyse tamamen suya gömülmüştü ve ben de ileri geri sallanmaya başlamıştım, handiyse attan düşüyordum; at, başını suyun üzerinde tutmaya çalıştıkça ayaklarım sallanıyordu. Ve böylece çayı geçtik.

Kılavuzlarımdan az önce karşı kıyıya ulaştık; bana eşlik eden köylüler yüzlerinde bir gülümsemeyle sordular: «Korktunuz mu?»

«Çok. Sonum geldi sandım,» dedim.

«Gerektiğinde kullanmak üzere, iplerimizi hazırlamış durumda tam arkanızdaydık» dediler.

«Babam tam buradan girmişti suya» diye ekledi bir tanesi, «ve akıntı onu sürükledi. Aynı şeyin sizin de başınıza gelmesine izin vermeyecektik.»

Uzun zamandır görünmeyin coşkulu bir akarsu-
yun, görkemli kayaları oyarak oluşturduğu ya da bu yüksek tepelerdeki kayalıklarda bir yer sarsıntısının graniti yontarak şekillendirdiği, şimdi içine girmekte olduğumuz doğal tünele varıncaya dek at sürmeye devam ettik. Birkaç metre sonra, atlarımız, engebeli kayalar üzerinde ayak basacak sağlam bir yer bulmaya savaşıyorlar; kaymaya başladılar; bacakları bükülüyor, toynakları kıvılcımlar çıkarıyordu, kendimi birkaç kez atımın sırtından fırlamış, kayaların üzerinde yatar buldum. Atımın

burnundan kan boşalıyordu, bacaklarına kadar sızmıştı; ama bu sonu gelmez, parlak, dik yolda ilerlememize sebatla devam ettik.

Bu yabancı ormanın ortasında bizi bir şeyler bekliyordu. Ansızın inanılmaz bir görüntü gibi, dağların kucağında yuvalanmış pırıl pırıl küçük bir çimenlik çıkıverdi karşımıza: berrak su, yeşil bir çayır, yabancı çiçekler, akarsuların sesi, tepemizde masmavi gökyüzü, yeşilliğin aralıksız süren cömert ışığı.

Orada, sanki sihirli bir çember içindeydik, kutsal bir türbenin ziyaretçileri gibi bir an durduk. Ve katıldığım tören, daha görkemli bir kutsallığı taşıyordu. Kovboyar atlarından indiler. Alanın ortasına — sanki bir dinsel tören içinmiş gibi — bir öküzün kafatası yerleştirilmişti. Arkadaşlarım teker teker sessizlik içinde ilerlediler ve açık olan kafatasının içine yiyecek artıkları ve birkaç madeni para koydular. Ben de, ölü bir boğanın göz boşluklarında ekmek ve yardım bulabilecek, zahmet çeken gezgin Ulysses'ler için, her türden kaçak için yaptıkları ikrama katıldım.

Ama bu unutulmaz tören orada son bulmadı. Benim köy geleneğine sahip arkadaşlarım şapkalarını çıkarıp garip bir dansa başladılar, bu yoldan gelen diğerlerinin yaptığı sayısız danstan kalan dairesel çizgiyi izleyip, terk edilmiş kafatasının çevresinde tek ayakları üzerinde zıplayarak. Konuşkan olmayan arkadaşlarımın yanında dururken belli belirsiz bir şeyler anlamaya başladım. Dünyanın en uzak, en tecrit edilmiş yalnızlığında yabancılar arasında bir iletişim olabilirdi, — bir istek, yalvarış ve hatta bir yanıt.

Beni ülkemden yıllarca ayıracak olan sınıra artık iyice yaklaşmıştık, dağlardaki son dereleri gecenin rehberliğinde aşıyorduk. Birden bir ışık gördük, insan barınağı-

nın kesin kanıtı, ama yaklaşıncı bunların boş görünen birkaç viran yapı ve dokunsan yıkılacak birkaç sundurmadan ibaret olduğunu anladık. Bunlardan birine girdik ve büyük bir ateşin aydınlığında, odanın ortasında yanan üç ağaç kütüğünü gördük, dev ağaçların kalıntıları orada gece gündüz yanıyordu, dumanları damdaki yarıklardan sızıp gölgeler boyunca mavi bir tül gibi tıpkı kalın rüzgârla savrularak. Bu yüksek tepelerde yaşayanların yaptığı ve istiflediği büyük peynir tekerleklerini de görebiliyorduk. Ateşin yanında çuvallar gibi üst üste yığılmış birkaç adam uzanmıştı. Sessizliğin içinden bir gitar sesi ve bir şarkının sözcüklerini duyuyorduk. Yanan kömürlerden ve karanlıktan doğarak uzun yolculuğumuz boyunca duyduğumuz ilk insan seslerini bize taşıyan bir şarkının sözcüklerini. Bu bir aşkın ve uzak ufukların şarkısıydı, bir aşkın hüznü ve uzaklardaki bahara, geldiğimiz kentlere, yaşamın sınırsız sonsuzluğuna duyulan özlem. Kim olduğumuz hakkında bir fikirleri yoktu; kaçak insan nedir bilmiyorlardı, ne şiirimi, ne de adımlarını biliyorlardı. Yoksa bunu biliyorlar, bizi tanıyorlar mıydı? Onlar için önemli olan, yaktıkları ateşin başında şarkı söyleyip yemek yememiz ve ardından karanlığın içindeki ilkel barınaklara doğru yürümemizdi. Bu barınakların arasında, içinde yıkandığımız ılıkliğini sıradağlardan alarak, bizi bağrına basan, bir sıcak su kaynağı bulunuyordu.

Mutlu çocuklar gibi etrafa su sıçrattık, suya batıp çıkarak uzun yolculuğun ağırlığından arındık. Şafakla birlikte, beni sevgili ülkemin üzerine çöreklenen karanlıktan ayıracak yolculuğun son kilometrelerini tamamlamak üzere yola koyulduk: canlanmış, yeniden doğmuş ve kutsanmış olarak. Beni bekleyen dünyanın geniş ana-yollarına doğru iten yepyeni bir ruh ve yepyeni bir

umutla şarkılar söyleyerek atlarımızı sürüyorduk. Çok canlı olarak anımsıyorum; şarkılar için, yiyecek için, sıcak banyo için, dam altı için, yatak için, yani barınağımız için en umulmadık anda rastladığımız bu dağ adamlarına birkaç kuruş vermek istediğimizde ifadesiz bir tavırla bunu geri çevirdiler. Yapabildiklerini yapmışlardı, hepsi buydu. Ve onların «hepsi bu»sunda derin, sözcüklere dökülmeyen bir anlayış vardı, belki onama, belki de düşler.

Bayanlar, baylar; kitaplarda, şiir yazmak üzerine hiç bir formüle rastlamadım. Ben de, genç yazarların ben-den bir damla güya akıl alacakları yazılı bir öğüt, bir yöntem ya da üslup bırakmak niyetinde değilim. Bu konuşmada geçmişin bazı olaylarını anlattıysam, bu toplantıdan ve bulunduğumuz yerin çok uzağında yaşadığım bir deneyimden unutulmayan bir serüveni tekrarladıysam, bu, yaşamım boyunca, daima gerekli ifadeyi, bir formülü, sözcüklerimde kutsallıkla korunmak için değil, kendi kendimi anlamaya yöneltmek üzere beni bekler bulduğumu göstermek içindi.

Şiir yazmanın reçetesini bu uzun yolculukta buldum. Toprağın ve ruhun verdiği armağanlarla kutsanmışım. İnanıyorum ki şiir yalnızlık ile birliğin, duygu ile hareketin, kişinin özel dünyasının, insanın kişisel dünyasının ve doğanın gizli ilhamının eşit ölçüde katkıda bulunduğu heybetli ve kısa süreli bir iştir. Yine inanıyorum ki, kişi ve geçmişi, kişi ve kendini adadığı gaye, kişi ve şiiri, tüm bunlar; sürekli genişleyen bir topluluk içinde bir gün gerçeklikle düşleri bütünleştirecek bir eylemde korunmaktadır. Çünkü böyle uyumludurlar. Bunca yıl sonra bile, şunu söyleyeyim, baş döndüren bir ırmağı geçerken, bir öküz kafasının etrafında dans ederken, en yüksek dağlardan akan arı sularda uzanırken öğrendi-

ğim dersler miydi; bu bilgi sonradan diğer insanlara geçirilmek üzere bende mi vücuda gelmişti, yoksa diğer insanlar tarafından bir istek ve çağrı olarak bana gönderilen bir mesaj mıydı, bilmiyorum. Onu yaşadım mı, yoksa yazdım mı, bilmiyorum. O anda yaşadığım şiirler daha sonra yazdığım deneyimler gerçek mi, yoksa şiir miydi; hemen geçici mi, yoksa sonsuz mıydı, bilmiyorum.

Dostlanm, tüm bunlar şairin halkından edinmesi gereken aydınlanmaya varıyor. Saldırılmaz yalnızlık yoktur. Tüm yollar aynı yere varıyor: kim olduğumuzun ifadesine. İssız ve engebeli arazide yol alıp tek başlılığın ve ıssızlığın içinden gerçek garip bir dansa başlayabileceğimiz ya da bir karasevda şarkısı söyleyebileceğimiz sihirli beldeye ulaşmalıyız, ama bu dans ve şarkıda bilincin, insan olmanın ve ortak yazgıya inanma bilincinin en eski ayinleri tamamlanmaktadır.

Kimileri, hatta pek çok insan, benim bağınaz olduğumu, dostluk ve ortak sorumluluk sofrasında yer alamayacağımı düşünmüşse, kendimi haklı çıkartmak için uğraşmayacağım. Şairlerin görevleri arasında suçlama ya da haklılığını kanıtlamaya yer olmadığına inanıyorum. Nihayet, şiiri yöneten tek bir şair yoktur. Ve eğer biri çıkp arkadaşlarını suçluyorsa, ya da diğeri hayatını, kendisine yöneltilen mantıklı ya da gülünç yakınmalara karşı savunma yönünde harcamayı seçmişse; yalnızca kendini beğenmişliğin bizi şöyle uç noktalara götürdüğüne inanıyorum. Şiirin düşmanları, bu meslektekiler ya da müşteriler arasında değil, şairin kendi içindeki uyum eksikliğindedir. Bu yüzden şairin, çağdaşlarının en cahili ve sömürüleni ile haberleşmede, kendi yeteneksizliğinden daha esaslı bir düşmanı yoktur. Bu her zaman ve her ulus için geçerlidir. Şair «Küçük Tanrı» değildir. Hayır, «Küçük Tanrı» değildir. Farklı görev ve işler yapan

insanlardan daha gizemli bir iş için seçilmemiştir. Sıkça söylediğim gibi, en iyi şair, günlük ekmeğimizi veren adamdır: tanrı olduğunu düşünmeyen mahalle fırıncısı. Görkemli ama alçakgönüllü görevini, hamuru yoğurma, fırına sürme, kızartma ve bize ulaştırma işini gerçek bir toplumsal bilinçle yerine getirir. Şair böyle basit bir bilinçle hareket edebilseydi, o basit bilinç ona görkemli bir sanat eserinin parçası olma fırsatını verecekti. Bu eser, bir toplumu kurmak, insanın koşullarını dönüştürmek, onun isteklerini —ekmek, gerçek, şarap, düşler— sağlamak olan basit ya da karmaşık yapıdır. Eğer şair sonsuz mücadelenin parçası olursa, eğer her birimiz tüm insanların her gün paylaştığı çalışmaya kendi katkısını armağan eder ve şefkatini diğerleri için sunarsa, o zaman şair tüm insanlığın terinin, ekmeğinin, şarabının, düşünün bir parçası olacaktır. Yalnızca sıradan insanlar olarak rolümüzü kabullenmenin bu inkâr edilemez yolunda, şiire ondan her çağda yontulan, şairlerin kendilerinin yontup attığı tamlığı geri vermeden başarıya ulaşacağız.

Beni görelî gerçeğe götüren yanlışlar ve sık sık yanlışlara götüren gerçekler, yaratıcılık denen şeyi, edebiyatın zirvelerini ve uçurumlarını tanımlamak, etkilemek ya da öğretmek iznini bana vermedi, yoksa girişimde bulunmadım değil. Ama ben bir şey öğrendim; biz kendi efsanevi aldanişlarımızı kendimiz yarattık. Yaratmak üzere ya da yaratma umuduyla kullandığımız harç, gelişmemizin önünde engeller oluşturdu. Kendimizi karşı konulmaz biçimde gerçeğe ve gerçekçiliğe doğru çekiliyor bulabiliriz; bu, gerçeğin ve değişime giden yolların ayrımsız kabulüne yönelmedir. Ve sonradan, artık çok geç olduğunda, çok sert kısıtlamalarla yaşamı gelişmeye ve gerçekleşmeye yöneltmek yerine öldürdüğümüzü fark

ederiz. İlk sorumluluğumuz olduğunu düşündüğümüz binayı kurmadan tuğlalarımızdan daha ağır bir gerçekçiliği zorla kabul ettirdik kendimize. Karşı uçtaysa, eğer akıl ermezlikten (ya da birkaç kişinin akıl erdirebileceği) bir fetiş, olağanüstünün ve belirsizliğin fetişini yapmayı başarırırsak, eğer gerçeği ve onun kaçınılmaz kötüleşmesini bastırırsak, kendimizi ansızın ezici bir iletişim yetersizliğinde boğulmuş, yapraklardan, çamurdan ve bulutlardan oluşmuş bir batağa batmış, korunmasız bir durumda bulacağız.

Amerika'nın geniş topraklarından gelen biz yazarlar, bu görkemli genişliği kanlı canlı yaratıklarla doldurma çağrısını sürekli işitiyoruz. Bu boşluğu doldurma yükümlülüğümüzü biliyoruz, aynı zamanda oturan olmadığı için haksızlık, ceza ve acının hiç de daha az olmadığı bu topraklarda iletişimin temel hayati yükümlülüğümüz olduğunun farkındayız. Taş heykellerimizde, eski harap olmuş anıtlarımızda, pampalarımızın engin sessizliğinde, sık ormanlarımızda, gök gürlemesi gibi ses veren ırmaklarımızda uyuklayan eski düşleri yeniden canlandırma yükümlülüğü de duyuyoruz. Dilsiz bir kıtanın sınırlarını sözcüklerle doldurmaya çağırıyoruz ve bu keşfedip anlatma işiyle mest oluyoruz. Benim kendi alçakgönüllü çalışmamda belirleyici olan belki de buydu, eğer öyleyse, benim taşkınlıklarım, servetim ya da sanatım, adet olagelmiş Amerikan sorumluluğunun en basit işlelerinden öte bir şey olmayacaktır. Dizelerimden her biri açık olmaya çabaladı; şiirlerimin her biri yaralı bir alet olmaya çalıştı; şarkılarımın her biri yol ağzlarında bir toplanmayı işaretlemeyi ya da birinin, daha sonrakilerin üzerine yeni işaretler koyacağı bir taş veya odun parçası olmayı arzuladı.

Şairin görevlerini mantıki sonuçlarına ulaştırarak doğru ya da yanlış, bu karara vardım: Toplumda ve ha-

yatta yükümlülüğüm alçakgönüllü bir partilinininki olmalıdır. Bu kararı parlak başarısızlıklara, kimsesiz zaferlere, sersemletici yenilgilere tanık olduğum halde verdim. Kendimi Amerika'nın mücadeleleri içinde bir aktör bularak, anladım ki, insan olarak görevim, yeteneklerimi birleşen halkların kabaran gücüne katmaktan, onlara mad-di ve manevi olarak, tutku ve umutla katılmaktan başka bir şey değildir. Çünkü yalnızca o kabaran selden, yazarlar ve halklar için gerekli ilerleme doğabilir. Durumum sert ya da nazik itirazlara yol açıyorsa, ya da açsa da, gerçek şu ki, geniş ve acımasız topraklarımızda eğer karanlığın çiçek açmasını istiyorsak, henüz okumayı öğrenmemiş —hatta okumayı hiç öğrenmemiş, henüz yazamayan— ya da bize yazamayan, milyonlarca insanın bir onur ortamında yaşamasını istiyorsak —ki bu olmadan, tam bir adam olmak mümkün değildir— bundan başka bir yolu kabul edemem.

Yüzyıllardır bedbahtlıkla damgalanan halkların sefaletini miras aldık —en cennetlik, en temiz halkların; taştan ve metalden harikulade kuleleri, göz kamaştıran, parlak hazineleri yaratan halkların; bugüne süregelen korkunç sömürgecilik çağında hayatları ansızın yıkılıp susturulan halkların.

Bize yol gösteren yıldızlarımız, mücadele ve umuttur. Ama tek başına umut ya da mücadele diye bir şey yoktur. Her insanda, tüm geçmiş çağlarla, zamanımızın ataleti, yanlışları, tutkuları, ivedilikleri, tarihin hızlı akışı birleşmiştir. Fakat örneğin ben, büyük Amerika kıtamızda süren feodalliğe herhangi bir katkıda bulunmuş ol-dım, ne tür bir insan olacaktım? Eğer ülkemde şimdi alan değişikliklerde küçük de olsa bir rol oynamanın arunu duymasaydım, İsveç'te bana verilen bu bün-onurla donanmışken, başımı nasıl dik tutabilirdim? Çok vazarın Amerika halkları üzerine karanlık tanrı-

lar tarafından gönderilen rezil ve yağmacı kaderi paylaşmayı reddettiklerini anlamak için Amerika haritasına bakmalıyız, onun büyük farklılığını, yaşadığımız genişliğin uçsuz bucaksızlığını görmeliyiz.

Zor olan ortak sorumluluk yolunu seçtim ve bireye sistemin merkezindeki güneş gibi tapındığımı tekrarlamak yerine tüm alçakgönüllü hizmetimi büyücek bir orduya, zaman zaman yanlış yapabilecek ama ödünsüzce ilerleyen, inatçı gericilerin, sabırsız ve habersiz olanların karşısında gün günden ileriye yürüyen güce adamayı yeğledim. Çünkü inanıyorum ki, şair olarak görevim, kardeşliği, yalnızca gül ve uyum ile, mağrur sevdâ ve sonsuz sıla özlemi ile değil, şiirime kattığım cefalı insan sorumluluklarıyla da kucaklamaktır.

Tam yüz yıl önce, zavallı ama mükemmel bir şair, Rimbaud, *lanetliler*'in en eziyet çekmiş, şu kehanette bulundu. "A'laurore, armes d'une ardente patience nous entrerons aux splendides villes."

Kâhin Rimbaud'nun bu kehanetine katılıyorum* Karanlık bir yerden, diğerlerinden sert coğrafik koşullarla ayrılmış bir ülkeden geliyorum. Şairlerin en terk edilmişiydim ve şiirim yöresel, acılıydı, yağmurlar içine işlemişti. Ama insana daima inandım. Umudu asla yitirmedim. Belki bunun için şiirim ve bayrağım buradayım.

Son olarak, iyi niyetli tüm insanlara, işçilere, şairlere, insanın geleceğinin Rimbaud'nun deyişinde ifade bulunduğunu söyleyeceğim: yalnızca ateşli bir sabırla tüm insanlara ışık, adalet ve onur saçacak mükemmel şehri kazanacağız.

Böylece şiir boşuna yazılmış olmayacak.

* Rimbaud için, bkz.: *Ateş Hırsız* / Rimbaud: yaşamı, sanatı, tüm şiirleri / Haz.: Erdoğan Alkan, Broy Yayınları, 1992 (editör).

GÖRÜNMEYEN VARLIK*

Biz uzaktan geldik, kendi iç ve dış gerçeklerimizden, karşıtlıktan, farklı dillerden, birbirini seven ülkelerden. Ve kendimizi burada, bu önemli ve evrensel gecede, kimyadan, mikroskoplardan, sibernetikten, cebirden, barometrelerden ve şiirden gelerek bir arada bulduk. Laboratuvarlarımızın karanlıklarından, bize onur veren bir ışığa çıktık, bir an için bizi kör eder gibi bile oldu. Bizler, biz ödül kazananlar için, sevinç ve hüzündür bu.

Ama söze başlamadan, bir soluk almadan önce izin verirsiniz, düşüncelerimi toparlayayım, izin verirsiniz buradan uzaklara gideyim, izin verirsiniz ülkeme geri döneyim. Teşekkür ederim.

Çocukluğumun sokaklarına geri dönüyorum, Amerika'nın en güneyindeki kışlara, Araucan topraklarında yetişen leylaklara, kollarıma aldığım ilk Maria'ya, asfaltı hiç tanınmamış sokakların çamuruna, fetihlerin bize

* Neruda'nın 1971 Nobel Ödülü kazananlar adına yaptığı konuşma.

miras bıraktığı Kızılderililerin yasına, bir ülkeye, ışığı araştıran karanlık bir kıtaya.. Ve eğer bu ışık, bir toplantı salonundan dünyaya yayılıp geçmişimi aydınlatırsa, ışık için, onur için, özgürlük ve yaşam için haklarını savunan Amerikan halklarının geleceğini de aydınlatacaktır.

Ben, şiirimle dolduran geçmişin ve bugünkü mücadelelerin bir temsilcisiyim. Yazılarımdan daha gerçek, sıradaglarımdan daha yüce, Okyanustan daha geniş gibi görünen bu sevinç dolu kutlamada dikkatleri kişisel endişelere, yeryüzünün unutulmuşlarına çektiysem bağışlayın beni.

Tüm insanlığa ait olmakla gurur duyuyorum, küçük bir parçaya değil çoğunluğa ait olmakla — ve burada onların görünmez varlıklarıyla kuşatıldığımı hissediyorum.

KATLEDİLEN ALBATROS*

Gezdiğim süreler içinde garip toplantılara katılmak yazgım olmuştur, ama birkaç gün önce, bugüne değin katıldığım ya da içinde yer aldığım tüm toplantıların en esrarengizinde hazır bulundum. Orada birkaç yurttaşım-la oturuyordum; karşımızda da, aşırı büyük gibi görünen bir daire içinde, mali dünyanın, bankaların ve hazinelerin adamları, ülkemın büyük paralar borçlu olduğu ülkelerin bu temsilcileri yer almıştı.

Birkaç Şililiydik yalnızca, ve ünlü alacaklılarımız, büyük ülkelerin hemen hemen tümü — pek çoktular, elli ya da altmış vardılar. Önceki hükümetlerin yarım yüzyıl boyunca hızla artmasına yol açtıkları ulusal ve dış borçlarımızın yeniden gözden geçirilmesi için buradaydık. Bu süre içinde insanoğlu Ay'a ulaşmış, penisilin ve televizyon bulunmuştu. Savaşta, gezegenin bazı

* PEN Klüp'ün 50. kuruluş yılında New York'ta yaptığı konuşma (1972).

yerleşim bölgelerini demokratikleştirmek bahanesiyle saflaştırılmış ateş, napalm icat edilmişti. Bu elli yıl boyunca, Kuzey Amerika PEN Klüp, anlayış ve mantık adına soylu bir uğraş verdi. Ama görebildiğim kadarıyla bu amansız toplantıda boğaz sıkarak soyma yönteminin en gelişmiş biçimiyle Şili'yi tehdit eden, stand-by'dı. Aydın kavrayışının yarım yüzyılına karşın, varlıklı ve yoksul arasında, ödünç ekmek kırıntısı veren uluslarla yoksulluk çeken uluslar arasındaki ilişki hâlâ ıstırap ve gururdan, adalet ve yaşama hakkından oluşan bir ilişki.

Buraya, bir anlamda, sizinle, Birleşik Amerikalı yazarlar ve Avrupa'nın daha eski dünyasıyla olan ilişkiyi açığa kavuşturmak için geldim. Bu toplulukta kimin kim ne borcu olduğunun bilinmesi önemlidir. Biz yazarlar her yerde ağırlığını hissettiğimiz gönül borçlarını sürekli yeniden gözden geçirmeliyiz. Hepimiz kendi aydın geleneğimize ve dünya hazinelerinden aldıklarımıza bir şeyler borçluyuz. Biz, Amerika kıtasının güneyindeki yazarlar için, dillerin farklılığına karşın, Kuzey Amerikan edebiyatının hayranlık verici gelişimini bilmeye takdir duyma zamanı gelmiştir. Özellikle Dreiser'den bugüne yeni, sarsıcı ve yapısal bir gücü olan ve büyüklüğü, tutkusu zamanımız edebiyatları içinde üstünleşen — meğer ki oyun yazarlarınız da onun içinde olsun — romanın şaşkınlık veren ürünlerinden etkilendik. Dikkatimizden kaçan bir isim yok. Onları listelere dökmek imkânsızdır, açıkladıkları büyük derinlikleri ve ulaştıkları doruğu kataloğa dönüştürmek demektir bu. Edebiyatınızın çoğu kez sertçe, amansızca uğradığı düş kırıklığı, kapitalist sisteminizin hızla yayılmasından kaynaklanan anlaşmazlıklara göğüs geren büyük ve soylu yazarlarınızın eşsiz ta-

ruklıklarıdır. Bu örnek çalışmalarda, hiçbir şey gerçeklerden soyutlanmamış, yığınların ve bireylerin ruhları açık seçik ortaya konmuştur — kentlerde ve varoşlarda kalabalıklaşan, ulusal atardamarlarınızın, bireysel ve toplu yaşamlarınızın güçlü ve önemsiz kan damlaları. Bu unsurlar, doğrunun daha sadık bir tanıklığı olarak dedektif romanlarında bile sezilebilir.

Bana gelince, neredeyse yetmişine gelmiş bir adam olarak ben, ilk alacaklım Walt Whitman'ı keşfettiğimde ancak onbeş yaşındaydım. Yaşamama yardımcı olan bu harika borcu hâlâ saklı tutarak bugün burada, aranızdayım.

Bu borcu yeniden gözden geçirmek; onu kamuya yansıtmakla, kendimi yeryüzünün uzun, ağır adımlarla, sevgi için ve deneyim için, öğrenmek için, öğretmek için ve hayranlık duymak için her yerde duraklayarak ölçümleyen şairin alçakgönüllü bir hizmetkârı olduğumu bildirmekle başlamalıdır. Bu adam, bu şiirsel ahlakçı, güç bir yol seçti; o, coşkulu ve didaktik bir ozandı. Birbirine karşıt gibi görünen bu iki nitelik, bir yazardan çok, bir önder için daha uygun. Ama gerçekten sorun olan şeyler, profesörlük koltuğu, eğitmek, yaşamı öğretmek Walt Whitman'ın gözünü asla korkutmadı ve o, eğitici olmanın sorumluluğunu açık kalplilik ve güzel söz söyleme yeteneğiyle kabul etti. Açıkçası, o ne ahlaktan, ne de ahlaksızlıktan korktu ve ne de *saf* ve *saf olmayan* şiir arasındaki sınırları belirlemeye uğraştı. O ilk tam şairdir, ve amacı, yalnızca şiir söylemek değil, insanoğlunun ve ulusların ilişkilerini en geniş anlamda düşündüğünü açıklamaktı. Bu açıdan bakılırsa, onun belirgin ulusçuluğu, organik bir evrenselliğin parçasıdır. Kendini mutlulu-

ğa ve hüzne, ileri uygarlıklara ve ilkel toplumlara borçlu hisseder.

Büyükluğun pek çok yüzü vardır, ama İspanyol dilinde yazan bir şair olan ben, Walt Whitman'dan, Cervantes'ten öğrendiklerimden daha fazlasını öğrendim. Whitman'ın şiirinde cahil asla küçümsenmez ve insanlık durumuyla asla alay edilmez.

Hâlâ Whitmanvari bir çağda yaşıyoruz. Acı veren doğum şancılarına karşın, biz, yeni insanın ve yeni toplumların doğuşlarına tanıklık ediyoruz. Ozan, kendi zamanının edebiyatını egemenliği altında tutan Avrupa'nın etkisinden yakındı. Aslında özgün bir yapının kişiliğinde, bir Amerikan adına tarihte ilk kez onur kazandıran oydu, Walt Whitman'dı. En parlak ulusların sömürgeciliği, sessizlik yüzyıllarını yarattı. Sömürgecilik, yaratıya ket vurmuş görünüyordu. İspanyol hegemonyasının üçyüz yılında, tüm Amerika'da iki üçten fazla göze çarpan yazara sahip olmadığımızı belirtmek isterim yalnızca.

Cumhuriyetlerimizin tomurcuk verişi, yalnızca bayrakları ve ulusal özellikleri, üniversiteleri ve küçük, kahraman orduları ve hüznü aşk şarkılarını ortaya çıkarmakla kalmadı, zaman zaman, bol sarmaşıklı, ama minik çiçekli, içine girilmez çalılıklar şeklinde biçimlenen gerçek bir kitap patlamasını da getirdi yanı sıra. Ama zamanla ve özellikle bugün, İspanyol dili, Rio Grande'den Patagonya'ya dek sihirli öyküler ve şefkatle müthiş şürlerle sel gibi akarak, fırtınalı bir patikada yeni bir özgürlüğe yürüyen karanlık bir kıtanın, Amerikan yazarlarının yapıtlarında parıldıyor.

Bugün diğer yeni ulusları, yeni bayrakları ve yeni

edebiyatları görüyoruz: Afrika ve Asya'da sömürgeciliğin – tümü için diliyoruz – yok olmasıyla beliren. Dünya kapitalistleri, bir gece içinde, hiç tanımadığımız, ama yenidoğuşun acı veren, düzensiz sesleriyle haykırmaya başlayan halkların yeni konumlarından hızla kaçıyorlar. Afrika ve Amerika'daki kara yazarlar, bahtsızlığın, uzun sessizliğin, ırk olaylarının gerçek çarpıntılarıyla iletişim kurmaya başlıyorlar. Politik mücadele, şiirin ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanoğlunun kurtuluşu sık sık kanla, ama hep şarkılarla dalgalanır. Ve insanlık şarkısı, büyük şehitlik ve bağımsızlık çağımızda her gün biraz daha zenginleşiyor.

Yeniden kendi ülkemin sorunlarına döneceğim için beni bağışlamanızı rica ederim. Tüm dünya, Şili'nin, yasalımızın belirlediği değerler ve sınırlar çerçevesinde devrimci bir değişim geçirdiğini biliyor. Ve bu süreç pek çok insanı rahatsız ediyor. Neden bu Şilililer hiç kimseyi hapisanelere kapatmıyorlar, neden gazeteleri yerle bir etmiyorlar, neden karşıt görüşte olanlara ateş açmıyorlar?

Yolumuz, kendi seçtiğimiz yoldur ve onu sonuna dek izlemeye kararlıyız. Ama gizli düşmanlar bizi yolumuzdan saptırmak için her türlü silahı ele geçiriyorlar. Ve bu tip savaşta güllerin modası geçtiği için hem eski hem yeni savaş araçları kullanıyorlar. Bunlar arasından dolarları, okları, telefon ve telgraf şirketlerini, köhnemiş, mantıksız ayrıcalıklarını ellerinden geldiğince uzun süre koruyabilmelerine yarayacak her şeyi seçebilirler. Şili'nin dış borçlarını yeniden gözden geçirdiğimiz bu toplantıda *The Rime of the Ancient Mariner* (Eski Bir Denizcinin Şiiri)'ni tüm canlılığıyla anımsadım bu yüzden.

Samuel Taylor Coleridge, ıssız şiirini, Shelvocke'nin

yolculuk anılarında anlattığı, ülkemin en güney ucunda meydana gelen bir olaya dayandırdı.

Şili'nin soğuk denizlerinde, her cins ve her türden albatros'a sahibiz; gezginci ve heybetli, gri ve gururlu, diğer kuşlara benzemeksizin uçarlar.

Ülkemizin geniş kanatlı bir Albatros'un uzatılmış biçimine sahip olması da bu yüzdendir belki.

Ve Dış Borçlarla ilgili, benim için unutulmaz bir nitelik taşıyan o toplantıda, katılanların çoğunun Albatros'un uzun süre uçamayacağını umup, silahlarını Şili'ye doğru hedefleyerek asla bağışlamaz bir tutum içinde olduğu o toplantıda, adalet ilkesine uygun bir yenden gözden geçirimi sağlamaya uğraşıyorduk.

Yalnızca bir yıl elçilik görevinde bulunmuş bir şairin, resmi kâğıtlarla donanmış tüm mali temsilcilerin içinde, yayını albatrosun yüreğine doğru germeye en fazla hazır olanın Kuzey Amerika delegesi olduğunu söylemesi, size bir boşboğazlık, bir düşüncesizlik gibi gelebilir mi, bilemiyorum. Bununla birlikte, kabul etmem gerekir ki, bu maliyeci resmi bir ziyafetin sonuna yarasır, tatlı bir ada sahipti: Mr. Hennessy.

Ama eğer Mr. Hennessy kendine yaşlı bir şairi yenden okuma zevkini tanırса *Eski Bir Denizcinin Şiiri*'nde, öldüğü bir albatrosun olanca ağırlığını sonsuza dek boynunda taşımaya mahkûm bir denizciyi tanıyacaktır.

Sevgili dostlarım;

Amerika Birleşik Devletleri PEN Klüp'ün elli yıllık geçmişini ilgiyle ve duygulanarak okudum. Büyük umutların ve büyüleyici eylemlerin yarım yüzyıllık tarihidir bu: düşünerek ve sevinçle kutlamalıyız bu soylu ve

onurlu eylemi. Biz yazarlar, kolayca bireyselleşiveririz, birleşmeye daha az hazırız. Tavırlarımızın, sözlerimizin büyük bölümü yıkıcı bir tohum taşır ve varlığımız ve isyanımız sık sık kendi türümüze karşı yönelir. Bize en yakın düşmanı ararız ve yanlışlıkla, bize çok yakından benzeyenler arasında buluruz onu. Bizi bir araya getirmek devletin görevidir. Ve politik ayrılıklara, dil ayrılıklarına ve ırksal farklılıklara karşın bizi bir araya getirmek büyük bir girişimdir. Onur, tüm ülkelerin yazarları arasında, onların eğilimlerindeki, inançlarındaki tarafgirliği reddetmeksizin bir birlik oluşmasını olanaklı kılanlarındır.

Beni ve borçlarımı anladığınızdan eminim, amansız bir mahkeme olarak değil de cömert ve dost bir kurum olarak. Azlardan ve çoklardan öğrendiklerimizin farkına varmamızın gerekliliğini vurguladım. Bu şekilde, güvenliğimizi oluşturuyoruz; düşüncenin kesintisiz ve evrensel ortaklığından haberdar olmadır bu.

Bu şekilde biz, geçmişle bağlantılı, onun gerçekleşen güzelliğinin güvencesinde sürdürüyoruz çalışmalarımızı; ve de aynı onurlu yolda, henüz doğmamış insanlar için yazacak diğer yazarların çalışmalarının güvencesinde.

NERUDA'NIN ESERLERİ

Crepusculario

Veinte poemas de amor y una canción desesperada

Tentativa del hombre infinito

El hatibante y su esperanza

Anillos

El hondero entusiasta

Residencia en la tierra / I

Residencia en la tierra / II

Tercera residencia

La ahogada del cielo

Las furias y las penas

Reunion bajo las nuevas banderas

España en el corazón

Reunión bajo las nuevas banderas

España en el corazón

Canto a Stalingrado

Canto General

La lámpara en la tierra

Alturas de Macchu Picchu

Los conquistadores

Los libertadores

La arena traicionada

América, no invoco tu nombre en vano

Canto general de Chile

La tierra se llama Juan

Que despierte el lenador

El fugitivo

Las flores de Punitaqui

Los rios del canto

Coral de ano nuevo para la patria en tinieblas

El gran océano

Yo soy

Las uvas y el viento

Los versos del capitán

Odas elementales

Nuevos odas elementales
Tercer libro de las odas
Viajes
Estravagario
Navegaciones y regresos
Cien sonetos de amor
Cancion de gesta
Las piedras de Chile
Cantos ceremoniales
Plenos poderes
Memorial de Isla Negra
Arte de pájaros
Una casa en la arena
La barcarola
Fulgor y muerte de Joaquín Murieta
Comiendo en Hungría
Las manos del día
Aún
Finde mundo
La espada encendida
Las piedras del cielo
Geografía infructuosa
Incitación al Nixonicidio y alabanza de la revolución chilena
El mar y las campanas
La rosa separada
2000
Jardín de invierno
El corazón amarillo
Libro de las preguntas
defectos escogidos
Confieso que he vivido: Memorias
Para nacer he nacido

İÇİNDEKİLER

ikibinin ışığında kör bir ozan / ilhan selçuk.....	5
sunu	7
federico garcia lorca	9
cesar vallejo öldü	17
edebiyat dostlukları ve düşmanlıkları.....	19
vicente aleixandre	20
miguel hernandez.....	21
rafael alberti	22
mektup: arturo serrano plaja	
ve vicente salas viu için.....	23
rafael alberti ve maria teresa leon	25
eduardo carranza'ya.....	28
carlo levi, baykuş.....	33
dostum paul eluard öldü	35
kanın görkemi	37
şair yuvarlanan bir taş değildir.....	41
venturelli: canlı ve iyi	47
kardeşimiz büyük mayakovsky	50
caracas'ta bir konuk.....	53
nemesio antunez.....	56
alberto sanchez, kemik ve demir	58
latorre, prado ve kendi gölgem	64
miguel otero silva: romanlar ve insan.....	88
zoilo escobar'a veda.....	92
shakespeare, ışığın prensi.....	94
selamlar; ve haydi dans başlasın	100
halkın şairleri.....	102
hoş anılar.....	104
akademiye evet, emperyalizme hayır!.....	107
ispanya'nın ışığını söndürmeye çalıştılar	111
şiir isyandır	114
barışa olan sönmez inancım	117
ısla negra'nın nakışçıları	127
bir soruya yanıt.....	129
robert frost ve şairlerin düzyazıları	132
bir yüzde iki portre.....	136
yedi rengin kitabı.....	139
cortazar ve arguedas	143
dostlar arasında birkaç söz	147
picasso bir halktır	152
şiir boşuna yazılmış olmayacak.....	153
görünmeyen varlık.....	164
katledilen albatros	166
neruda'nın eserleri	173

BROY YAYINLARI: 113 * Yönetim yeri: Ankara Cad. Vilayet Han, 10/205, Cağaloğlu-İST./Tlf: 513 68 56, Fax: 511 25 74 * Yayın Yönetmeni: Seyyit Nezir * Kapak tasarım/Ofset hazırlık: HOY AJANS (Her Oylumda Yayın Ajansı) * Dizgi: Odak Dizgi/Mevlûde Güvenel, 511 76 74, * Baskı: Bayrak Matb., 638 40 88

Rimbaud'nun kehanetine katılıyorum.

Karanlık bir yerden, sert coğrafik koşullarla diğerlerinden ayrılmış bir ülkeden geliyorum. Şairlerin en terk edilmişiydim ve şiirim yöresel, acılıydı; yağmurlar içime işlemişti. Ama insana daima inandım.

Umudu asla yitirmedim. Belki bunun için şiirim ve bayrağımla buradayım.

Son olarak, iyi niyetli tüm insanlara, işçilere, şairlere, insanın geleceğinin Rimbaud'nun deyişinde ifade bulduğunu söyleyeceğim; yalnızca ateşli bir sabırla tüm insanlara

ışık, adalet ve onur saçacak

mükemmel şehri kazanacağız.

Böylece şiir boşuna yazılmış olmayacak!

—NERUDA—

Pablo Neruda gibi ben de inanıyorum ki gelecek yüzyılda da, bilimsel teknolojik devrim çağında şiire ve şaire yer var; Homeros'a da... 2000 yılı elimizi uzatsak tutacağımız kadar yakın...

Pablo Neruda diyor ki:

"2000 yılında Homeros okunacak..."

Homeros'u okuyup özümseyen, Anadolu'yu Troya savaşına dönüştürmek hürsünün ne kadar anlamsız olduğunu anlar; kör bir ozan binlerce yıl öncesinden bunu bize duyurmaya çalışmış...

Gözleri görmeyen, yazıyı bilmeyen bir Anadolu ozanını bilgisayar çağında okuyarak önümüzü görebiliriz.

—İLHAN SELÇUK—